

V.P. Fokin, A.P. Baranceva, F.I. Judina, V.I. Nikitin,
N.A. D’omina, T.I. Voznesenskaja

KARIELAN KIELEN UČEBNIKKA

**KARIELAN KIELEN UČEBNIKKA
NAČALNOILOILLA ŠKOLILLA**

TOINE ČUASTI
3 i 4 KLASSAT

**GRAMATIKA
I OIGIE KIRJUTANDA**

**KAREL’SKOI GOSUDARSTVENNOI IZDATEL’SIVA
PETROZAVODSKA — 1938**

В. П. ФОКИН, А. П. БАРАНЦЕВА, Ф. И. ЮДИНА В. И. НИКИТИН,
Н. А. ДЁМИНА, и Т. И. ВОЗНЕСЕНСКАЯ.

КАРИЭЛАН КИЭЛЕН УЧЕБНИККА

НАЧАЛЬНОЙЛОЙЛЛА
ШКОЛИЛЛА
ГРАММАТИККА и ОЙГЕЙН
КИРЬЮТАНДА
ТОЙНЕ ЧУАСТИ

Хинда 1 руб.

КАРЕЛЬСКОЙ ГОСУДАРСТВЕННОЙ ИЗДАТЕЛЬСТВА
ПЕТРОЗАВОДСКА — 1938

SYDÄMYS

1	KOLMAS KLASSA	1
1.1	Sanoïn siduočenda sanonnassa	1
1.2	Podležaščoi i skazujemoi sanonnassa	3
1.3	Sellittäjät sanat sanonnassa	6
1.4	Sanan muutunda sanonnassa: sanan osnova i loppu	9
1.5	Predmiettasana	12
1.6	Predmiettasana podležaščoina i sellittäjänä sanana	15
1.7	Predmiettasanoïn lugu	16
1.8	Predmiettasanan muutokset	18
1.9	Sanat, kumbazilla ollah loput <i>ne</i> , i niijen muutunda	25
1.10	Soglasnoiloïn vaihtunda predmiettasanoïn muuttujessa	26
1.11	Tunnussana	32
1.12	Tunnussanoïn muutunda	34
1.13	Nimensijallizet	35
1.14	Aziesanat	37
1.15	Aziesanan muutunda	39
1.16	Proidinut i proidimatoïn aziesanoïn aijat	41
1.17	Kieldosanane aziesanoïn ke	43
1.18	Aziesanan infinitivat	44
2	NELLÄS KLASSA	47
2.1	Sanelenda, kyzyndä i iänen nostanda sanonnat	47
2.2	Sellittäjien sanoïn sellittäjät sanat	53
2.3	Kučundasana (obraščeniya)	55
2.4	Sanonnat monen podležaščoin i monen skazujemoïn ke	56
2.5	Sanonnat yhtenmoizien sellittäjien sanoïn ke	60
2.6	Složnoit sanonnat	64
2.7	Glavnoit i lizävö sanonnat	66

2.8	Kohtalline pagina	70
2.9	Predmiettasanat	72
2.10	Tunnussanat	77
2.11	Aziesanat	80
2.12	Soglasnoiloin stupenin vaihtunda	84
2.13	Naklonenijat	87
2.14	Aziesanoin muutunda kioldosanazen ke	94
2.15	Infinitivat	94
2.16	Aziesanan iččiehine forma	95
2.17	Nimensijallizet	97
2.18	Lugusanat	99
2.19	Narečijat	106
2.20	Jälgisanazet	107
2.21	Sojuzat	108
2.22	Sanoin luadiečenda	109
2.23	Složnoit sanat	112

Lugu 1

KOLMAS KLASSA

1.1 Sanoin siduočenda sanonnassa

Zaduačča 1. Lugiikkua nämä **sanonnat**¹ i sanokkua, midä niissä sanotah.

Algoi uuzi opastus vuozii. Lapset tuldi školah. P’otr Ivanovič zavodi urokan. Äijä on lapsilla sanomista. Van’ a on otličnikka. Hän kezällä oli ekskursijalla Valgien meren kanualalla. Tädä kanualua sanotah Stalinan nimellä.

KEZÄ HUOMNES

Nouzi vesselä päiväne. Kuului linduzien čičetys. Vas’ a nouzeldi postelista. Hän illalla uskaldi (toivottuači) tovariščoin ke lähtie ongittamah. Huomneksella Vas’ a aivoin suorieči i söi. Hän tovariščoin ke lähti jovella ongittamah kalua.

Zaduačča 2. Lugiikkua i kirjutakkua kyzyndöih vastavukset, kuin pidäy olla sanonnassa. Primiera. *Nouzi päiväne. Vesselä päiväne.*

- *Nouzi mi? ... Päiväne mittyne? ...*
- *Kuului mi? ... Čičetys kenen? ...*
- *Vas’ a midä ruadoi? ... Nouzeldi mistä? ...*
- *Hän illalla midä uskaldi? ... Lähtie ongittamah kenen ke? ... Huomneksella Vas’ a midä ruadoi? ...*
- *Lähti kunne? ... Jovella midä ruadamah? ...*

Zaduačča 3. Kirjutakkua kyzynnöillä vastavukset, kuin pidäy olla sanonnassa. Primiera. *Tulou mi? sygyzy. Sygyzy mittyne? igävä.*

¹virkeh

SYGYZY

Tulou igävä sygyzy. Heittämättä čipettäy hienone vihmane. Suuri tuuli sordelou lehtilöidä puuloista. Linnut lennetäh lämbimih randoih.

- *Tulou mi? ... Sygyzy mittyne? ...*
- *Čipettäy mi? ... Vihmane mittyne? ... Čipettäy kuin? ...*
- *Tuuli midä ruadau? ... Sordelou midä? ... Sordelou mistä? ... Tuuli mittyne? ...*
- *Lennetäh ket? ... Lennetäh kunne? ...*

Sanat sanonnassa siduočetah toine toizen ke mielä myöten. Tämän **siduočennan** voimma ozuttua kyzynnöin avulla.

Zaduačča 4. Čert’ožoilla i kyzynnöillä ozutakkua, kuin siduočetah toine toizen ke sanat annettuloissa sanonnoissa.

Kuudamo peittyi pilveh. Taivahalla sammuttih tähtet. Joven piällä nouzi tumana. Losniu hobiene kaste. Maguau herkä heinä. Tuulou vieno tuuli.

Primiera:

kuudamo --- peittyi	tähtet --- sammuttih
kunne	missä
pilveh	taivahalla

Zaduačča 5. Alembana annettuloista sanoista luaikkua sanonnat. Mustemalla kirjutetut sanat jätäkkiä muuttamatta.

1. *Tuullah, vilu, **tuuli**.*
2. *Čipettäy, hienozet, **vihma**.*
3. *Lämbimäh randah, lendäy, **linnut**.*
4. **Kolhoznikat**, *peldo, ruis, rabiestettih.*

Zaduačča 6. Kartinkazie 1.1 myöten luaikkua rasskuaza “Lapset mečäsä”. Enziksi se sanokkua, siidä kirjutakkua. Äijä-go rasskuazassa on sanondua? Midä sanotah joga sanonnassa?

Kartinka 1.1: Lapset mečässä

Zaduačča 7. Luaikkua lyhyt rasskuaza yhtestä alembana annetusta temasta. Äijä-go sanondua lieni tiän raskuazassa? Midä sanotah joga sanonnassa?

1. Midä mie ruavoin kezällä.
2. Kuin miän kolhozah tuodih traktorin, žneikan, molotilkan.
3. Midä mie näin kinossa.

1.2 Podležaščoi i skazujemoi sanonnassa

MASTERSKOJSSA

Huomneksesä pimieh yöh suaten stol’arnoissa masterskoissa sihizöy pila. Vinguu struga. Stružkat kiäbrylöiksi kiännytäh. Čoksau talta. Pitkie lentoida struga piästäy. Ruado kiehuu palavasti. Udarnikka ravieh ruadau.

Zaduačča 8. Rasskuazasta “Masterskoissa” kirjutakkua primierua myöten, čtobi liettäis lyhyöt sanonnat. Primera. *Pila sihizöy.*

Sanua sanonnassa, kumbane ozuttau midä ruadau **predmietta**² libo midä luadiečou predmietan ke, sanotah **skazujemoiksi**³.

²substantiva, ‘olendo”

³predikuatta

4

Primiera. *Van’a lugou kniigua. Traktora kyndäy pelduo.*

Zaduačča 9. Joga **predmiettah** näh sanokkua, midä se ruadau libo midä sen ke luadiečou. Vallikkua sobija skazujemoi avuksi annettuloista sanoista. Primiera: *Seppä tagou.*

Kudoja ... Hudožnikka ... Tahkuoja ... Päiväne ... Tuuli ... Koira ... Traktora ... Hebone ... Kazi ... Solovei ... Radio ... Pila ... Struga ... Molotka ... Nieglä ... Veičči ... Aeroplana ...

Avuksi: *hirkoiččou, sihizöy, tuulou, strugiu, ombelou, kolottiu, lejkkuau, lendäy, pagizou, kudou, risuiččou, tahkuou, paistau, haukkuu, n’auguu, kyndäy, pajattau.*

Zaduačča 10. Rasskuazasta *Snegiri* kirjutakkua mustemmalla kirjutetut sanat, čtobi liettäis lyhyöt sanonnat. Primiera. *Van’a avai. Lendi snegiri.*

SNEGIRI

Kerran talvella Van’a avai fortočkan. Pertih lendi snegiri. Snegirillä oli ruskie ryndähäne i mustat siivvyöt. Van’a andoi snegirillä syvvä siemen-dä i leivän muruzie. Snegiri n’okki siemenie, istuoči palčazella i nukkuj. Kolmen päivän jälgeh snegiri jo istui Van’an kämmenellä i n’okki siemen-dä. Van’a viheldeli snegirilla omie mielehizie lauluzie i silitteli snegirildä piädä. Snegiri suvačči silittämistä. Van’a päivillä kävyi školah. Snegiri Van’ua igävöičči.

Sanua sanonnassa, kumbane ozuttau sen predmietan, mih näh pagizou skazujemoi, sanotah **podležaščoiksi**⁴. Podleža vastuau kzyyndöih **ken, ket, mi, mit**

Primierat. *Man’a kirjuttau. Samovuara kiehuu.*

Zaduačča 11. Joga annettuh skazujemoih vallikkua i kirjutakkua sobija podležaščoj. Primiera. *Opastuja lugou.*

... lendäy ... opastau ... niittäy ... kyndäy ... ambuu ... lämmittäy ... hyppiäy ... kylväy ... palau ... soittau ... virduau ... opastuu
Avuksi: *opastuja, jogi, patefona, lampa, kylväjä, fizkul’turnikka, traktora, meččäniekka, päiväne, kosilka, opastaja, aeroplana.*

Zaduačča 12. Annettuloih podležaščojloih vallikkua sobijat skazujemoit. Ruado luaikkua suusanalla.

⁴subjekta

*Päiväne ... Lapset ... Puarma ... Koira ... Lindune ... Nurmi.. Tikka ...
Kala ... Hebone... Lumi ... Jogi ... Koivu... Kazi ... Lehmä ... Tuuli...*

Sanondua, kumbazessa on vajn podležaščoj i skazuemoj, sanotah **levenemättömäksi** sanonnaksi.

Primiera. *Gudka gudiu. Rabočojt astutah.*

Zaduačča 13. Kirjuttajessa podležaščoin alla vejäkkiä yksi piirros, a skazujemoin alla – kaksi. Sanokkua, mittuzet ollah nämä sanonnat.

HUOMNES ZAVODASSA

*Yö proidi. Tuli huomnes. Jalgeudui linna. Päiväne nouzi. Gudka gudiu.
Rabočoit astutah. Uuličča eläydyi. Rabočoit kiirehtetäh. Stankat pyöritäh.*

Zaduačča 14. Lövväkkiä podležaščoit i skazujemoit. Mittuzet ollah sanonnat?

SYGYZY

*Mečän tagada sygyzy tuli.
Astuu varaten. Ojendi kiät.
Harpaj niityllä. Heinikkö kuoli.
Syvys kukkazet painettih piät.*

*Mäni meččäh i rohkeni, sielä,
Joga puun, joga tuhjozen kuotteli.
Kaikki provieri i omah mieleh
Lehti puuloista suorivon muutteli.*

*Kattoi kullalla koivut i huavat,
Äijän lehtie i ruskiella voidi.
Loppi sygyzy čomennus ruavot,
Kaiken mečän tuas uvvestah proidi.*

*Käski tuulella nyt pilvie eččie.
Tuuli löydi sen, meččäh päin ajoi.
Rubei sygyzy pezemäh meččii.
Joga kohtazen vejellä valoi.*

6

1.3 Sellittäjät sanat sanonnassa

Podležaščoin i skazujemoin lizäksi sanonnassa voijah olla i toizet sanat. Ne sellitetäh podležaščoida i skazujemoida, i sentäh niidä sanotah **sellittäjiksi** sanoiksi⁵.

sellittäjittä sanoitta	sellittäjien sanoin ke
<i>Päiväne nouzi</i>	<i>Nouzi čoma päiväne.</i>
<i>Linna jalgeudui.</i>	<i>Linna aivoin jalgeudui.</i>
<i>Gudka gudiu.</i>	<i>Gudiu zavodan gudka.</i>
<i>Rabočoit kiirehtetäh.</i>	<i>Rabočoit kiirehtetäh zavodah.</i>

Sanondua sellittäjien sanoin ke sanotah *levennyöksi sanonnaksi*. Primierat. *Rabočoit kiirehtetäh zavodah. Petrozavodskassa on pioneroin dvorča. Onegan zavoda valmistau muan ruanda mašinoida.*

Zaduačča 15. Kirjutakkua levennyöt sanonnat, duumaigua kyzyndöih sobijat sellittäjät sanat. Primiera. *Lapset lähtiettih jovella.*

KALAN PYYVÄNDÄ

Lapset lähtiettih ... kunne?. Hyö otettih ... mit?. Uijellah ... mit?. Ahvenet ... mittuzet? missä?. Lapset lykättih ... mit?. Kala näykkäi ... midä?. Miša vedi ... midä?. Ahven kirboj ... mistä? ... kunne?.

Zaduačča 16. Ozutakkua čert’ožoilla, mittuzilla sanoilla ylembänä olijassa zaduačassa sellitetäh podležaščoida i mittuzilla sanoilla skazujemoida.

lapset -- lähtiettih	ahvenet -- uijellah	
kunne	mittuizet	missä
jovella	suuret	jovessa

Zaduačča 17. Annettuloih sanondoih lizäkkiä suusanalla sellittäjät sanat, čtobi liettäis levennyöt sanonnat.

Traktora kyndäy ... Flaga löyhähtelöy ... päiväne nouzou. Kaste losniu ... Tyttöne lugou ... Kolhoza valmistuačou tuuli tuulou. Van’a kirjuttau ...

Zaduačča 18. Čert’ožoissa annetut sanonnat kirjutakkua stročkih.

⁵attributta libo adverbi

8

Miäččy lendäy kohti verejäh. No vardejččija vastai miäččyn. Vardejččija ihastuj. Rahvas plakutetah käzie. Miäččy uvvestah lendelöy pelduo myöten.

Zaduačča 21. Kirjutakkua stročkilla čert’ožojssa annetut sanonnat. Alda piirräkkiä sanat, kumbazet sellitetäh toizie sellittäjie sanoida.

```

rahvas --- valmistuačov
          |
          talveh
          |
          pitkäh

kezä-linnut ----- ujittih
          |               |
          kaikki         lämbimih randoih

kolhoza --- loppi
          |         |
          miän     rugehen kylvön

tuuli --- ulvou
          |         |
          vilu     mečässä
                   |
                   tyhjennyössä
    
```

Zaduačča 22. Alembana kirjutetut sanonnat pioneroih näh kirjutakkua tämän moizih čert’ožoih.

```

[ ] - [ ]   [ ] - [ ]   [ ] - [ ]   [ ] - [ ]
          |         |         |         |
          [ ]       [ ]   [ ]       [ ]       [ ]
                   |         |         |
                   [ ]       [ ]       [ ]
                                   |
                                   [ ]
    
```

Pionera auttau komsomolalla.

Pionera tiedäy omat objazannostit.

Joga pionera staraiččou suaha tiedoloida.

Pionera auttau pienemmillä lapsilla.

Pionera hyvin opastuu.

Pionera vardeiččou školan eloloida.

Pionera kazvau sovetskoin muan puolistajaksi.

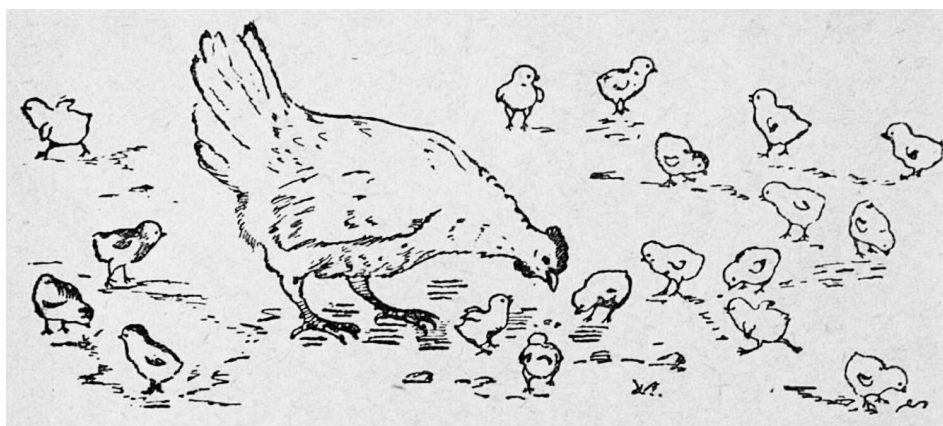
Zaduačča 23. Kirjutakkua levennyöt sanonnat. Skobkissa⁶ annettuloih kyzyndöih kirjutakkua sellittäjät sanat.

Brihačču pyydi ... (midä?) ... (mitystä?) Paimenet paimennettih ... (midä?) ... (konza?) ... (mittuzella niityllä?) ... Seppä tagou (millä tagou?) ... (missä?) ... (midä?) ...

Zaduačča 24. Lugiekkua annetut poslovičat i ozutakkua sellittäjät sanat.

Liijan suareksen kävelet – liijan oravan suat. Por’adka aigua siästäy. Mi on kirjutettu perolla, sidä et leikkua kirvehellä. Missä lumi, sielä i jälgi. Sieglalla vettä ej kanneta. Yhtella käella i solmie et sivo.

1.4 Sanan muutunda sanonnassa: sanan osnova i loppu

Kartinka 1.2: Kana

Zaduačča 25. Kirjuttaessa točkien sijah pangua sana *kana*. Muutelgua sidä kuin pidäy sanonnoissa.

KANA

⁶salbavomerkit

Pihalla (kč. Kartinkua 1.2) kävelöy harmua ... (ken?). Sen nimi on Pe-struška. Hänestä ymbäri hyppelöy kymmenen piendä ... tipua. Äijä on ... (kellä?) huolda nuorista tipazista. Hyvänä ... (kenä?) Pestruškaa pidäy Anni t'ota. Hyviksi ... (keksi?) pidi kazvattua i tipat. Suuri pol'za on ... (kestä?). Miän kolhozan joga členalla on hyviä roduo kanua. Ni yhtä taluo ei ole ... (kettä?).

Zaduačča 26. Kirjutakkua proidinuosta zaduačasta stolbikkazeh kaikki kana sanan muutunnat⁷. Loput erotakkua.

Primiera: kana — kana-n i n.i.

Zaduačča 27. Kirjutakkua kaikki brigada sanan muutunnat. Loput erotakkua. Pangua sobijat kyzynnät. mi? missä? midä? Primiera: brigada (mi?) brigada-ssa (missä?)

UDARNOI BRIGADA

Pellolla ruadau udarnoj brigada. Brigadassa on 10 hengie. Kaikki tämän brigadan členat ollah udarnikat. Udarnoilla brigadalla pidäy ozuttua toizilla ruadailla primierua. Täh brigadah zavodan rabočoilosta tuli kirjane. Brigadasta yhten členan työnnettih zavodah käymäh. Tämän brigadan ke soreunuiččiečetah kaikki toizet brigadat. Ei ammuin tällä brigadalla annettih premijan.

Zaduačča 28. Kirjutakkua rasskuazasta kaikki Leninskoi sanan muutunnat stolbikkazeh. Sanan loput erotakkua piirroksilla. Primiera. Leninskoi Leninskoi-h.

LENINSKOI UGOLKA

Miän kolhozassa on Leninskoi ugolka. Leninskoih ugolkah on kerätty tiedoloida Leninah näh. Leninkoissa ugolkassa on kniigoida Leninan opastundah näh. Miän opastaja leninkoih ugolkah varoin linnasta osti hyvie kartinkazie. Leninskoin ugolkan zavedujuščoi sanelou meillä Leninah i Stalinah näh.

Zaduačča 29. Annettuloista sanoista luaikkua sanonnat. Primiera. Yhtessä talossa oli kaksi pionerua da komsomol'ca.

⁷taivutus

<i>talo-</i>	<i>sano-</i>
<i>talo-h</i>	<i>sano-n</i>
<i>talo-lla</i>	<i>sano-t</i>
<i>talo-ssa</i>	<i>sano-mma</i>
<i>talo-t</i>	<i>sano-kkua</i>

Zaduačča 30. Alembana annettuloista sanoista erotakkua loput. Primierat:*koivussa: koivu* — osnova *ssa* — loppu *koivulla, koivu* — osnova *lla* — loppu.

<i>koivu</i>	<i>seizo</i>	<i>kyly</i>
<i>koivun</i>	<i>sezon</i>	<i>kylyn</i>
<i>koivulla</i>	<i>sezot</i>	<i>kylyllä</i>
<i>koivussa</i>	<i>sezou</i>	<i>kylyssä</i>
<i>koivut</i>	<i>sezomma</i>	<i>kylyt</i>
<i>koivuna</i>	<i>sezotah</i>	<i>kylynä</i>
	<i>sezotta</i>	

<i>stroi</i>		<i>kzy</i>
<i>stroin</i>	<i>perti</i>	<i>kzyn</i>
<i>stroit</i>	<i>pertin</i>	<i>kzyt</i>
<i>stroiu</i>	<i>pertillä</i>	<i>kzyy</i>
<i>stroimma</i>	<i>pertissä</i>	<i>kzyymmä</i>
<i>stroitta</i>	<i>pertit</i>	<i>kzyttä</i>
<i>stroitah</i>	<i>pertiksi</i>	<i>kzytäh</i>

Sanan čuastie, kumbane muuttuu, sanotah **lopuksi**⁸. Sanan čuastie, kumbane on lopun iessä, sanotah **osnovaksi**⁹.

Zaduačča 31. Kirjutakkua sanat stolbikkazih. Sanoin loput erotakkua osnovasta.

Kala, kalatta, kalalla, kalana. Ruadaja, ruadajat, ruadajalla, ruadajana. Traktora, traktoroida, traktoroilla, traktorana, traktorah. Kuulun, kuulut, kuuluu, kuulumma, kuulutta, kuulutah.

Zaduačča 32. Alembana annetut skazujemoit yhteytäkkiä podležaščoi-loin ke. Sanonnat kirjutakkua. Sanan loput erotakkua piirroksilla. Primera. *Mašina nieglo-u. Mašina-t nieglo-tah.*

⁸piäteh
⁹vardalo

12

Sanat: *tuuli, tuulet, tuullah, tuulou, kaivau, kaivamma, kuluu, kulutah, painuu, painutah, mužikka, mužikat, puu, puut.*

Zaduačča 33. Kirjuttajessa piirräkkiä alda sanat, kumbazet ei <muututa. *Eglen oli suuri tuuli. Eglen oldih suuret tuulet. Ruttoh hyppiäy jänis. Ruttoh hypätäh jänikset. Kazi kävelöy kebieh. Kazit kebieh kävelläh. Loittona kuului linnun čičetys. Loittona kuuluttih linduloin čičetykset.*

Yksissä sanoissa, sidouduessa toizien sanoin ke, muututah loput. Toizet sanat jiähäh muuttumattta.

Primierat: *hyvä, hyvä-n, hyvä-t, kala, kala-n, kala-lla, talo, talo-ssa, talo-lla; ennen, eglen, tänäpiänä, hyvin, ylen, harvah, kebieh, oigieh, läbi.*

Zaduačča 34. Kirjutakkua rasskuazasta mustemmalla kirjutetut sanat. Loppu erottakkua osnovasta.

Vit’a eli kylässä. Kuin vain hän tuli školasta, heillä tuli počtaljona.

– **Vit’alla Moskovasta** on žurnuala, sanoi počtaljona.

Ei muamoh voinut uskuo tuoda.

— *Možet ei Vit’alla?*

— *Kirjutettu on: “Vit’alla Pavlovalla, Prižžän kylä”.*

— *Silloin se meillä on, – sanoi Vit’an muamoh.*

1.5 Predmiettasana

Zaduačča 35. Kirjuttaessa pangua sanondoih sanat, kumbazet vastatah kyzyndöih *ken?*

- *Kengie (suappaida) ombelou ... (ken?)*
- *Školah kävy ... (ken?)*
- *Lapsie opastau ... (ken?)*
- *Kniigua lugou ... (ken?)*
- *Traktoralla ajau ... (ken?).*
- *Kalua puudau ... (ken?)*
- *Lehmie paimendau ... (ken?)*
- *Pelduo kyndäy ... (ken?)*

Zaduačča 36. Enziksi kirjutakkua ket eletäh mečässä, a siidä midä kazvau mečässä.

- *Mečässä eletäh ... (ket?)*
- *Mečässä kazvetah ... (mit?)*

Avuksi: *pedäjä, orava, jänis, hukka, karbalo, rebo, kuuzi, pedra, huaba, tikka, ilves, koivu, kägi, buola, mägrä, kondie, sienet, meččo, leppä, kada-ja.*

Zaduačča 37. Erotakkua muan ruanda mašinat toizista mašinoista. Primiera. *Muan ruanda mašinat: kombaina, sejalka i n.i.*

Solomarezka, traktora, kombaina, parovoza, molotilka, velosipeda, sejalka, automobil'a, vejalka, žneika, kosilka, motocikla, aeroplana, tramvaj, parohoda, loukutus mašina.

Zaduačča 38. Enziksi kirjutakkua zvierilöin nimet, a siidä linduloin nimet. *Hanhi, hukka, broni, n'uakka, rebo, orava, hiiri, pedra, kana, mägrä, piäskyne, kägi, tigra, solovej, harakka meččo, haukka, kurgi, kondie, sorza, ilves, kazi, hirvi.*

Zaduačča 39. Kirjuttaessa pangua točkien sijah sana, kumbane ozuttau, mit ollah. Primiera. *Kärbäne, čakka (siäksi), liipukkane — ollah nasekomoit.*

- *Haugi, ahven, särgi, lohi, matikka, jorši ollah ...*
- *Rebo, tigra, l'ova, slona ollah ...*
- *Koivu, kadaja, pihlaja (r'abina), rajda, tuomi ollah ...*
- *Traktora, žneika, sejalka ollah ...*
- *Rengine, korvo, čainikka, pada, miska, stokana ollah ...*
- *Miäččy, kubikat, helyne, teležkāne, piramida ollah ...*

Avuksi: *astiet, bobozet, zvierit, puut, muan ruanda mašinat, kalat.*

Zaduačča 40. Lugiekkua midä kirjutetah alembana annettuloissa sanonnoissa. Mustemmalla kirjutetut sanat kirjutakkua tetrattiloih.

SSSR-n Verhovnoin Sovietan valličennat oldih dekabr'a kuun 12 päivänä. Ennen valliččemizie piettih sobranijat. Niissaä sobranijoissa paistih valličendoih näh. Okt'abr'skoi revoljucija ruadaja rahvahalla andoi oman vluastin. Kapitalistat meillä vastah valmistetah voinua. Myö oman rodinan puolesta bojuh olemma valmehet.

Hengähti vilu tuulut. Läheni musta pilvi. Tuuluon jällessä tuiskahti vägevä tuulennenä. Kirboi kaksi-kolme tipahtusta. Räiskähti tuli. Jyrähti jyry.

Zaduačča 41. Kirjutakkua vazemeh stolbikkazeh ne sanat, kumbazet ozuttetah obščestvennoiloida javlenijoida, a oigieh stolbikkazeh — prirodan javlenijoida.

Vihma, voina, tulipalo, valliččemizet, revol’ucija, pakkane, pimennys, kevät, hämäri, boju, sygyzy, vilu, sobraniija, tuuli, ruado, tumana, talvi, demonstracija, sorevnovanija, mitinga.

Rahvasta, žiivattoida, veščoida, prirodan javlenijoida, kaiken moizie sobitijoida sanotah **predmietoiksi**. Sanoida, kumbazet ozutetah predmiettoida, sanotah **predmiettasanoiksi**.

Primiera. *Katja osti kniigan, tetratin i karandašan. Brihačut čuratah suksiloilla.*

Zaduačča 42. Kirjuttaessa predmiettasanat alda piirräkkiä.

TULIPALO

Tuli leveni kaikella koilla. Tuldih požarnikat. Humu, ravu, itku — kaikki se-gauvuttih yhteh iäneh. Piettymättä ruadau požarnoi mašina. Tuli hill’azeh zavodiu sambuo. Mustat hiildynnyöt seinät kyvetäh. Nouzou höyryn nägöne valgie savu. Se levenöy muada myöten i kadou vozduhassa. Tulipalo on sammutettu.

Zaduačča 43. Lovvakkia rasskuazasta predmiet- tasanat i kirjutakkua ne tetrattiloih.

DEMONSTRACIJA

Ne plakuatat, ruskiet galstukat ... Demonstracija mänöy muzikan i barabanoin lyönnän ke. Ruskiet flagat löyhkähtelläh tuulessa. Kuuluu vägevä i vesselä pajo: Pajo Stalinah näh. Kaikilda puolilda rahvas astutah ruskein flagoin ke. Ploščadi täydy rahvahalla.

Zaduačča 44. Kirjuttaessa pangua značenijua myöten vastakkajzet sanat. Primiera: *tovarišča — vihazniekka.*

<i>eländä —</i>	<i>huomnes —</i>
<i>vilu —</i>	<i>läzimine —</i>
<i>nuori —</i>	<i>pimie —</i>
<i>otanda —</i>	<i>päivä —</i>
<i>voinda —</i>	<i>kyzyndä —</i>
<i>nagro —</i>	<i>vihma —</i>

Avuksi: *miru, lämmin, vanha, kuolenda, ilda, valgie, tervehys, pouda, vastuanda, yö, panenda, itku.*

Predmiettasanoih, kumbazet ozutetah elävie predmiettoida, pannah kyzynnät: *ken? ket? kedä? kellä?* i n.i. Toizih predmiettasanoih pannah kyzynnät: *mi? mit? midä? millä?* i n.i.

Primierat. *Pionerat männäh sboralla. Ket männäh? — pionerat. Pihalla on kolhozan traktora. Mi on pihalla? — traktora.*

Zaduačča 45. Kirjuttaessa točkien sijah pangua predmiettasana *stola*. Muutelgua sidä skobkissa annettuloida kyzyndöidä myöten.

Klassassa opastajalla varoin seizou ... (mi?). Stuula seizou ... (min?) lähellä. Kniigat i tetratit ollah ... (missä?). Opastujat otetah kniigat i tetratit ... (mistä?) i pannah ... (millä?). Urokan jälgeh kniigat i tetratit järelläh otetah ... (mildä?).

Zaduačča 46. Kirjuttaessa točkien sijah pangua predmiettasana *sizar*. Muutakkua se skobkissa olijoida kyzyndöidä myöten.

Petjalla on ... (ken?). Hän suvaččou omua ... (kedä?). Hän luadiu omalla ... (kellä?) kaiken moizie bobozie. Hän kizuau ... (kenen ke?). Petja pidäy huolda ... (keh näh?).

1.6 Predmiettasana podležaščoina i sellittäjänä sanana

Zaduačča 47. Kirjuttaessa piirräkkiä alda predmiettasana.

Miša opastuu školassa. Miša on otličnikka. Ni konza hän ei myöhästy urokoilla. Mišan kodi ruado tože ei jia ruadamatta. Tetratit Mišalla ollah puhtahat. Kniigoida Miša pidäy puhtahana. Miša opastunnassa auttau tovariščoilla. Hän on hyvä pionera. Miša sorevnuiččiečou Nast’an ke.

Predmiettasana on sanonnassa podležaščoina libo sellittäjänä sanana. Primierat: *Pet’a opastuu školassa. Pet’alla ollah hyvät otmetkat.*

Zaduačča 48. Piirräkkiä alda podležaščoit i sellittäjät sanat.

Kolhoznikat ruattih pellolla. Kolhoza osti traktorin. Traktora kyndäy pellduo. Van’a tuli školasta. Liza lugi kniigua. Stolalla paloi lampa. Tuatto osti Pet’alla sukset. Miän škola on puhtas, valgie i lämmin. Školassa ollah suuret ikkunat. Klassoin seinillä ollah voždien portretat.

Zaduačča 49. Kačokkua čert’ožat. Minä on sana *rebo* joga annetussa sanonnassa? Mittuzen sih voimma panna kyzynnän?

16

rebo	--	vei	nahka	--	maksau	meččäniekka	--	nägi
		kanan	revon		äijän			rebuo

Zaduačča 50. a) Kačokkua joga sanonnassa, kuin muuttuu sana *t’ulenit*.
b)) Kirjutakkua ne sanonnat, kumbazissa sana *t’ulenit* on podležaščoina.

T’ULENIT.

T’ulenit eletäh Severnoissa Ledovitoissa okeanassa. Pyyvetäh t’uleniloida talvella i keviällä. Pyydäjät hill’akkazeh männäh hallennuoloin jialöin luoh i tapetah t’uleniloida. Keviällä t’ulenit suurina arteliloina noustah vejestä jiallä. Pyydäjät lähtietäh parohodalla i otetah keralla aeroplanan. Aeroplanalla ečitäh ne kohtat, missä muatah t’ulenit. Siidä ajetah parohodalla sinne. Sielä hilljakkazeh vintovkoin ke hiivotah t’uleniloin luoh. Tapetah t’uleniloida sadoida i tuhattoida. T’uleniloista lienöy razvua i kalista nahkua.

Zaduačča 51. Kirjutakkua sanonnat, kumbazissa predmiettasana *pionera* on sellittäjäna sanana.

Pionera on kaiken muailman ruadaja rahvahan lapsien tovarišča. Pioneralda myö triebuičemma hyviä opastundua. Pionera stremiečöy tiedoloih. Pioneralda kzytytäh abuo pienemmät lapset. Pionera pidäy huolda puh-tahuoh i tervehyöh näh. Komsomol’ca auttau pioneralla. Pionera auttau okt’abr’onkalla.

Zaduačča 52. Annettuloista sanoista luaikkua sanonnat, čtobi nama sanat yksissä sanonnoissa oldais podležaščoiloina, a toizissa — sellittäjinä sanoina. Primiera. *Vezi virduau ojassa. Vejettä ni kellä ei sua eliä.*

Vezi, kniiga, kylä, Vorošilov, Moskova, karandaša.

1.7 Predmiettasain lugu

Konza predmiettasana ozuttau yhtä predmiettua, se on **yksikössä**.
Konza predmiettasana ozuttau monda a moista predmiettua, niin se on **monikossa**.

Primierat. *Kolhoza osti uvven traktorin. Kolhoza osti uvvet traktorat.*

Zaduačča 53. Lugiekkua alembana annetut sanonnat, ozutakkua yksikkö i monikko.

- *Karelijassa kazvau pedäjä, koivu i tuomi. Karelijassa kazvetah pedäjät, koivut i tuomet.*
- *Kolhozan pellolla ruadau traktora, sejalka i žneika. Kolhozan pel-doloilla ruatah traktorat, sejalkat i žneikat.*
- *Kniigoida lugou opastuja, opastaja, kolhoznikka i rabočoj. Kniigoi-da lugietah opastujat, opastajat, kolhoznikat i rabočoit.*
- *Suksilla hiihtämäh lähti tyttö, i brihačču, i mužikka. Suksiloilla hiihtämäh lähtiettih i tytöt, i brihačut, i mužikat.*

Zaduačča 54. Alembana annetut predmiettasanat muutakkua monikkoh.

<i>ručka</i> —	<i>ručkat</i>	<i>pedra</i> —	<i>pedrat</i>	<i>perti</i> —	<i>pertit</i>
<i>slona</i> —		<i>boju</i> —		<i>kala</i> —	
<i>stola</i> —		<i>adra</i> —		<i>siegla</i> —	
<i>kylä</i> —		<i>kynä</i> —		<i>kaivo</i> —	
<i>škola</i> —		<i>kniiga</i> —		<i>puu</i> —	
<i>opastuja</i> —		<i>ikkuna</i> —		<i>koivu</i> —	

Zaduačča 55. Alembana annettuloista sanonnoista lövväkkiä predmiettasanat. Kirjutakkua enziksi yksikössä olijat, a siidä monikossa olijat. *Oli hill’ane augusta kuun yö. Linduzien iänyöt ei kuuluttu. Rahvas, linnut, meččä — kaikki muattih syvässä unessa. Vain kolhozan storoža ei muanut. Hän käveli kyliä myöten. Hyvä ruadaja on St’opa diädä. Kolhoznikat syvätäh Stepan Ivanovičču.*

Zaduačča 56. Rasskuazassa *Talvi* erotakkua predmiettasanat, muutakkua ne monikkoh i kirjutakkua tetrattiloih.

TALVI

Missä on miulla mielehine mečän humu, jovuon čolineh, pellon kukka? Puu on pall’as; talven hursti kattau mäen, lotkon i pellon. Jiähizen kattien alla joven iänyt ei kuulu; kaikki jämpistyy. Vain tuskeudunut tuuli ulvou i tuulou. Taivasta zavodi kattua harmua pilvi.

Zaduačča 57. Kirjuttaessa muutakkua sanonnat nijn, čtobi mustemmalla kirjutetut predmiettasanat liettäis monikossa.

- **Udarnikka**, *aijalleh, zavoditah, omat ruavot.*
- **Mašina**, *ej, seizo, ruavotta.*
- **Otličnikka**, *hyvin, täytetäh, kodi, ruavot.*

- *Kaikki, opastuja, sorevnuiččiečetah, toine, toizen ke.*
- **Kolhoznikka**, *kuunneldih, dokluadua, Stalinskoih, Konstitucijah näh.*
- *Kolhoznikat, hyvin, valmistuačettih, Verhovnoin, Sovietan valličendah.*

1.8 Predmiettasanan muutokset

Zaduačča 58. Sanokkua, mittuzet kyzynnät voit panna mustemmalla kirjutettuloih sanoih rasskuazassa **Uuzi tanhuo**. Avuksi: **tanhuoh** (mih?).

UUZU TANHUO

*Miän kolhoza stroi uvven **tanhuon**. Parret (hirret) **tanhuoksi** vejettih poikki järvestä. Ennen kolhozan **tanhuona** oli pieni i pimie tanhuo. Uutta **tanhuoda** stroittih kaksi kuuda. **Tanhuoh** luaittih lattien i suuret ikkunat. **Tanhuon** seinät kruasittih valgieksi. Suurista ikkunoista on kaikella **tanhuolla** valgie. Joga päiviä **tanhuosta** rabiestetah tadehie (höstettä). **Tanhuossa** seizotah puhtahat i kylläzet kolhozan lehmät. Žiivatoin kaččoja, Anni-tädi, joga kerdua tanhuolda lähtiessä kaččou, jäi-go kaikki porjadkah. Žiivatoin hyvä kačonda hyvässä **tanhuossa** suurennetah lypsyksen. hyvättä **tanhuotta** lypsys oli äijiä pienembi.*

Zaduačča 59. Rasskuazassa *Fuabrikka* mustemmalla kirjutettuloih sanoih pangua kyzynnät.

FUABRIKKA

*Stroittih uvven fuabrikan. Fuabrikkah varoin kirpiččiä tuodih pojezdalla i mašinoilla. Suuri kodi on **fuabrikkana**. Äijä materialua pidi **fuabrikkah** varoin. Sejččemen čuasun aigana huomneksella **fuabrikasta** kuuluu gudka. Rabočit kiirehtetäh **fuabrikkah**. **Fuabrikat** ruatah yöllä i päivällä. **Fuabrikan** luona on elektrostancija. Elektrostancija andau **fuabrikalla** energijua i valgieda. Joga kerdua rabočit **fuabrikalda** lähtiessä pannah por'adkah oman ruanda kohtan. **Fuabrikoitta** myö emmä voi stroie uutta eländiä.*

Zaduačča 60. Luaikkua joga annetun sanan ke sanonda. Mittuzet kyzynnät voit panna annettuloih sanoih. Avuksi. *Kylän piässä on uuzi (mi?) talo. Mie lähten pyydämäh (midä?) kalua.*

talo, velleh, katoksella, pertissä, mečässä, tuhjosta, astovan, traktoratta, udarnikaksi, traktorista, aeroplana, kalua.

Nyt kačokkua, kuin muututah sanat *talo* i *velli*.

	Yksikkö	Monikko
<i>Mi (on)? Mit (ollah)?</i>	<i>talo</i>	<i>talot</i>
<i>Min (on)?</i>	<i>talon</i>	<i>taloloin</i>
<i>Min (näin)?</i>	<i>talon</i>	<i>talot</i>
<i>Mina (on)?</i>	<i>talona</i>	<i>taloloina.</i>
<i>midä (kačon)?</i>	<i>taluo</i>	<i>taloloida</i>
<i>Miksi (lieni)?</i>	<i>taloksi</i>	<i>taloloiksi</i>
<i>Missä (olla)?</i>	<i>talossa</i>	<i>taloloissa</i>
<i>Mistä (lähtie)?</i>	<i>talosta</i>	<i>taloloista</i>
<i>Mih (männä)?</i>	<i>taloh</i>	<i>taloloih</i>
<i>Millä (olla)?</i>	<i>talolla</i>	<i>taloloilla</i>
<i>Mildä (lähtie)?</i>	<i>talolda</i>	<i>taloloilda</i>
<i>Mittä (olla)?</i>	<i>talotta</i>	<i>taloloitta</i>

	Yksikkö	Monikko
<i>Ken (on)? Ket (ollah)?</i>	<i>velli</i>	<i>vellet</i>
<i>Kenen (on)?</i>	<i>vellen</i>	<i>vellilöin</i>
<i>Kenen (näin)?</i>	<i>vellen</i>	<i>vellet</i>
<i>Kenenä (olla)?</i>	<i>vellenä</i>	<i>vellilöinä</i>
<i>Kedä (kačot)?</i>	<i>vellie</i>	<i>vellilöidä</i>
<i>Keksi (lietä, tulla)?</i>	<i>velleksi</i>	<i>vellilöiksi</i>
<i>Kessä (on)?</i>	<i>vellessä</i>	<i>vellilöissä</i>
<i>Kestä (lähtie)?</i>	<i>vellestä</i>	<i>vellilöistä</i>
<i>Keh (manna)?</i>	<i>velleh</i>	<i>vellilöih</i>
<i>Kellä (on)?</i>	<i>vellellä</i>	<i>vellilöillä</i>
<i>Keldä (ottua)?</i>	<i>velledä</i>	<i>vellilöildä</i>
<i>Kettä (olla)?</i>	<i>vellettä</i>	<i>vellilöittä</i>

Predmiettasana voi muuttuo 12 luaduh. Joga **muutunda** luaduo sanotah **muutokseksi**¹⁰. Joga muutoksella on oma nimi. Joga muutos vastuau omah kzyzyndäh.

- **Nominativa** — *ken (on)? mi a libo ket (ollah)? mit (ollah)?*
- **Genitiva** — *kenen (on)? min (on)? kenen (ollah)? min (ollah)?*

¹⁰sija

- **Akkuzativa** — *kenen? min? ket? mit?*
- **Essiva** — *kenenä? minä?*
- **Partitiva** — *kedä? midä?*
- **Translativa** — *keksi? miksi?*
- **Inessiva** — *kessä? missä?*
- **Elativa** — *kestä? mistä?*
- **Illativa** — *keh? mih?*
- **Adessiva** — *kellä? millä?*
- **Ablativa** — *keldä? mildä?*
- **Abessiva** — *kettä? mittä?*

Annettuloista primieroista näggy, čto predmiettasanat muututah lugaloida i muutoksie myöten. Tädä sanotah **predmiettasanoin muutunnaksi**¹¹.

Primierat:

	Yksikkö	Monikko
Nominativa	<i>škola</i>	<i>školat</i>
Genitiva	<i>školan</i>	<i>školien</i>
Akkuzativa	<i>školan</i>	<i>školat</i>
Essiva	<i>školana</i>	<i>školina</i>
Partitiva	<i>školua</i>	<i>školie</i>
Translativa	<i>školaksi</i>	<i>školiksi</i>
Inessiva	<i>školassa</i>	<i>školissa</i>
Elativa	<i>školasta</i>	<i>školista</i>
Illativa	<i>školah</i>	<i>školih</i>
Adessiva	<i>školalla</i>	<i>školilla</i>
Ablativa	<i>školalda</i>	<i>školilda</i>
Abessiva	<i>školatta</i>	<i>školitta</i>

¹¹nominantaivutus

	Yksikkö	Monikko
Nominativa	<i>käby</i>	<i>kävyt</i>
Genitiva	<i>kävyn</i>	<i>käbylöin</i>
Akkuzativa	<i>kävyn</i>	<i>kävyt</i>
Essiva	<i>käbynä</i>	<i>käbylöinä</i>
Partitiva	<i>käbyö</i>	<i>käbylöi</i>
Translativa	<i>kävyksi</i>	<i>käbylöiksi</i>
Inessiva	<i>kävyssä</i>	<i>käbylöissä</i>
Elativa	<i>kävystä</i>	<i>käbylöistä</i>
Illativa	<i>käbyh</i>	<i>käbylöih</i>
Adessiva	<i>kävyllä</i>	<i>käbylöillä</i>
Ablativa	<i>kävyldä</i>	<i>käbylöildä</i>
Abessiva	<i>kävyttä</i>	<i>käbylöittä</i>

	Yksikkö	Monikko
Nominativa	<i>käzi</i>	<i>käjet</i>
Genitiva	<i>käjen</i>	<i>käzien, käzilöin</i>
Akkuzativa	<i>kättä</i>	<i>käjet</i>
Essiva	<i>kädenä</i>	<i>käzinä</i>
Partitiva	<i>kättä</i>	<i>käzie</i>
Translativa	<i>käjeksi</i>	<i>käziksi</i>
Inessiva	<i>käjessä</i>	<i>käzissä</i>
Elativa	<i>käjestä</i>	<i>käzistä</i>
Illativa	<i>kädeh</i>	<i>käzih</i>
Adessiva	<i>käjellä</i>	<i>käzillä</i>
Ablativa	<i>käjeldä</i>	<i>käzildä</i>
Abessiva	<i>käjettä</i>	<i>käzittä</i>

	Yksikkö	Monikko
Nominativa	<i>pada</i>	<i>puat</i>
Genitiva	<i>puan</i>	<i>padoin</i>
Akkuzativa	<i>puan</i>	<i>puat</i>
Essiva	<i>padana</i>	<i>padoina</i>
Partitiva	<i>padua</i>	<i>padoida</i>
Translativa	<i>puaksi</i>	<i>pavoiksi</i>
Inessiva	<i>puassa</i>	<i>pavoissa</i>
Elativa	<i>puasta</i>	<i>pavoista</i>
Illativa	<i>padah</i>	<i>padoih</i>
Adessiva	<i>pualla</i>	<i>pavoilla</i>
Ablativa	<i>pualda</i>	<i>pavoilda</i>
Abessiva	<i>puatta</i>	<i>pavoitta</i>

	Yksikkö	Monikko
Nominativa	<i>hobie</i>	<i>hobiet</i>
Genitiva	<i>hobien</i>	<i>hobielain</i>
Akkuzativa	<i>hobien</i>	<i>hobiet</i>
Essiva	<i>hobiena</i>	<i>hobieloina</i>
Partitiva	<i>hobieda</i>	<i>hobeloida</i>
Translativa	<i>hobieksi</i>	<i>hobeloiaksi</i>
Inessiva	<i>hobiessa</i>	<i>hobeloiassa</i>
Elativa	<i>hobiesta</i>	<i>hobeloiasta</i>
Illativa	<i>hobieh</i>	<i>hobeloih</i>
Adessiva	<i>hobiella</i>	<i>hobeloiilla</i>
Ablativa	<i>hobielta</i>	<i>hobeloilta</i>
Abessiva	<i>hobietta</i>	<i>hobeloiitta</i>

Zaduačča 61. Alembana annetut sanat muutakkua kaikkie muutoksie myöten. Mittuzih kyzyndöih ne vastatah? Sanat: *sana, pluuga, kana*.

Zaduačča 62. Lugiekkua nämä sanonnat. Kačokkua mustemmalla kirju-tettuloida sanoida i niijen muutoksie. Pangua sanoilla kyzynnät.

- *Hän on paras* **traktorista**. Sana traktorista tässä sanonnassa on nominativa muutoksessa.
- *Hyvin ruadau* **Petrovan** *traktora*. Sana Petrovan tässä sanonnassa on genitiva muutoksessa.
- *Severnoin* **pol’usan** *zavojuidih bol’ševikat*. Sana pol’usan on akkuzativa muutoksessa.
- *Miän kylässä on kaksi* **školua**. Sana školua on partitiva muutoksessa.

- *Meillä opastajana on Vasilii Ivanovič.* Sana opastajana on essiva muutoksessa.
- *Opastaja kirjutti miun pioneraksi.* Sana pioneraksi on translativa muutoksessa.
- *Pioneralla kaglassa on ruskie galstukka.* Sana pioneralla on adessiva muutoksessa.
- *Pioneralda myö triebuičemma hyviä opastundua.* Sana pioneralda on ablativa muutoksessa.
- *Gazietassa oli kirjutettu pionerah Pavlikkah Morozovah näh.* Sana pionerah on illativa muutoksessa.
- *Gazietassa oli Pavlikan portrietta.* Sana gazietassa on inessiva muutoksessa.
- *Gazietasta joga päiviä mie suan tiediä uuvista.* Sana gazietasta on elativa muutoksessa.
- *Kirjatta olizit kuin sogie.* Sana kirjatta on abessiva muutoksessa.

Zaduačča 63. Sanokkua, mih kyzyndöih vastatah mustemmalla kirjutetut sanat alembana annetussa rasskuazassa. Kumbazissa muutoksissa ollah nämä sanat

KUKKA

Ikkunalla puassa kazvoi čoma kukka. Kukan lehtet oldih leviet. Tämän kukan miulla andoi čikko. Häneldä mie sen otin pienenä kukkana. Mie vardejčen kukkua, valelen sidä joga päiviä. Nyt se kazvoi suureksi kukaksi. Joga kukassa ollah vihannat lehtet. Vezi kukkah nouzou juuriloida myöten. Kukasta meillä on hyödyö. Kukalla vielä pidäy olla päivän valgieda. Pölylöidä kukalda mie pyyhin pehmiellä träpičällä. Kukatta ikkuna on tyhjä. Sen ke pertissä on vesselembi.

Zaduačča 64. Kirjutakkua annetusta rasskuazasta mustemmalla kirjutetut sanat, yhteh stolbikkazeh yksikössä olijat, a toizeh — monikossa. Sanokkua, kumbazissa muutoksissa ne ollah.

SYGYZYN PRIMIETAT

Meččä kellistyy. Ollah suuret vihmat. Huomneksilla on tumana. Erähät puut seizotah lehtilöittä. Linnut lennetäh lämbimih mualoih. Vain tikka istuu huavassa i huabua n’okkiu. Heinä kellistyy. Dorogoilla ollah suuret lätäköt. Joga kohtassa on reduo. Harvoin paistau päiväne. Meččä eläimet talveksi luaitah pezoloida. Kaikin vuotetah sygyzyn loppuo. Teriämbäh loppiečis igävä sygyzy, i tulis vesselä talvi.

Zaduačča 65. Kirjutakkua nämä sanonnat tetrattiloih i ozutakkua, misä muutoksissa ollah mustemmalla kirjutetut predmiettasanat. Primiera. *Van’a luadi skvorešnikan.* (Skvorešnikan — akkuzativa muutos). *Skvorešnikan loukkone on pieni.* (Skvorešnikan — genitiva muutos).

Van’a luadi skvorešnikan. Skvorešnikan loukkone on pikkarane, čtobi ei mahtuttais varikset. Pet’an velli on šofera. Tänapäinä hän otti Pet’an linnah. Miän kyläh organizuidih kolhozan. Kolhozan pellot ollah hyvin ruatut. Kurren kagla on pitkä. Miša dogadi lendäjän kurren. Učiitelja laukasta osti uven kniigan. Kniigan nimi on “Konjok gorbunok”

Predmiettasanat, kumbazet yksikössä loppiečetah bukvah *n* i ozuteh kenen libo min on predmietta, ollah genitiva muutoksessa. Kaikki toizet predmiettasanat, kumbazet loppiečetah bukvah *n*, ollah akkuzativa muutoksessa.

Primiera. *Velli andoi miulla kniigan. Velli andoi miulla kniigat* (akkuzativa). *Kniigan hinda on huovis. Kniigoin hinda on huovis* (genitiva).

Zaduačča 66. Alembana annettuloissa sanonnoissa predmiettasanat, kumbazet ollah genitivassa, alda piirräkkiä yhtellä piirroksella, a akkuzativassa — kahtella.

Joga kuuda myö luaimma uven stengazietan. Sih kirjutamma opastundah, lebiäčendäh i kniigoin luvendah näh. Hyvih učenikkoih näh zametkan kirjutti Ivan Vasil’evič. Zametkan nimi on “Otličnikat”. Stengazietan risunkat luadi Kol’a Petrov. Otvetstvennoin redaktorin sijahine on Man’a Smirnova.

AKKUZATIVAN MONIKKO

Zaduačča 67. Lugiakkua sanonnat. Kirjutakkua mustemmalla kirjutetut sanat tetrattiloih. Sanokkua niijen muutokset i lugu.

Kolhoznikat *vejetäh heiniä. Lapset männäh školah. Fizkul’turnikat hiihtetäh suksiloilla. Opastujat rešittih zaduačat. Traktorat kynnetäh kolhozan peldoloida. Meččäniekat tapettih kolme kondieda.*

Zaduačča 68. Annettuloista sanonnoista kirjutakkua sanat. Sanokkua niijen muutos, lugu i ozutakkua sanoin loput.

Opastujat valmistettih annetut urokat. Hyö rešittih zaduačat. Kolhoznikat polučittih gazietat. Lapset ostettih uuvet kniigat. L’otčikat zavedittih motorat.

Akkuzativan loppu monikossa on *t*, kuin *i* nominativan loppu monikossa. Čtobi tijjustua, on-go predmiettasana akkuzativan ili nominativan monikossa, pidäy tämä muuttua yksikköh. Jesli yksikössä loppu lienöy *n*, predmiettasana on akkuzativassa.

Primiera. *Myö rešimmä zaduačat* (akkuzativa). *Mie rešiin zaduačan* (akkuzativa). *Školan piällä lennettih aeroplanat* (nominativa). *Školan piällä lendi aeroplana* (nominativa).

Zaduačča 69. Kirjutakkua sanonnat. Predmiettasanat nominativan monikossa piirräkkiä alda yhtella piirroksella, akkuzativan monikossa — kahdella piirroksella.

Talveksi piäskyzet ei jiahä miän mualoih. Sen'a nägi pienie piäskyzie. Lambahat käveldih pihalla. Mie juotin lambahat. Hebozet ollah niitoksella. Kolhoza työndi mečča ruadoh parahat hebozet. Podkovat ollah raudazet. Seppä tagoi podkovat. Muamo osti meillä uvvet kengät. Stolat ollah hui kruasitut. Zavedejuščoi zakaži školah uvvet stolat.

1.9 Sanat, kumbazilla ollah loput *ne*, *i* niijen muutunda

Zaduačča 70. Lugiakkua nämä sanonnat *i* kirjutakkua erotetut sanat.

Päiväne paistau. *Kolhozan hebozet ollah kylläzet. Tyttöne kizuaui bobozilla. Kartinkane on čoma. Fedja risuičči kartinkazen. Luadi ramkazen. Sen kruasi sinizeksi. Čaškan randa on sinine. Losniu hobiene kaste. Taivas on pilvine. Pezozessa oldih linnun pojgazet.*

Sanoissa, kumbazilla loppu on *ne*, muuttujessa muutoksie myöten *ne:n* sijah lienöy *ze*. Vain partitivän yksikössä tämän moizissa sanoissa lienöy loppu *-sta*, *-sta*.

Primiera: nominativassa — *marjane, hebone, kuldane, padane*; genitivassa — *marjazen, hebozen, kuldazen, padazen*. Partitivassa: *marjasta, hevosta, kullasta, puasta*.

Zaduačča 71. Molemmissa luguloissa muutakkua muutoksie myöten sanat *sinine obložkane*. Kačo alembana kirjutettuo primierua.

<i>Nominativa</i>	<i>ruskiene flagane</i>	<i>ruskiezet flagazet</i>
<i>Genitiva</i>	<i>ruskiezen flagazen</i>	<i>ruskiezien flagazien</i>
<i>Akkuzativa</i>	<i>ruskiezen flagazen</i>	<i>uskiezet flagazet</i>
<i>Essiva</i>	<i>ruskiezena flagazena</i>	<i>ruskiezina flagazina</i>
<i>Partitiva</i>	<i>ruskiesta flagasta</i>	<i>ruskiezie flagazie</i>
<i>Translativa</i>	<i>ruskiezeksi flagazeksi</i>	<i>ruskieziksi flagaziksi</i>
<i>Inessiva</i>	<i>ruskiezessa flagazessa</i>	<i>ruskiezissa flagazissa</i>
<i>Elativa</i>	<i>ruskiezesta flagazesta</i>	<i>ruskiezista flagazista</i>
<i>Illativa</i>	<i>ruskiezeh flagazeh</i>	<i>ruskiezih flagazih</i>
<i>Adessiva</i>	<i>ruskiezella flagazella</i>	<i>ruskiezilla flagazilla</i>
<i>Ablativa</i>	<i>ruskiezelda flagazelda</i>	<i>ruskiezilda flagazilda</i>
<i>Abessiva</i>	<i>ruskiezetta flagazetta</i>	<i>ruskiezitta flagazitta</i>

Zaduačča 72. Kirjutakkua sanonnat. Muutakkua skobkissa olijat sanat sobijoih muutoksih.

Šura kirjutti ... (kirjane). Sygyzyllä lehtet ollah ... (keldane, ruskiene). Kolhoza vedäy heiniä ... (hebone). Pada mureni ... (palane). Tyttöne kirjvotti ... (bobone).

Zaduačča 73. Kirjutakkua sanonnat annettuloista sanoista. Erotetut sanat jätäkkiä muuttamatta.

Marjane, kazvetah, mečässä.

Čikolla, on, čaškazen.

Brihaččune, lugi, kniigane.

Padane, on, uuzi.

Velli, kirjutti, kirjane.

Taivas, on, sinizen.

Lapset, čurattih, reguzet.

1.10 Soglasnoiloin vaihtunda predmiettasa- noin muuttujessa

Zaduačča 74. Kačokkua *mečča* i *hukka* sanoida. Sravnivaigua näijen sanoin muutoksie sanonnoissa.

MEČÄSSÄ

Sen'a i Vit'a oldih mečässä'. Sen'a meččäh näh kuda-midä tiezi. Vit'a enzimäzen kerran meččii nägöy. Hänellä kaikki interesnoiksi ozuttuači. Sen'alda hän kyzelöy:

— Mit mečässä eletäh? Mänemmä-go mečän loppuh? Sanomma-go meččäh käymizeh näh brihaččuloilla?

— A, Vit'a, jesli hukka tulou vastah, midä ruadazimma?

— Midä! Ottazin savakon kädeh, hukkua piäh ozaizin i hukan tappazin.

Senja šuutkah i sanou:

— Hukka juoksou!

Ei Vit'a savakkuo muistanut. Pöllästyksissä ravahti: ma-ma!

— Meččäh näh emmä ni midä sano, predlagaiččou Vit'a!

Zaduačča 75. Kirjutakkua kaikki *meččä* i *hukka* sanoin muutunnat. Sannokkua ne iäneh.

Näistä muutunnoista dogaditta, čto soglasnoi iäni voi kuuluo lujembah i slaboimbah. Primiera: *meččä* — *mečän*, *kukko* — *kukon*, *seppä* — *sepän*, *tyttö* — *tytön*.

Konza soglasnoi kuuluo lujemmin, silloin sana on **lujassa stupenissa**.¹² Primiera: *haukka*, *harakka*, *aitta*, *mitta*, *leppä*, *seppä*, *meččä*, *vičča*.

Konza soglasnoi kuuluo slaboimbah, silloin sana on **slaboissa stupenissa**¹³. Primiera: *hukan*, *harakan*, *aitan*, *mitan*, *lepän*, *sepän*, *mečän*, *vičan*.

Zaduačča 76. *Tuatto* sanan muutunnasta lövväkkiä luja i slaboi stupeni.

¹²luja aste

¹³heikko aste

	<i>Yksikkö</i>	<i>Monikko</i>
<i>Nominativa</i>	tuatto	tuatot
<i>Genitiva</i>	tuaton	tuattoloin
<i>Akkuzativa</i>	tuaton	tuatot
<i>Essiva</i>	tuattona	tuattoloina
<i>Partitiva</i>	tuattuo	tuattoloida
<i>Translativa</i>	tuatoksi	tuattoloiksi
<i>Inessiva</i>	tuatossa	tuattoloissa
<i>Elativa</i>	tuatosta	tuattoloista
<i>Illativa</i>	tuattoh	tuattoloih
<i>Adessiva</i>	tuatolla	tuattoloilla
<i>Ablativa</i>	tuatolda	tuattoloilda
<i>Abessiva</i>	tuatotta	tuattoloitta

Kirjutakkua *tuatto* sanan muutunnasta ne sanat, kumbazet ollah slaboissa stupenissa. Primiera: *tua-ton, tua-tok-si, tua-tot-ta*

Slaboi stupeni on silloin, konza sloga loppiečou soglasnoih.
 Primiera: **va-kan, ka-pan, tu-kan, su-kan, mi-tan, ai-tan, le-pän.**
 Luja stupeni on silloin, konza sloga loppiečou glasnoih.
 Primiera: **tuat-tuo, tyt-tö, ait-ta, kuk-ka, lep-pä, sep-pä, huk-ka.**
 Slogua sanotah **avonaizeksi**, konza se loppiečou glasnoih iäneh.
 Primiera: **tuat-tuo, a-vo-nai-zek-si.**
 Slogua sanotah **salvatuksi**, konza se loppiečou soglasnoih iäneh. Pri-
 miera: **ruč-kan, ka-pan, jal-ga, ait-ta.**

Zaduačča 77. Alembana annetut sanat juakkua slogih. Salvatut slogat alda piirräkkiä. Primiera: *ot-lič-nik-ka, de-pu-tat-ta.*

Sanat: *opastuja, rabočoj, sukset, karandaša, zaduačča, pionera, komso-mol’ca, Ispanija, stahanovca, bibliotekka, laukka, počta, udarnikka, stengazietta.*

Zaduačča 78. Sravnivaigua keskenäh mustemmalla kirjutettuloida sanoida.

Seppä tagou raudua. **Sepät** ruatah pajassa. Kolhoza stroi uvven **aitan**. **Aitta** on keski kylällä. Mäjellä seizou uuzi **kodi**. Tämän **koin** stroittih proidinuona kezänä. **Huaba** seizoi lehtilöittä. **Huavan** lehtet oldih keldazet. On stroittu uuzi kivine kodi. Tällä uuličalla kaikki **koit** ollah kivizet. Pakkazella lienöy valgie **parda**. Pakkane mužikan **parran** kaunistau.

Predmiettasanoin muuttujessa soglasnoi voibi vaihtuo toizeksi soglasnoiksi libo ynnäh kaduo. Tada sanotah **soglasnoiloin vaihtunnaksi**¹⁴.

Primiera (Soglasnoi vaihtuu toizeksi soglasnoiksi): *Jogi virduau järveh. Joven rannalla on niitty. Tässä on kapusta vago. Tämän vavon kitkimmä Tol'an ke.*

Primiera (Soglasnoi ynnäh kaduo): *Mäjellä seizou uuzi kodi. Tämän koin stroi kolhoza. Maido on hyvä syömine. Maijosta luajitah voida.*

Kačokkua kuin sanoissa muututah **kk, tt, pp, čč**

- *Lapset lumesta luaittih ukkuo. Ukolla sil'mät i suun luaittih hiilestä.*
- *Kukko aivin laulau puolen yön aigah. Helie on kukon iäni.*
- *Miun tuatto on stahanovca. Mie tože tahton, ruadua tuaton luaduh.*
- *Tyttö ajelou kon'killa. Tytön kon'kat ollah uuvet.*
- *Kolhozassa on hyvä seppä. Hyvä on i sepän abuniekka.*
- *Loittona nägyi meččä. Mečän reunassa kazvau suuri pedäjä.*

Jesli lujassa stupenissa on **kk, tt, pp, čč**, niin slaboissa stupenissa lienöy **k, t, p, č**.

Primierat:

- **kk—k:** *kukko — kukon, lukku — lukun, vakka — vakan, ukko — ukon.*
- **tt—t:** *tuatto — tuaton, tyttö — tytön, aitta — aitan.*
- **pp — p:** *seppä — sepän, škuappa — škuapan, leppä — lepän.*
- **čč — č:** *meččä — mečän, vičča — vičan, vačča — vačan, očča — očan.*

Primečanija. Vain yhtessä muutoksessa, **illativassa**, soglasnoit ei vaihtuačeta salvatussa slogassa.

Primierat. *Lapset astutah meččäh. Kuullah puussa kлокutuksen. Ken niin hyvin molotkalla klokuttau? Mändih lapset kaččomah. Lindu on, nähtäh hyö. Pörähti lindu koivusta huabah. Lapset jällesti. Lindu leppäh, a siidä yläh lendoh. Duumaijah lapset: hyväh ozah voizimma linnun suaha. Ru-vettih tikkah ozailimah. Ei tikka kehtannut lapsien ke enämbiä kizata, uidi sagieh meččäh.*

Zaduačča 79. Kirjutakkua oikein skobkissa olijat sanat alembana annettu-loissa sanonnoissa. Ozutakkua soglasnoin vaihtunda.

¹⁴astevaihtelu

Kolhozassa “Uuzi eländä” on oma paja. (Seppä) ... ruadau sih varoin opastettu kolhoznikka. (Seppä) ... hän opastui linnassa. (Seppä) ... velli on inženerana. (Oza) ... sepällä i hänen perehellä andoi sovetskoi vluasti. Nyt on jogahizella (ozan) ... , ken vain hyvin ruadau.

Kačokkua, kuin sanoissa muututah soglasnoit *b, d, g*:

Rejessä oli kymmenen kubuo olgie. Yhten kuvon otti Maša-tädi. Variksella on musta siibi. Varis satatti siivet. Kolhozan savusta poikki virduau syvä jogi. Joven rannalla stroittih fizkul’turnoin ploščadkan. Sadu äijäldi čomendau miän kyliä.

Jesli lujassa stupenissa tämän moizissa sanoissa on *b, d, g*, niin slaboissa stupenissa lienöy *v*.

Primierat:

- **b — v**: kubo — kuvon, siibi — siiven, soba — sovan.
- **d — v**: sadu — savun, kado — kavon, ruado — ruavon, muda — muvan.
- **g — v**: kego — kevon, jogi — joven, suga — syvän, lugu — luvun.

Sanoin *suga, taba, muda* muutunda muutoksissa:

Nom.	<i>suga</i>	<i>taba</i>	<i>muda</i>
Gen.	<i>suvan</i>	<i>tavan</i>	<i>muvan</i>
Akk.	<i>suvan</i>	<i>tavan</i>	<i>muvan</i>
Ess.	<i>sugana</i>	<i>tabana</i>	<i>mudana</i>
Part.	<i>sugua</i>	<i>tabua</i>	<i>mudua</i>
Trans.	<i>suvaksi</i>	<i>tavaksi</i>	<i>muvaksi</i>
Iness.	<i>suvassa</i>	<i>tavassa</i>	<i>muvassa</i>
Elat.	<i>suvasta</i>	<i>tavasta</i>	<i>muvasta</i>
Ill.	<i>sugah</i>	<i>tabah</i>	<i>mudah</i>
Adess.	<i>suvalla</i>	<i>tavalla</i>	<i>muvalla</i>
Abl.	<i>sivalda</i>	<i>tavalda</i>	<i>mivalda</i>
Abess.	<i>suvatta</i>	<i>tavatta</i>	<i>muvatta</i>

Zaduačča 80. Muutakkua yksikössä kaikkie muutoksie myöten sanat: *sii-bi, lauda, suga*. Ozutakkua soglasnoin vaihtunda.

Kahten soglasnoin vaihtunda

Kačokkua, kuin alembana annettuloissa sanonnoissa vaihtutah *ld, rd, nd*.

Pellolla *agitatorat lugiettih kolhoznikoilla gaziئتoida. Hyvin kolhozassa peldoloida ruatah. Iivana-diedo lähti järvellä merdua vedeh panemah. Merran niegloi talvella: Suolla nägyi puun kando. Kannon piällä kazvoi sammal.*

Konza lujassa stupenissa tämän moizissa sanoissa on *ld, rd, nd*, niin slaboissa stupenissa lienöy *ll, rr, nn*.

Primierat:

- **ld—ll**: kulda — kullan, peldo — pellon, silda — sillan.
- **rd—rr**: parda — parran, merda — merran, virda — virran.
- **nd—nn**: randa — rannan, kando — kannon, rinda — rinnan.

Kačokkua, kuin sanoissa muututah *rg, lg, mb*.

Lendi suuri arteli kurgiloida. Meččäniekka ambui yhten kurren. Hebone jalga-jallalda astuv. Rannassa särgi kizuau. Kizuajat särřit ollah arrat suadavat. Pet’alla käjessä oli olgi. Hän sen andoi kazin pojgazella. Poigane rubej kizuamah ollen ke. Kolhozah tuodih romanovskoin rovun lam-bahie. Tämän moine lamma tuou äijän pol’zua kolhozalla.

Jesli lujassa stupenissa on *lg, rg, mb*, niin slaboissa stupenissa lienöy *ll, rr, mm*.

Primierat:

- **lg—ll**: jalga — jallan, olgi — ollen, palgo — pallon, halgo — hallon.
- **rg—rr**: särgi — särren, kurgi — kurren, arga — arren, härgä — härrän.
- **mb—mm**: ramba — ramman, lambahat — lammas, hambahat — hammas.

Soglasnoin kadomizen primierat

- **d—ø**: kodi — koin, pada — puan
- **g—ø**: aiga — aijan, igä — ijän, vägi — väjen.

Zaduačča 81. Annettuloissa sanonnoissa skobkih otetut sanat muutak-kua, kuin pidäy paginassa, i kačokkua, muututah-go sanan keskessä olijat soglasnoit.

Joven rannalla kazvoi järjie (butki). Kol’a leikkai sen (butki). Hyvä truba-ne lienöy järjestä (butki). Ennen krest’uaninat ruattih, a pomeščikat vain (niska) — lozennettih. Kaikki ruavot oldih rabočoiloin i krest’juanoin (niskat.) Mama pani kiuguah viritykseksi (lastu). Talvella myö kiuguada läm-mitämmä hallolla, a kezällä (lastu). Miän kylästä školah suaten on vain

yksi (virsta). Tuhka on hyvä udobrenija kazvoksilla. Školan ogorodah pandih (tuhka). Pimiessä kazin sil'mät losnitah kuin (tähti). Pakkazena ildana taivahassa oli äijä (tähti).

Ylembänä olijasta ruavosta näittä, čto ei kaikki soglasnoit vaihtuta sanoin muuttujessa.

Primiera:

- **sk:** *pesku — peskussa, niska — niskassa.*
- **st:** *lista — listassa, lastu — lastun.*
- **hk:** *nahka — nahkassa, tuhka — tuhkassa, vih-*
- **ko:** *vihko – vihkossa, tahko — tahkossa.*
- **ht:** *tähti — tähtessä, lehti — lehtet.*
- **tk:** *itku — itkun, petkel' — petkelet.*
- **ng:** *hangi — hanget, kengä — kengät, rengi — rengin, panga — pangan, kangi — kangen.*

1.11 Tunnussana

Zaduačča 82. Kačokkua mustemmalla kirjutettuloida sanoida. Sanokkua mih kzyndöih ne vastatah.

Kylmä Severnoi Meri ymbärillä.

Järie jii ahtisti parohodan “Čeljuskin”. Jiät murennettih parohodan. Rahvas, Šmidtan rukovodstvallä, piästih jiiällä. Ruvettih siinä elämäh. Vä-gevät i rohkiet sovetskoit l'otčikat lennettih Čeljuskincoih luoh. Piästettih hiät jiiäldä.

Sanoida, kumbazet ozutetah mittuzet ollah predmizetat, sanotah **tunnussanoiksi**¹⁵.

Primiera. **Ruskie** flaga. **Vihanda** puuhut. **Sinine** lenta.

Zaduačča 83. Joga predmiettasanah vallikkua sobija tunnussana sanoista, kumbazet ollah annettu avuksi. Primierat. *Lumi on valgie. Yö on pimie. Matka on pitkä.*

¹⁵adjektiva

*Lumi on ... Nogi on ... Järvi on ... Näre on ... Koivu on ... Siä on ...
Kniiga on ... Mustikka on ... Yö on ... Päivä on ... Rauda on ... Černilä
on ... Jogi on ... Mägi on ... Flaga on ... Puu on ... Talo on ... Pajo
on ... Matka on ... Jiä on ...*

*Avuksi: valgie, musta, syvä, oksakas, turbie, lämmin, interesnoi, vihanda,
levie, jyrkä, ruskie, pehmie, uuzi, kova, libie, pitkä, vesselä, lyhyt, pimie,
magie.*

Zaduačča 84. Annettuloista sanonnoista kirjutakkua tunnussanat.

*Meri on sinine. Kaivo on syvä. Pihalla on suuri vihma. Huomnes oli läm-
bimä i tyyni. Sinizen meren piällä on tumana. Zavodan truvasta nouzou
sagie savu. Kol'a on hyvä opastuja. Katoksella on ruskie flaga.*

Zaduačča 85. Annettuloih sanondoih vallikkua sobijat tunnussanat, kum-
bazet ozutetah, miihine on predmietta.

*Kniiga on ... Pajda on ... Talo on ... Ručka on ... Nuagla on ... Pada
on ... Stokana on ... Miäččy on ... Portfeli on ... Rengi on ...*

Zaduačča 86. lugiekkua alembana annetut arvotukset, arvakkua ne i ozu-
takkua tunnussanat.

- *Mi pertissä on nägymätöin?*
- *Keviällä vihannat, kezällä keldazet, sygyzy tulou — aittah ujitah.*
- *Mi on orrella pyzymätöin?*

Zaduačča 87. Annettuloih tunnussanoih vallikkua predmiettasanat.

*Primiera. Valgie, pehmie (mi?) lumi. Revol'ucionnoi, ruskie ... Terävä,
stal'noj ... Primernoi, udarnoj ... Valgie, magie, kova ... Syvä, sinine,
läikkyyä ... Kirjuttaja, lugija, risuiččija ...*

Zaduačča 88. Lugiekkua rasskuaza. Joga erotettu tunnussana kirjutakkua
sobijan predmiettasanan ke rinnakkeh.

KEZÄ MUISTELENNAT

*Pakkazen aigah mieleh tullah lämbimät päivät. Parahasti muistan yhten
kävelennän. Konza lähtin kävelemah, kastetta ei ollut vielä heinillä. Ilmas-
sa tundui aigane tuorehus. Vilun tuuluon hengähtelemine armasteli miuda.
Armas päiväne vesselästi kaččoi mečän taguada. Mittyne čomus: valpas,
počti sinine taivas liittyi loittozeh muan randah. Ruskie päiväne kattoi kai-
ken ymbäristön. Miun iessä, kuin kämmenellä, nägyi loittone kylä. Tyyni
järvi, i järvellä pieni veneh. Ylähänä, puuloin ladvoissa, kuuluttih čomat
linduloin pajozet.*

1.12 Tunnussanoin muutunda

Zaduačča 89. Erotettuloih predmiettasanoih lövväkkiä sellittäjät sanat.

Miän kolhoza osti uvven traktorin. Uuzi traktora kyndäy pellolla. Uvvella traktoralla ruttoh kynnetäh pellost. Uutta traktorua pruaviu kolhozan paras udarnikka. Kolhoza osti i muida mašinoida. Tuodih hyvän žneikan i sejal-kan. Uvvella žneikalla huomena lähtietäh kagrua leikkuamah. Hyvät ollah miän kolhozalla pellost. Suoriet ollah i kolhozan niityt. Niityt i pellost kolhozalla ollah annetut kaikeksi ijäksi maksuttomah pol’zovanijah.

Zaduačča 90. Skobkissa annetut tunnussanat muutakkua sobijih muutok-sih.

Nävytäh (levie) ... pellost. Lepetetäh (vihanda) ... koivun lehtet. Opa-stujat mändih ekskursijalla (zoologičeskoi) ... Saduh. (Zoologičeskoi) ... Savussa on kaiken moizie linduloida i zvierilöidä.

Pioneroilla ollah (ruskie) ... galstukat. Vožatoi pioneroilla saneli (rus-kie) ... galstukan značenijah näh. (Vesselä) ... ollah meillä pioneroin sbo-rat.

Tunnussanat muututah nijh, kuin i predmiettasanat muutoksissa i lugu-loissa.

Primiera:

	<i>Yksikkö</i>	<i>Monikko</i>
Nominativa	<i>nuori koivu</i>	<i>nuoret koivut</i>
Genitiva	<i>nuoren koivun</i>	<i>nuorien koivuloin</i>
Akkuzativa	<i>nuoren koivun</i>	<i>nuoret koivut</i>
Essiva	<i>nuorena koivuna</i>	<i>nuorina koivuloina</i>
Partitiva	<i>nuorda koivuo</i>	<i>nuorie koivuloida</i>
Translativa	<i>nuoreksi koivuksi</i>	<i>nuoriksi koivuloiksi</i>
Inessiva	<i>nuoressa koivussa</i>	<i>nuorissa koivuloissa</i>
Elativa	<i>nuoresta koivusta</i>	<i>nuorista koivuloista</i>
Illativa	<i>nuoreh koivuh</i>	<i>nuorih koivuloih</i>
Adessiva	<i>nuorella koivulla</i>	<i>nuorilla koivuloilla</i>
Ablativa	<i>nuorelda koivulda</i>	<i>nuorilda koivuloilda</i>
Abessiva	<i>nuoretta koivutta</i>	<i>nuoritta koivuloitta</i>

Tunnussanan luvun i muutoksen ozuttau predmiettasana.

Primiera. *Flaga on ruskie*. Predmiettasana *flaga* on yksikössä. Tunnussana *ruskie* niin že on yksikössä. Muutama predmiettasanan monikkoh, siidä tulou: *flagat ollah ruskiet*.

Sanonnassa predmiettasana i tunnussana aivin ollah yhtessä muutoksessa i luvussa.

Primiera. *Uuzi kniiga on stolalla*. *Uuzi* tunnussana i *kniiga* predmiettasana ollah yksikön luvussa, nominativa muutoksessa. *Uuvet kniigat ollah stolalla*. *Uuvet* i *kniigat* – monikon lugu, nominativa muutos.

Kačo, kuin muututah yksikössä i monikossa sanat *čoma meččä*.

	<i>Yksikkö</i>	<i>Monikko</i>
Nominativa	<i>čoma meččä</i>	<i>čomat mečät</i>
Genitiva	<i>čoman mečän</i>	<i>čomien meččien</i>
Akkuzativa	<i>čoman mečän</i>	<i>čomat mečät</i>
Essiva	<i>čomana meččänä</i>	<i>čomina meččinä</i>
Partitiva	<i>čomua meččia</i>	<i>čomie meččie</i>
Translativa	<i>čomaksi mečäksi</i>	<i>čomiksi mečiksi</i>
Inessiva	<i>čomassa meččässä</i>	<i>čomissa meččissä</i>
Elativa	<i>čomasta meččästä</i>	<i>čomista meččistä</i>
Illativa	<i>čomah meččäh</i>	<i>čomih meččih</i>
Adessiva	<i>čomalla meččällä</i>	<i>čomilla meččillä</i>
Ablativa	<i>čomalda meččäldä</i>	<i>čomilda meččildä</i>
Abessiva	<i>čomatta meččättä</i>	<i>čomitta meččittä</i>

Zaduačča 91. Muutakkua sanat kaikissa muutoksissa i molemmissa luguissa. *Suuri kivi, pimie yö, udarnoi brigada*.

1.13 Nimensijallizet

Zaduačča 92. Lugiekkua vazemmalda i oigielda puolelda sanonnat. Mituzet sanat ojgien puolizessa stolbikkazessa ollah *Kol'a* sanan sijassa.

<i>Kol'a löydi linnun pezän</i>	<i>Kol'a löydi linnun pezän</i>
<i>Kol'alla mieleh tuli murendua pezäne</i>	<i>Hänellä mieleh tuli murendua pezäne</i>
<i>Tämän dogadittih Kol'an tovariščat</i>	<i>Tämän dogadittih hänen tovariščat</i>
<i>Tovariščat kiellettih Koljua rikkomasta peziä</i>	<i>Hyö kiellettih Kol'ua rikkomasta peziä</i>
<i>Kol'alla tovariščat sanottih, čto pezie ei pie murendua</i>	<i>Hänellä tovariščat sanottih, čto pezie ei pie murendua</i>

Sanonnoissa voijah olla sanat: *mie, sie, hän, myö, työ, hyö* kumbazet ollah kirjutettu libo sanottu predmiettasanoin sijah. Näidä sanoida sanotah **nimensijalliziksi**¹⁶.

Mie, myö ollah enzimäzen lican nimensijallizet.

Sie, työ ollah toizen lican nimensijallizet.

Hän, hyö ollah kolmannen lican nimensijallizet.

Enzimäzeksi licaksi sanotah sidä, ken pagizou, toizeksi — sidä, kenen ke paistah, kolmanneksi — sidä, keh näh libo mih näh paistah.

Zaduačča 93. Kirjutakkua sanonnoista nimensijallizet. Kačokkua niijen muutundua.

Mie olin bibliotekassa. Sielä opastaja valličči miulla interesnoin kniigan. Myö tovariščan ke yhtessä valmistamma urokkoida. Sie tule pionerskoil-la sboralla. Mie mänen sinne. Hän lugou kaikkie paremmin. Häneldä mie otin kniigan. Työ lähtettä Petrozavodskah. Miän klassassa on äijä otičnikkoida. Hyö ozutetah hyviä primierua. Heistä pidäy ottua primierua.

Nimensijallizet *mie, sie, hän, myö, työ, hyö* muututah kaikkie muutoksie i molembie luguloida myöten, kuin i predmiettasanat.

NIMENSIJALLIZIEN MUUTUNDA MUUTOKSIE MYÖTEN

¹⁶pronomina

	<i>Y1</i>	<i>M1</i>	<i>Y2</i>	<i>M2</i>	<i>Y3</i>	<i>M3</i>
Nominativa	<i>mie</i>	<i>myö</i>	<i>sie</i>	<i>työ</i>	<i>hän</i>	<i>hyö</i>
Genitiva	<i>miun</i>	<i>miän</i>	<i>siun</i>	<i>tiän</i>	<i>hänen</i>	<i>hiän</i>
Akkuzativa	<i>miun</i>	<i>miät</i>	<i>siun</i>	<i>tiät</i>	<i>hänen</i>	<i>hiät</i>
Essiva	<i>miuna</i>	<i>meinä</i>	<i>siuna</i>	<i>teinä</i>	<i>hänenä</i>	<i>heinä</i>
Partitiva	<i>miuda</i>	<i>meidä</i>	<i>siuda</i>	<i>teidä</i>	<i>händä</i>	<i>heidä</i>
Translativa	<i>miuksi</i>	<i>meiksi</i>	<i>siuksi</i>	<i>teiksi</i>	<i>häneksi</i>	<i>heiksi</i>
Inessiva	<i>miussa</i>	<i>meissä</i>	<i>siussa</i>	<i>teissä</i>	<i>hänessä</i>	<i>heissä</i>
Elativa	<i>miusta</i>	<i>meistä</i>	<i>siusta</i>	<i>teistä</i>	<i>hänestä</i>	<i>heistä</i>
Illativa	<i>miuh</i>	<i>meih</i>	<i>siuh</i>	<i>teih</i>	<i>häneh</i>	<i>heih</i>
Adessiva	<i>miulla</i>	<i>meillä</i>	<i>siulla</i>	<i>teillä</i>	<i>hänellä</i>	<i>heillä</i>
Ablativa	<i>miulda</i>	<i>meildä</i>	<i>siulda</i>	<i>teildä</i>	<i>häneldä</i>	<i>heildä</i>
Abessiva	<i>miutta</i>	<i>meittä</i>	<i>siutta</i>	<i>teittä</i>	<i>hänettä</i>	<i>heittä</i>

Zaduačča 94. Točkien sijah kirjutakkua, kunne pidäy, nimensijalline. *Tanja suvaččou lugie kniigoida. Aivin ... ottau kniigoida bibliotekasta. Kuni Tanja kniigua ei luve loppuh, sini ... ei eruo siidä. Tanja sanou tuatolla: Sie, tuatto, elä osta ... bobozie, a parembi osta kniigazie ... Osti tuatto ... uuvan kniigazen. Tanja kuččuu podruugua: “Tule, Vera, illalla meillä. Siun ke rubiemma lugemah kniigua”.*

Zaduačča 95. Kirjuttaessa točkien sijah pangua nimensijalline *hän*. Enziksi sidä sobijasti muutakkua.

JASLIT

Man’a-tädi ruadau zavodassa. Zavodah ... lähtöy 8 čuasun aigah. ... on pieni tyttöne. Man’a-tädi ruavolla lähtiessä suattau ... jasliloih. Ruavon aigah Man’a-tädillä ei pie pidiä huolda tyttözeh näh. Man’a-tädi tiedäy, čto ... Sielä on hyvä. A ruavon jälgeh Manja-tädi ottav ... kodih.

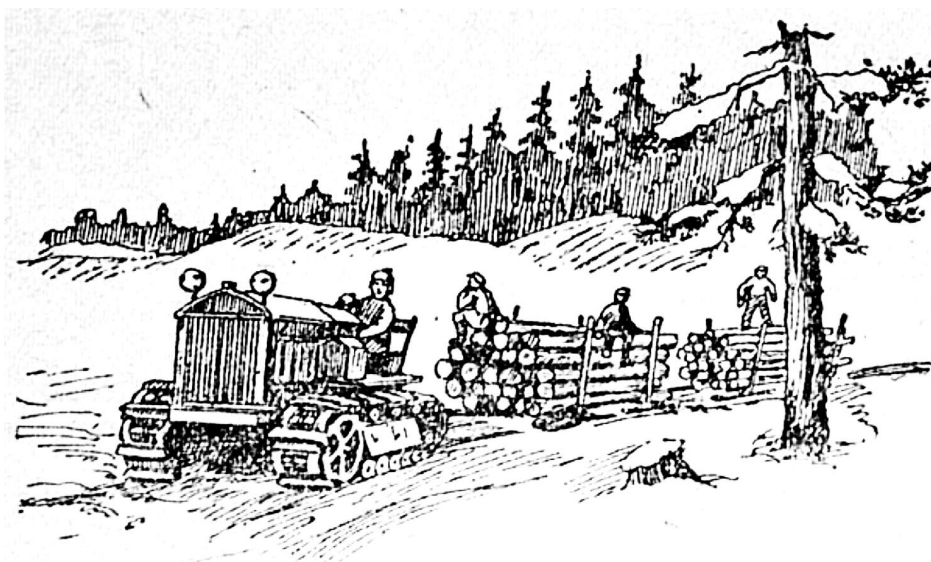
Zaduačča 96. Skobkissa annettu nimensijalline muutakkua sobijah muutokseh. *Pagina oli (sie) näh. Mie tunnustuačin (hyö) ke. Huomneksella myö lähtemmä (työ) ke. Mie annan kodvazeksi kniigan (sie). Tuatto osti (mie) kniigat. Opastaja lugi (myö) interesnoin rasskuazan.*

1.14 Aziesanat

Zaduačča 97. Risunkazista 1.3 i 1.4 kirjutakkua, ken midä ruadau. Sanonnat luaikkua kartinkazie myöten.

Kartinka 1.3:

Kartinka 1.4:

Zaduačča 98. Ruannasta tijjustakkua ken ili mi se on. Točkien sijah kirjuttakua nimi. Primiera. *Počči röhkau, kävelöy. Kolhoznikka kyndäy, kylväy, niittäy, haravojččou. ... čičettäy, lendelöy, ... mönngyy, puskou, ... čirottau, poltau, ... kazvau, vihottau, ... piliy, vestäy, strugiu, kleiy, ... viilou, ombelou, puuttau, ut’ugoiččou, ... kugou, kirjuttau, risuiččou, čertiy. ... idäy, vihottau, ravastau, sualistuu. ... nouzouu, eistyy, lämmitäy, laskiečou.*

Zaduačča 99. Kirjuttaessa piirräkkiä alda sanat, kumbazet ozutetah midä ruadau predmietta. Piirrettylöih sanoih pangua kyzynnät.

Čičetetäh linduzet. Čaksuttau tikka. Hačattau harakka. Čirizöy marjakatti (čirka). Kukkuu kägi. Bruakkau broni. Sihizöy mado. N’auguu kazi. Račkau puu. Račketah oksat. Kohistah lehtet. Haukkuu koira. Laulau kukko.

Zaduačča 100. Kirjuttaessa lizäkkiä sanat, kumbazet sovintah duumua myöten i ozutetah midä ruadau predmietta.

Pilvi... Aeroplana... Ikkuna ... Kukko ... Tuli ... Kiugua ... Automobil’a ... Jogi ... Avuksi: palau, lämbiey, ajau, lähenöy, avaudeliečöy, lendäy, laulau.

Sanoida, kumbazet ozutetah midä ruadau, midä luadiu predmietta libo midä luadiečou predmietan ke, sanotah **aziesanoiksi**¹⁷.

Zaduačča 101. Kirjuttaessa aziesanat alda piirräkkiä.

KEZÄ HUOMNES

Kavotah i sammutah tähtet. Tähtet kuin tulessa paletah. Niityn piällä nouzi valgie tumana. Tuuleldi tuulut. Järvessä liikahti vezi. Randah lennettih sorzat i peityttih heinikköh. Loittona kuului kellon kolizenda. Kalaniekat suoriečettih i lähtiettih kalua pyydämäh. Palau i ruskottau nouzuranda. Kuuluu linduloin čičetys. Meččä seizou hill’akkazeh i ičekseh muheloitau.

Zaduačča 102. Točkien sijah pangua sobijat aziesanat

MARJASSA.

Liza vellen ke ... mečässä. Hyö ... marjua. Astiet ... Lapset ... lebiäčemäh. Hyö ... kannolla: Kuului radžahtus. Lapset tarkkah ... kaččomah. Mečikössä mužikka ... Ruttoh lapset ... kyläh i sanottih pograničnikoilla. Pograničnikat lähtiettih meččäh i ... tundemattoman.

1.15 Aziesanan muutunda

Zaduačča 103. Lugiekkua tama rasskuaza i kirjutakkua siidä kaikki aziesanat.

¹⁷verbi

TALVI

Tuuli kerralla suureni. Se nouzi mägyöllä. Pyörähti, ulvahti i nouzi ylemmäksi. Männessä pyöritti lunda i vei ielleh. Särähtettih talot. Nägyi, kuin ne oldais liččuačettu toine toizeh. Talot umbipäin kattuačettih lumella. Varaten vuotettih tuulen tuiskahtuksie. A tuuli ennistä vihazemmin lyöttelieči taloloin välissä. Katkoi oksie, kandeli lunda, umbai dorogat.

Zaduačča 104. Točkien sijah pangua aziesanat, vallikkua ne alembana annettuloista sanoista.

KEN KUIN SANOU

Krasnoarmeica traktoristalla:

— *Mie ... SSSR. Sie ... traktoralla, a hän (seppä) ... raudua.*

Seppä krasnoarmeicalla:

— *Mie ... raudua, sie SSSR, a hän (traktorista) traktoralla ...*

Traktorista sepällä:

— *Mie ... traktoralla, sie raudua ... , a hän (krasnoarmeica) ... S.S.S.R.*

Avuksi: — *Mie vardeičen mie ruan mie tavon, sie vardeičet sie ruat sie tavot, hän vardeiččou — hän ruadau hän tagou.*

Zaduačča 105. Alembana annettuloista sanonnoista nimensijalline *mie, sie, hän* muutakkua monikkoh.
mie opastu-n mie risuiče-n, ...
sie opastu-t sie risuiče-t, ...
hän opastu-u hän risuiččo-u, ...

Konza aziesana yhtyy nimensijallizen enzimäzen, toizen i kolmannen lican ke (*mie, sie, hän, myö, työ, hyö,*) niin i aziesanoin loput muututah. Aziesanan muutundua licoissa sanotah **aziesanoin muutunnaksi**¹⁸.

Primiera: *mie ruan, myö ruamma, sie ruat, työ ruatta, hän ruadau, hyö ruatah*

Zaduačča 106. Kirjutakkua aziesanat: *sanon, puhun, punon* yksikön i monikon luguloissa. Aziesanoin loput alda piirräkkiä primierua myöten. Primiera:

<i>Yksikkö</i>	<i>Monikko</i>
<i>mie sanon</i>	<i>myö sanomma</i>
<i>sie sanot</i>	<i>työ sanotta</i>
<i>hän sanou</i>	<i>hyö sanotah</i>

¹⁸verbintaivutus

Zaduačča 107. Alembana annettuloista sanonnoista kirjutakkua kaikki aziesanat enziksi yksikössä, siidä monikossa. *Tämä oli lähellä Stalingrada (endine Caricina). Beloiloin voiskat tuldih linnan luoh. Lähizen kylän tagana seizottih hiän puuškat. Ka loittona pöly pilvissä ajau mašina. — Kolmen ... Vojennoit ... Tiettävä generuala, ken muu olis?! — duumaiččou oficera.*

Hän pietti hebozen. Nosti käjen kozurih. Avai suun, čtobi sanuo raporta i ... Vähiä ei langenut sadulasta. Automobil’assa ajajoilla furazkoissa oldih ruskiet tähtyöt.

Kuului ammunda. Oficera langei, a automobil’a, kuin pul’ka, lähti jällelläh.

Aziesanoin muutujessa soglasnoit vaihtutah niin, kuin i predmiettasanoissa.

Primierat: *kaččuo — kačon, eččie — ečin, lykkie — lykin, lippuo — lipon, kattua — katan, soittua — soitan.*

Zaduačča 108. Alembana annettuloista sanoista kirjutakkua mustemmalla kirjutetut sanat i sanokkua, kuin niissä vaihtutah soglasnoit.

*Griša **lugou** selväh i hyvin. Mie **luven** vielä paremmin. Bibliotekasta mie **otin** yhten kniigan, a Fen’a **otti** kaksi kniigua. Mie **ečin** škuapasta grammatikan kniigua. Van’a **ečči** literaturan kniigua. Žurnualasta mie **lövvin** kolme pogovorkua, a Van’a **löydi** viizi.*

1.16 Proidinut i proidimatoin aziesanoin aijat

Zaduačča 109. Alembana annettuloista sanonnoista ozutakkua, konza ruado mänöy libo rubieu mänemäh.

Lapset oldih mečässä. Mie luvn interesnoida kniigua. Liza osti tetratin i karandašan. Pihalla pajon ke maršitah krasnoarmeicat. Zualassa kuuluu lapsien pajo. Vas’a lähtöy letčikoin školah. Hän rubieu lendämäh aeroplannalla. Myö kaikin rubiemma paremmin opastumah.

Aziesanat voijah olla proidimattomassa i proidinuossa ajjan formisssa. **Proidimatoin ajjan**¹⁹forma ozuttau, čto ruado libo olemine mänöy nyt, paginan aigah, libo vielä rubieu mänemäh. **Proidinuon ajjan**²⁰forma ozuttau, čto ruado libo olemine on jo männyt.

¹⁹“menemätöin aiga”, preezensa da futurum

²⁰“mennynt aiga”, imperfekta

42

Primierat: *Myö luvemma kniigua. Myö huomena luvemma kniigan. Myö luvimma kniigan. Myö kirjutimma rasskuazan.*

Zaduačča 110. Kirjutakkua rasskuazasta kaikki aziesanat stolbikkazeh. Sanokkua niijen lica, lugu i aiga.

KEZÄ ILDA

Päiväne laskieči mečän tagah. Pilvet ruskotettih taivahalla. Ilmassa pyörittih tihet. Kuuluttih lehmien kellozet. Linduzet laulettih ilda lauluzie. Lapset kizattih pihalla i mändih kodiloih. Kolhoznikat tuldih ruavolda.

Aziesanoissa, kumbazissa on *a, o, u* proidinuossa aijassa monikon kolmannessa licassa kirjutetah *i*.

Primierat: *oldih, tuldih, kuuluttih, mändih.*

Zaduačča 111. Kirjutakkua tämä rasskuaza. Aziesanoissa čert’ očkoin sijah lizäkkiä sobijat bukvat.

Lapset luaitt-h aeroplanan modeliloida. Siidä niidä laskiätt-h ilmah. Hyö ihastutt-h, kun modeli lendi. Tämän jälgeh laskiätt-h toizen modelin.

Lapset juost-h modeliloilla jällesti. Vanhemmat tože kačott-h, kuin lennett-h lapsien modelit. Modelit heittiäčett-h muah. Lapset otett-h modelit i vied-h pioneroih ugolkah.

Zaduačča 112. Kaikki annetut aziesanat muutakkua mannyön aijan formah.

Kirjutan, vardeičet, risuičemma, risuičen, laulan, ajau, kizatah, kazvau, hyppiämmä, ammumma, kačotah, nouzou, tuletta, zavodimma.

Zaduačča 113. Rasskuazassa “Uuzi eländä” aziesanoin proidimatoih aiga muutakkua proidinuoh. Sanonnat kirjutakkua tetrattiloih.

UUZI ELÄNDÄ

Kohenou kaikki miän eländä. Yksinäzet talot yhtytäh kolhozah. Linnoissa i kylissä avavvutah stolouvoit. Naine piäzöy kodi ruadoloista. Rahvas opastuu kul’turno viettämäh lebävö aigua.

Zaduačča 114. Alembana annettuloista sanonnoista aziesanoin proidinut aiga muutakkua proidimattomah aigah.

Mie luvimma interesnoida kniigua. Van’a risuičči. Opastuja valmisti urokat. Opastaja ozutti meillä uuvan kizan. Myö luvimma kniigasta Leninah näh. Školan pihalla kazvettih turbiet tuomet.

Zaduačča 115. Sanokkua, kumbazissa sanonnoissa sanotah aziesanoin proidimattomah aigah näh i kumbazissa proidinuoh aigah näh.

Kolhoznikat kylvöh varoin kohennettih mašinoida. Keviä vielä ei kerrinyt, no terväh se tulou. Školassa luvimma Puškinan stihotvorenijoida. Eglen kirjutimma lugiettuh näh. Olimma ekskursijalla Leningradassa. Kezällä lähtemmä ekskursijalla Moskovah.

1.17 Kioldosanane aziesanoin ke

Mie sain ahvenen. Sie et suanut ahvenda. Mie luaiin vazarazen (molotkazen). Sie et luadinut vazarasta. Vezi lämbeni. Vezi ei lämminnyt. Miša hiihteli suksiloilla. Kol’a ej hiihtellyt (ajellut) suksiloilla. Mie mahtan (maltaan) kirjuttua. Hän ei vielä mahta kirjuttua. Mie olin Leningradassa. Sie vielä et ollut Leningradassa. Hän luadi palčazen. Mie en luadinut palčasta. Hän oli kinossa. Sie et ollut kinossa. Työ olitta marjassa. myö emmä ollut marjassa.

Karielan kielessä kiolduo aziesanoin ke ozutetah sanoilla en, et, ei, emmä, että. **Kioldosanane** karielan kielessä muuttuu licua i lugo myöten, kuin i aziesana. Konza sanonnassa on kioldo, aziesana muuttuu vain monikon kolmannessa licassa, a toizet format ei muututa.

Primiera. Mie en šali. Myö emmä šali. Sie et šali. Työ että šali. Hän ei šali. Hyö ei šalita.

Zaduačča 116. Kirjuttajessa muutakkua sanonnat niin, čtobi niissä oldais kioldosanazet. Primiera. *Lumi ei sula.*

Lumi sulau. Heinäne vihottau. Kirjavoitetah kukkazet. Čiretetäh linduzet. Tuli keviä. Mie kävelen kengättä. Myö ruamma ogorodassa. Sie valelit kapustoida. Hän kitki vagoloida. Mie kannoin vettä. Hyö ammullettih vettä.

Zaduačča 117. Muutakkua sanonnat niin, čtobi niissä ei olis kioldosanazie. Keviä sanan sijah kirjutakkua sana “talvi”.

KEVIÄ

Lunda ei ole peldoloilla. Vezi ei ole jäädynyt. Pakkane ei kylmätä käzie. Tuuli ei vihakaldi tuule. Taivahalla ei nävy pilvilöidä. Mie en kävele turkiloissa. Myö emmä salbua ikkunoida. Ei pie lämmitiä ležankua. Pihalla lapset ei luaita lumesta mägie. Myö emma čurua regyzillä. Hyö ei luaita lumi ukkuo.

Zaduačča 118. Muutakkua luguo i licua myöten proidimattomassa aijassa nämä aziesanat kioldosanazen ke.

En kirjuta. En pajata. En itke. En magua. En istu. En iännä.

Zaduačča 119. Muutakkua licua i luguo myöten proidinuossa aijassa nämä aziesanat kioldosanazen ke.

En hypännyt. En kizannut. En kaččonut. En kävellyt. En zavodinut. En juossut.

1.18 Aziesanan infinitivat

Aziesanoida, kumbazet vastatah kyzyndöih *midä ruadua?* libo *midä luadie?* *midä ruadamah?* *midä luadimah?* sanotah **infinitivoiksi**²¹. Infinitiva, kumbane vastuau kyzyndöih *midä ruadua?* libo *midä luadie?*, on **enzimäne infinitiva**. Infinitiva, kumbane vastuau kyzyndöih *midä ruadamah?* libo *midä luadimah?*, on **toine infinitiva**.

Primierat: *opastuo, kirjuttua, lähtie, čurata, hypätä; opastumah, kirjuttamah, lähtemäh, stroimah.*

Zaduačča 120. Točkien sijah kirjutakkua infinitiva, kumbane vastuau skobkissa annettuloih kyzyndöih. Sanokkua, kumbane infinitiva on.

Griša kirjuttajessa kiirehtäy. Ei pie ... (midä ruadua?). Kat'a, konza kirjuttau, hyvin pidäy ručkua käjessä. Kaikilla pidäy hyvin ... (midä ruadua?) ručkua käjessä. Konza kirjutat, pidäy hyvin ... (midä ruadua?), čtobi runnas ei koskuis partah. Kirjuttaessa ei pie ... (midä ruadua?) peroh äijjä černiliä. Kaikilla pidäy ... (midä ruadua?) hyvin kirjuttamah.

Avuksi: kiirehtiä, pidiä, istuo, ottua, opastuo.

Zaduačča 121. Kirjutakkua točkien sijah infinitivat. Sanokkua kumbane infinitiva on.

Kezällä lapset kävväh meččäh marjua ... Emändä pani kiuguah ... rokan. Kolhoznikat lähtiettih meččäh halguo ... Lapset talvella kävväh suksiloilla ... Opastujat männäh školah ... Naizet männäh pelvahie ...

Avuksi: pilimäh, keriamäh, kitkemäh, opastumah, kiehumah, čuruamah.

Zaduačča 122. Kirjuttajessa točkien sijah pangua kunne pidäy enzymäne libo toine infinitiva.

KALAN ONGITANDA.

²¹infinitiva

Myö tovariščan ke valmistuačemma kalua ... Pidäy varustua syömistä. Muasta pidäy ... čyöttyö (madozie). Siimah panna pullozet (probkazet). Siidä voit lähtie kalua ... Jovella tulduo pidäy ... sija, missä on äijä kalua. Ongittaessa ei pie ... Kodvazin jälgeh pullone rubieu ... vedeh. Zavodi näykkie enzimäne kala.

Zaduačča 123. Kirjuttajessa pangua kunne pidäy infinitivat.

Vozduhatta ni ken ei voj ... Kolhoznikat sygyzyllä ruvetah ... rugehen sängie. Serjoža mahtau hyvin ... kniigua. Sizarella pidäy ... školah. Myö rubiemma ... lumesta mägie. Ennen syöndiä aivin pidäy ... käjet. Puolen talven opastuhuo myö rubiemma ... kymmenen päiviä. Keviällä miän kyläh ruvettih ... školua.

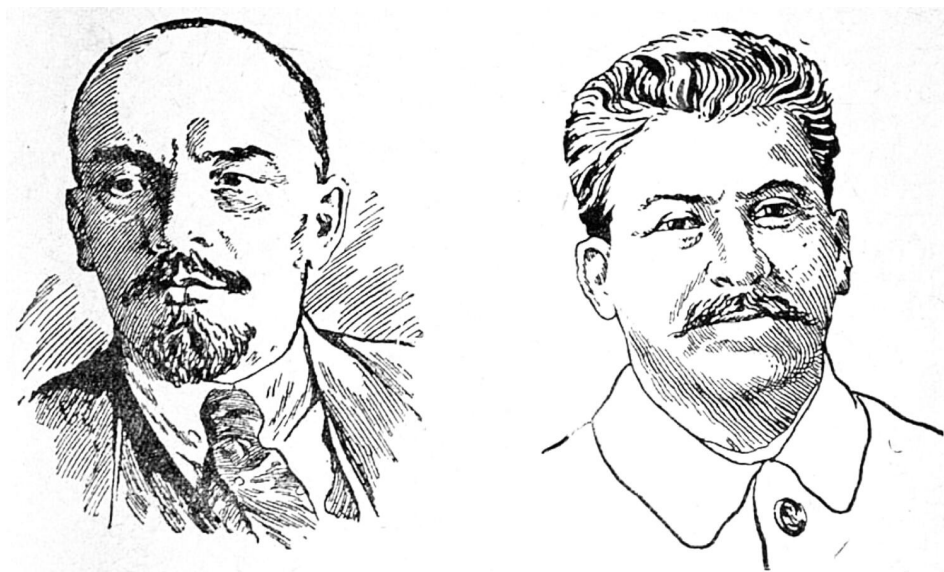
Zaduačča 124. Enziksi kirjutakkua midä sobiu ruadua, a siidä midä ei sovi ruadua. Infinitivat piirräkkiä alda i sanokkua, kumbane infinitiva on.

Lähtie muata 9 čuasun aigah. Olla ägiessa pertissä. Lähtie muata 12 čuasun aigah. Talvella kävvä suksilla čuruamah. Uija järvessä. Opastuo nouzemah joga päiviä yhteh aigah. Syvvä joga päiviä yhteh aigah. Syvvä käzien pezemättä.

Lugu 2

NELLÄS KLASSA

2.1 Sanelenda, kyzyndä i iänen nostanda sannonnat

MIÄN RODINA

Miän mua kahtessa kymmenessä vuvvessa on männyt edehpäin sadoilla vuozilla.

Ammuin-go miän geroičeskoi rahvas keräi vägie, čtobi puolistua omua rodinua vragoista? Ammuin-go tämä oli?

I ka nyt tämä rahvas muailman yhtellä kuvvennella čuastilla luadiu omie zakonoida, valliččou omie deputattoida Verhovnoih Sovietch Stalinskoida Konstitucijua myöten.

Ammuin-go miän mua luadi enzimäzen oman gidro-električeskoin stancijan Volhova jovella? Ammuin-go se oli?

A nyt? Kymmenet i suat pienie i suurie stancijoida annetah meillä energijua.

Midä mahtettih luadie carskoissa Rossijassa?

Ei mahtettu luadie ni mašinoida, ni traktoroida, ni aeroplanoida.

A nyt miän samol’otat ollah parahat mmuailmassa, lennelläh muan rannasta toizeh, merestä mereh suaten, lennelläh sielä, kunne ristikanza ei vielä ole käynyt.

Miän mua 20:n vuvven aigana on köyhästä jällellä jiännyöstä muasta muuttunut vägeväksi socialističeskoiksi industrial’noiksi muaksi. I Sovetskoiloin Socialističeskoiloin Respublikoin Sojuza on kirjuttanut omat dos-tiženijat, oman vallan Stalinskoih Konstitucijah.

Zaduačča 1. Lugiikkua iäneh puaroin ylembänä rasskuazasta kyzynnät i vastavukset. Sravnikkua iänen muutundua myöten, kuin työ luvetta kyzynnät i kuin vastavukset. Mittyne znuakka on kyzyndä sanonnoissa i mittyne vastuanda sanonnoissa.

Sanondoida, kumbazissa on kyzyndä, sanotah **kyzyndä sanonnoiksi**, a sanondoida, kumbazissa on prostoi sanonda, sanotah **sanelenda sanonnoiksi**. Kyzyndä sanonnoissa ollah tämän moizet **kyzyndä sanat**: *missä? kunne? kuin? mittyne? kenen? mintäh?* i toizet sanat ili **kyzyndä abusanane go**. Kyzyndä sanondoida sanoessa iäni korgenou, a sanelenda sanonnoin lopussa alenou. Kyzyndä sanonnan loppuh pannah **kyzyndäznuakku** (?), a sanelenda sanonnan loppuh — **točkan** (.)

Zaduačča 2. Kirjuttaessa pangua točkat i kyzyndä znuakat.

- *Sie olet sliesari*
- *Da, sliesari*
- *Missä ruavoit*
- *Baltijskoilla zavodalla*
- *Äijän-go aigua*
- *Vuvven*

— *Kunne lähtit*
— *Krasnoih armijah*

Zaduačča 3. Luaikkua kzyyndä spiska vill’an (leivän) kerävöh nähtiän kolhozassa i vastakkua kzyyndöih. Kzyykkiä: konza zavodittih vill’an kerävön, mittuzet vill’at on kerätty, mittuzet vill’at ollah keriamättä i konza loppietah kaiken vill’an kerävön.

Zaduačča 4. Kirjuttaessa pangua kzyyndä znuakat i točkat.

- *Miun tuatto oli rabočoj, muamo ombelija myö elimmä ylen köyhästi*
- *Midä olis miän ke, jesli ei oliis Sovetskoida vluastie*
- *Razve voizän mie endizeh aigah opastuo l’otčikaksi*
- *Sovetskoi vluasti auttoi miulla lietä l’otčikaksi i luadie nellä meždu-narodnoida lennändä rekordua, i sen moizie, kuin mie, miän muassa on tuhatat*
- *Eläkkäh miän rahvas — socializman stroija!*
- *Eläkkäh rahvahan luja yhteys i družba!*
- *Pagizou Valentina Grizodubova, kumbane on vallittu deputataksi Verhovnoih Soviättah*

Zaduačča 5. Kirjutakkua kzyynnät i vastakkua niih kolmella nellällä sanalla. Avuksi. *Midä ruadau kengän ombelija (sapožnikka)? Kengän ombelija ombelou kengie.*

Midä luadiu pečnikka? Mistä luaitah kirpiččiä? Midä ruadau st’oklan panija? Millä halguo hallatah? Mittyne on tiän kolhozan nimi? Missä luaitah mašinoida?

Zaduačča 6. Kirjutakkua kzyynnät, a niillä jällesti vastavukset. Kzyynnöin jälgeh pangua kzyyndä znuakka, a vastavuksien jälgeh točka.

- *Äijä-go siulla on igiä*
- *Kuin on siun nimi, otčestva i familija*
- *Kumbazella vuvvella sie rubeit školah käymäh*
- *Mittyne on opastajan nimi i familija*

Zaduačča 7. Alembana sanonnoissa ollah vastavukset kzyyndöih, a kzyynnöin kohtah ollah pandu točkat. Kirjutakkua točkien sijah kzyynnät.

1. ...? Sergej Petrovič Martinov
2. ...? 38 vuotta.
3. ...? Zavodassa “Serp i molot”.

4. ...? Vuvvesta 1927.
5. ...? Metallan takardaja (tokerdaja).
6. ...? Da, stahanovca.
7. ...? Pojjalla on 12 vuotta, a tyttärellä 8 vuotta.

Kartinka 2.1: Vorošilov

Zaduačča 8. Lugiëkkua nämä sanonnat.

Tovarišcat!

Sovetskoida Sojuzua kaikkielda päin ymbäröijäh kapitalističeskoit gosudarstvat. Sovetskoi Sojuza on vielä mualla ainova rabočoiloin i krest'juanoin gosudarstva.

Vastavuksessa komsomol' calla Ivanovalla tovarišča Stalin sanoj:

“Pidäy kaikkeh luaduh vägevöittä i lujendua miän Krasnoida Armija, Krasnoida Flottua, Krasnoida aviacijua, Osoaviahimua. Pidäy kaikkie miän rahvasta pidiä mobilizacioonoin valmehuon sostojanijassa vojenoin napadenijan opasnostin iessä”

Eläkkäh miän rohkiet Raboče-Krest'janskoi Krasnoi Armija i Vojenno-Morskoi Flotta!

Eläkkäh suuri, vägevä i voittamatoin sovetkoi rahvas!

Eläkkäh slavnoi voitokas partija, Leninan—Stalinan partija!

Eläkkäh miän suuri Stalin!

(Oboronan rahvahan komissaran, Sovetskoin Sojuzan Maršalan tov. Vorošilovan (Kartinka 2.1) sanonnasta Raboče-Krest’janskoin Krasnoin Armijan i Vojenno-Morskoin Flotan 20 vuozipäivänä.

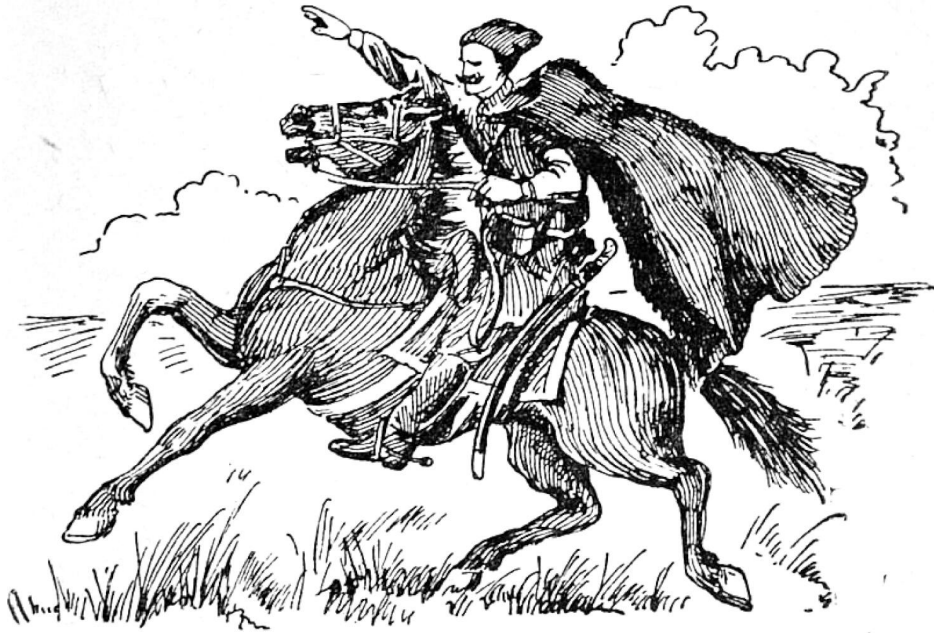
Sanonnat voijah ozuttua pagizijan mielen (diivinnän, ihastunnan i n.i.). Niidä sanotah korgiemmallalla iänellä. Tämän moizie sanondoida sanotah **iänen nostanda sanonnoiksi**. Nijen loppuh pannah iänen nostanda znuakan (!). Kyzyndä znuakkua, iänen nostanda znuakkua i točkua sanotah **pietyndä znuakoiksi**.

Zaduačča 9. Kirjutakkua rasskuaza *Konstitucijan päivä*. Piirräkkiä alda iänen nostanda sanonnat.

KONSTITUCIJAN PÄIVÄ

Rahvasta on tävvet uuličat. Joga sijassa ollah plakuatat, znamjonat, kuuluu muzika. Ylähänä lennelläh aeroplanat. Plakuattoih on kirjutettu:

- Eläkkäh Stalinskoi Konstitucija!*
- Eläkkäh i luekkah miän vägevä rodina—Sovetskoiloin Socialističeskoin Respublikoin Sojuza!*
- Eläkkäh rabočoiloin i krest’juanoin sojuza!*
- Eläkkäh Sovetskoi vluasti!*
- Eläkkäh kommunističeskoi partija i hanen voždja tovarišča Stalin!*

Zaduačča 10. Lugiikkua tämä otrivka i kirjuttajessa pangua, kunne pidäy, pietyndä znuakat.

— *Kaikki pulemetat lujat — kyzeli boiko ajajessa Čapajev*

— *Lujat — vastai hänellä ken-lienöy čiepiestä*

— *Äijä-go on snar’uada povozkua*

— *Kuuzi*

— *Missä on komandira*

— *Vazemessa puolessa*

Hän täyttä vägie ajoi vazemalla flangalla. Ka hän ruttozeh kiännäldi hebozen i karahutti batarein komandiran luoh:

— *Ammukkua melliččöih*

— *Kaikki pulemetat melličöistä murennakkua*

— *Stanicua elgiä koskekkua, kuni en käske*

2.2 Sellittäjien sanoin sellittäjät sanat

Sanonnat sellittäjittä sanoitta	Sanonnat sellittäien sanoinke
<i>Lendi aeroplana</i>	<i>Ylähänä lendi aeroplana</i>
<i>Lapset kačottih</i>	<i>Lapset kačottih aeroplanua</i>
<i>Aeroplana heittiäči</i>	<i>Aeroplana heittiäči siliellä kohtalla</i>

Zaduačča 11. Kirjuttajessa alda piirräkkiä sellittäjät sanat.

Hyvin männäh kolhozassa ruavot. Družno ruatah kolhoznikat. Aivoin huomneksella hyö männäh ruavolla. Mašinat huristah pellolla. Kiehuu ruado kolhozassa. Kolhoznikat tullah syömäh stolouvoih. Syönnän jälgeh hyö lugietah gaziettua. Hyö paistah sorevnovanijah näh.

Zaduačča 12. Kirjuttajessa lizäkkiä sanondoih sellittäjät sanat.

VALLIČENNAT SSSR:N VERHOVNOIH SOVIETTAH

On dekabr'an 12:sta päivä. Aigane huomnes. Kylä on čomennettu (millä?). Joga talossa noustah (konza?). Rahvas suoriečetah (kuin?). Hyö kiirehtitäh (kunne?). Pakkane ruskendau (midä?). Valličenda učuastka on čomen-nettu (kuin?) Kuuluu radio (missä?). Valliččijat pannah urnoih (mit?). Sen jälgeh hyö männäh (kunne?). Kaikki pruaznuijah (midä?).

Kartinka 2.2: Kala da juablokat

Zaduačča 13. Kačo Kartinkua 2.2 Alembana annettuloih sanondoih lizäkkiä sobijat sanat. Primierat. *Doska rippuu klassan stolan luona. Pionera lugou lapsien gaziettua. Opastuja kirjuttau hyvällä ručkalla.*

54

Brihačču sai (mittuzen?) kalan. Lapset kerätäh (mittuzie) juablokkoida.

Sanoissa voijah olla sellittäjät sanat, kumbazet sellitetäh sellittäjie sanoida.

Zaduačča 14. Kirjuttajessa alda piirräkkiä sellittäjien sanoin sellittäjät sanat.

Lähizessä mečässä ruatah kolhoznikat. Hyö pilitäh pitkie hirzilöidä. Traktora vedäy jygeidä pankoregilöidä. Suurella biržalla ollah hirzi tukut. Ruadajat eletäh suurissa lämbimissä barakoissa. Illalla ruadajat kuunnellah vesseliä radion soitandua. Brihat i tytöt pläšitäh (karratah) boikoida pris’adkua.

Zaduačča 15. Pangua čert’ožoih alembana annetut sanonnat. Primiera: Sanonnat *Lumi pyöriy vilussa ilmaassa. Harmua orava varusti syömistä talveksi*

Čert’ožat:

lumi ---	pyöriy	harmua ----	varusti
	ilmaassa	orava	syömistä talveksi
	vilussa		

Sanonnat: 1. *Meččäniekka tappoi harmuan kondien.*

2. *Seppä tagou jygiellä molotkalla.*

3. *Sinizessä taivahassa läpetetäh tähtet.*

Zaduačča 16. Luaikkua alembana annetuista sanoista sanonnat. Alda piirräkkiä sellittäjien sanoin sellittäjät sanat.

1. *Musta, meri, ollah, sygyzyllä, suuret, tuulet*

2. *Sovetskoit, parohodat, ajua, Severnoida Ledovitoida, okeana, myöten.*

3. *Aeroplana, lendi, korgie, mägi, piäličči*

4. *Sovetskoj, tundra, rahvas, kazvatetah, ovoščie*

5. *Virduau, Volga, Kaspijan, meri*

6. *Sovetskoi, rahvas, salvattih, Dnepra, suuri, plotina*

7. *Magnitogorsk, on juga, Urala*

2.3 Kučundasana (obraščenija)

Tovariščat, ylemmä Leninan znamja!

Ylemmä, tovariščat, Leninan znamja!

Ylemmä Leninan znamja, tovariščat!

Pet’a, rubiemma-go myö kirjuttamah stengaziettah?

Rubiemma-go myö, Pet’a, kirjuttamah stengaziettah?

Rubiemma-go myö kirjuttamah stengaziettah, Pet’a

Miän paginassa vastavvutah sanat, kumbazet nevvotah, kellä myö sanomma. Niidä sanotah **kučundasanoiksi**.

1. *Jesli kučundasana on sanonnan allussa, niin sen jälgeh pannah zap’atoin¹. Lapset, konza työ kerävyttä ekskursijalla?*
2. *Jesli kučundasana on sanonnan keskellä, niin se molemmista puolista pidäy erottua zap’atoiloilla. Konza työ, lapset, kerävyttä ekskursijalla?*
3. *Jesli kučundasana on sanonnan lopussa, niin sen edeh pannah zap’atoin, a sen jälgeh libo točkan, libo iänen nostanda, libo kzyndä znuakan. Konza työ kerävyttä ekskursijalla, lapset?*

Zaduačča 17. Kirjuttajessa pangua kučundasana sanonnan keskeh.

Pionera, aivin muista omua proletariatalla sluužinda objazannostie! Vožatoj, mittuzet ollah kluban dežurnoin objazannostit? Tovariščat, huomena myö luaimma ekskursijan fuabrikkah. Pionerat, illalla lähtemmä organizovanno “Pionerskoih dvorcah”. Pionerat i škol’nikat, kirjutakkua zametkua stengaziettah. Tovariščat, meillä työnnettih kirjazen Ispanskoit pionerat. Lapset, luaimma Leninan ugolkan.

Kučundasana voi olla sanottu yhtellä libo monella sanalla:

Pionera, muista Il’ičan nevvondua!

Nuori tovarišča, ole aivin valmis!

Kaikkien mualoin proletarijat, yhtykkiä!

Zaduačča 18. Kirjutakkua i pangua pietyndä znuakat.

¹zap’atoi

*“Midä siulla pidäy diedo”
Kumardui ukko i sanoi hänellä:
“Piästä hiästä kulda kalane
Haukkui ynnäh miun akka
ei miulla ukolla spokojua anna
Pidäy hänellä uuzi karta,
Miän oma ynnäh halgei.”
Vastuau hänellä kulda kala:
“Elä gor’uiče, mäne sie kodih
lienöy teillä uuzi karta.”*

Zaduačča 19. Kirjutakkua omat sanonnat kučundasanooin ke:

1. Kyzykkiä tovariščalda luvenda kniiga.
2. Sanokkua oman klassan opastuilla, čtobi piettäis klassua puhtahana.
3. Sanokkua lapsilla, čtobi tuldais laulanda kružkah.
4. Sanokkua opastajalla, mintäh työ että ollut školassa.
5. Kyzykkiä sobranijan predsduatel’alda sanua.
6. Sanokkua redaktoralla, čto tuo kirjutitta stihotvorenijan.

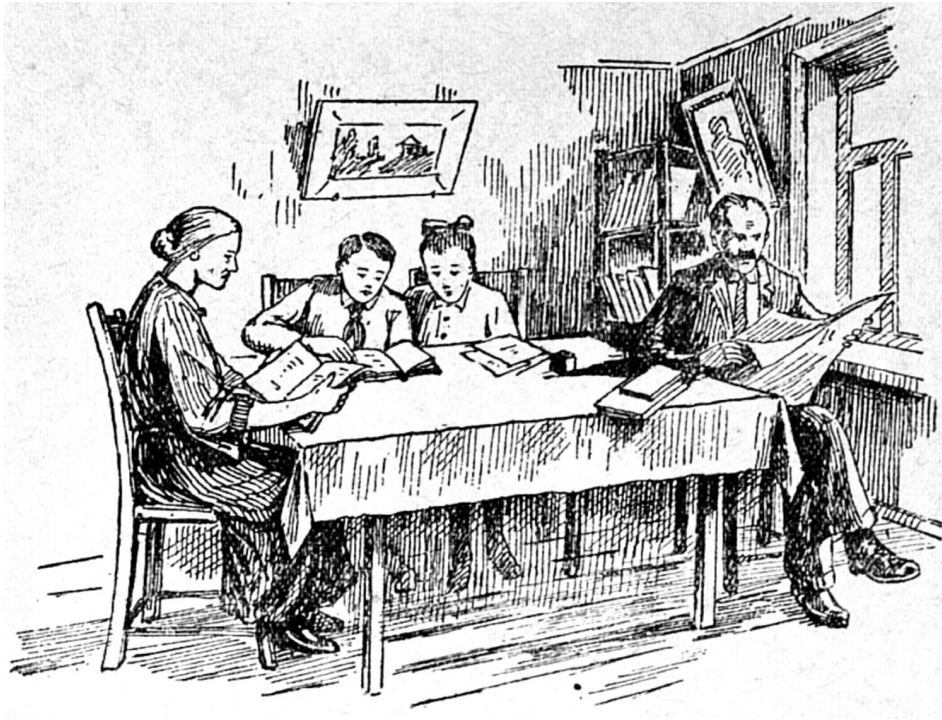
2.4 Sanonnat monen podležaščoin i monen skazujemoin ke

*Mečässä’ eletäh kondiet, hukat, revot, jänikset. Niityllä ollah hebozet, leh-
mät, vazat i lambahat. Pet’a, Vas’a, Kol’a, Van’a da Griša kerättih gribua..
I huaba, i koivu, i leppä, i raida seizotah lehtilöittä.*

Sanonnoissa voi olla moni podležaščoida. Tämän moizie sanondoida sanojessa podležaščoit erotetah toine toizesta pienellä pietynnällä, a kirjuttajessa — zap’atoilla.

Jesli jälgimäzen podležaščoin iessä on sojuza i libo *da*, niin zap’atoida sen edeh ei panna. No jesli sojuzat i libo *da* ollah moni kerdua, niin zap’atoin pannah joga sojuzan edeh, zavodien toizesta.

Zaduačča 20. Luaikkua kartinkasta 2.3 sanonda monen podležaščoin ke i pangua zap’atoit.

Kartinka 2.3: Luvenda

Zaduačča 21. Luaikkua näista sanonnoista nellä sanondua, kumbazissa lienöy monin podležaščoiloin.

1. Školasta peremenoilla kuuluu lapsien pajo. Školasta peremenoilla kuuluu lapsien nagro. Školasta peremenoilla kuuluu lapsien pagina.
2. Lennettih lämbimäh randah skvorcat. Lennettih lämbimäh randah kiuruzet. Lennettih lämbimäh randah piäskyzet.
3. Mečässä' eletäh zvierit. Mečässä' eletäh linnut. Mečässä' eletäh nasekomoit.
4. Kaspiiskoih mereh virduau Volga. Kaspiiskoih mereh virduau Ural. Kaspiiskoih mereh virduau Kura. Kaspiiskoih mereh virduau Emba.

Zaduačča 22. Pangua čert'ožoih alembana annetut sanonnat. Primera. Pet'a i Vas'a kirjutetah. Pet'a, Vas'a i Zina kirjutetah.

58

Pet'a \		Pet'a \
i --	kirjutetah	Vas'a \\
Vas'a /		i --- kirjutetah
		Zina /

Joučen, hanhi, sorzat lennettih. Kuuluu pajo, nagro, pagina. Koivu, näre i tuomi juurruttih. Jura, Kostja, Šura i Vera hypelläh.

Zaduačča 23. Kirjuttajessa alda piirräkkiä kaikki podležaščit, pangua, kunne pidäy, zap'atoit.

Kolhozassa vanhat ukot vanhat akat i lapset piästäh jygiestä ruavosta. Yhteizet kuuhn'at yhteizet stolouvoit da lapsien jaslit piästettih kolhoznican kodi ruavosta. Kolhozat sovhozat fuabrikat zavodat ruatah udarno. Min kylän Miša Vasil'ev da Pet'a Smirnov da Kat'a Jegorova da Ol'a Somova opastutah institutassa. Školat klubat stadionat dvorcat ollah meih varoin. Tuhattoina avavvutah školat bibliotekat izba-čital'n'at.

Kolhoznikat kynnettih i kylvettih. Lapset lugiettih, kirjutettih, saneldih i rešaidih. Pelvasta i kuivatah, i loukutetah, i vivotah, i kežrätäh, i kuvotah.

Sanonnassa voi olla moni skazujemoida. Tämän moizie sanondoida sanoessa skazujemoit erotetah pienellä pietynnällä, a kirjuttajessa — zap'atoilla.

Jesli jälgimäzen skazujemoin iessä on sojuza *i* libo *da*, niin zap'atoida sen edeh ei panna; no jesli sojuzat *i* libo *da* ollah moni kerdua, niin zap'atoin pannah joga sojuzan edeh, zavodien toizesta.

Zaduačča 24. Luaikkua joga kartinkasta 2.4 yksi sanonda i pangua zap'atoit.

Kartinka 2.4: Školah lähtendä.

Zaduačča 25. Luaikkua näistä sanonnoista kolme sanondua, kumbazissa on moni skazujemoida.

1. *Kolhoza udobri pellot. Kolhoza kyndi pellot. Kolhoza astivoičči pel-
lot. Kolhoza kylvi pellot.*
2. *Rugehet noustih. Rugehet vihahtettih. Rugehet ravastettih. Rugehet
sualistuttih.*
3. *Kombaina tuli. Kombaina leikkai. Kombaina puičči. Kombaina tuul-
di.*

Zaduačča 26. Pangua čert’ožoih alembana annetut sanonnat. Primierat:
Kombaina leikkuau i puiččou. Kombaina leikkuau, puiččou i tuuldau.

		leikkuau		leikkuau
	/		/	
kombaina		i	kombaina	- puiččou
	\		\	i
		puiččou		puiččou

kaste ----- losniu
 / | \
 / | \
 heinillä kukilla lehtilöillä

Sanonnat: *Kirjavoitetah valgiet, ruskiet, keldazet i sinizet kukat. Kaste losniu heinillä i kukilla. Brihačut otettih onget, madozet i rengizet.*

Zaduačča 30. Kirjutakkua i alda piirräkkiä sellittäjät sanat, kumbazet vastatah yhteh kzyndäh.

- *Mečästä myö toimma i kukkua, i gribua, i marjua.*
- *Myö kizuumma futbolah, r’uuhih, dominoh, šuaškoih.*
- *Kirvehien i piloin ke plotnikat lähtiettih ruavolla.*
- *Myö ozutimma spektakl’ua kolhozoissa “Pobeda”, “Uuzi Kylä”, i “Svoboda”.*
- *Eglen mie dežuariin Pet’an, Pol’an i Grišan ke.*
- *Pet’a lugi iäneš selgiesti, boiko i hyvin.*

Zaduačča 31. Kirjutakkua i pangua sobijat znuakat.

Kolhoznikat tuvvah linnah i kapustua i morkoukua i sv’oklua i ogurčua i kartofel’ua. Talvella lumi kattoi pellot nurmet i mäjet. Miän kolhozah tuodih i leikkavomašinan (žneikan) i niittomašinan (kosilkan) i puindamašinan (molotilkan). Udarnikat ruattih ruavon okuratno terväh i hyvin. Kaililla on annettu pravo ruadoh opastundah lebiäčendäh.

Monda podležaščoida yhten skazujemoin ke, monda skazujemoida yhten podležašoin ke, libo monda sellittäjiäa sanua, kumbazet vastatah yhteh kzyndäh, sanotah sanonnan yhtenluaduziksi členoiksi, Yhtenluaduzista sanonnan členoista lienöy perečislenija. Ne voijah yhtyö i, da, libo ni sojuzoin vuoh.

Zaduačča 32. Kirjuttajessa lizäkkiä perečislenijua.

- *Mečässä kazvetah. pedäjät, koivut ...*
- *Kolhozassa on traktora, tuuluandamašina (vejalka) ...*
- *Školah varoin ostettih kniigua, tetrattie ...*
- *Jogahizella meistä voit opastuo dohtoriksi, inženeraksi ...*
- *Savussa kazvetah višn’at, grušat ...*
- *Sovetskoiloilla zavodoilla luaitah i automobil’oida i traktoroida ...*
- *Myö luaimma ekskursijan fuabrikkah, zavodah ...*

Zaduačča 33. Kirjutakkua rasskuaza. Yhtenluaduzien sanonnan členoin keskeh pangua, kunne pidäy, zap’atoit.

VEJEN YMBÄRI PYÖRIMINE.

Silmälähte andau allun ojazella. Yksi ojane da toine da kolmas da nelläs luaitah joven. Jogi i juottau rahvasta i syöttäy i andau elännän kazvoksilla i pyörittäy melličän rattahie (kolessuloida). Jovuot yhtessä Luaitah suuren joven. Jogi virduau libo toizeh jogeh libo kohti mereh. Järvilöissä jogiloissa merilöissä vezi kunehtuu. Höyrystä lienöy tumana hatakot i pilvet. Tuuli viey pilvilöidä edähäksi merestä. Vezi pilvilöistä langieuh muah libo vihmana libo ragehena libo lumena libo kastiena libo udžviena. I uvvestah lietäh sil’ mälähtiet ojazet jovuot i jovet.

Zaduačča 34. Kirjutakkua rasskuaza i pangua zap’atoit. Kirjutakkua oman školan eläväh ugolkazeh näh.

MIÄN ELÄVÄ UGOLKANE.

Miän elävässä ugolkazessa on čirkune leppä lindu orava čidželiskö kolme matikkua i vezi pöröt. Niidä myö piemmä kletkazissa vakkazissa juaščikoissa. Vielä on hernehtä fasolie ruista kagrua semečkua kaiken moista heinästä. Ne ollah istutetut juaščikkazih padazih bankazih. Kaikkie myö hyvin kačomma. Myö kačomma, kuin hyö eletäh ugolkazessa. Enämmäldi suvačemma kaččuo čidželisköh. Levieh bankah mud panimma peskuo muada turvehta kivyttä. Panimma sih čidželiskön. Sielä se eläy. Syötämmä myö sidä kərbäzillä madozilla toukilla. Enämmän suvaččou se kapusta liipukazie. Se ruttozeh kiändäy piän nouzou tagajalloilla avuau suun ojendau kielen varustuačou hyppiämäh (skočahtamah) liipukkazen piällä.

Jesli kaksi yhtenluadusta členua sanonnassa ollah yhteytetyt sojuzoilla *a*, *no* libo *da* (konza da znuaččiu sen že, min *no*), niin niijen edeh pannah zap’atoit.

Primiera: Talvella päiväne paistau, no vähäldi lämmitäy. Talvella päiväne paistau, da vähäldi lämmitäy. Talvella päiväne paistau, a vähäldi lämmitäy.

Zaduačča 35. Kirjuttajessa alda piirräkkiä sanonnan yhtenluaduzet členat i pangua, kunne pidäy, zap’atoit.

SSSR:ssa ruadaja rahvas ruadau ei kapitalistoih, a ičellä varoin. Hän kirjutti rasskuazan i stihotvorenijan. Mie olin mečässä i pellolla. Mie en ollut mečässä a olin pellolla. Hän on pieni da boikoi. Kerran joučen (lebedi) ruakku da haugi ruvettih regie vedämäh. Miän mečässä kazvetah pedäjät da huavat. Läbi näggy no lämminpä piday. Hebone raudane a händä liinane.

Zaduačča 36. Duumaigua i kirjutakkua sanonnat, kumbazissa *no, a* libo *i* sojuzoin sijalla olis sojuza *da*.

Sanonnan yhtenluaduzien členoin iessä voi olla sana libo sanat, kumbazet ozutetah, čto ielleh päin lienöy perečislenija. Lugijessa nämä sanat erotetah iänellä i pienellä pietynnällä, kirjuttajessa — kaksitočkazella.

Primierat: *Masterskoih varoin ostettih instrumentat: kirvehen, pilan i strugan. Udarnoi ruado mänöv kaikkiella: zavodoissa, fuabrikoissa, kolhozoissa i sovhozoissa.*

Zaduačča 37. Kirjuttajessa pangua, kunne pidäy, kaksitočkane i zap’atoit. Se sana, kumbane ozuttau, čto ielleh mänöy perečislenija, alda piirräkkiä. Jesli tämän moista sanua ei ole, niin kaksitočkasta elgiä pangua.

Škola poluččiu žurnualoida “Ogon’ok” “Pioner” “Smena” “Bezbožnik”. Literaturnoissa kružkassa myö luvimma kniigat: “Kapitanan tytär” “Dubrovskii” “Suarnat” “Kapitanan Grantan lapset”. Modelistoin kružkassa luaittih aeroplanan parohodan i planeran modelit. Miän školassa on nellä pionerskoida otr’uadua Stalinan nimine Vorošilovan nimine Kirovan nimine i Morozovan Pavlikan nimine. Myö ozutimma spektakl’ua kolhozoissa “Pograničnik” “Bor’ba” i “Novaja Zar’a”.

Zaduačča 38. Ruadakkua niin, kuin iellä annetussa ruavossa.

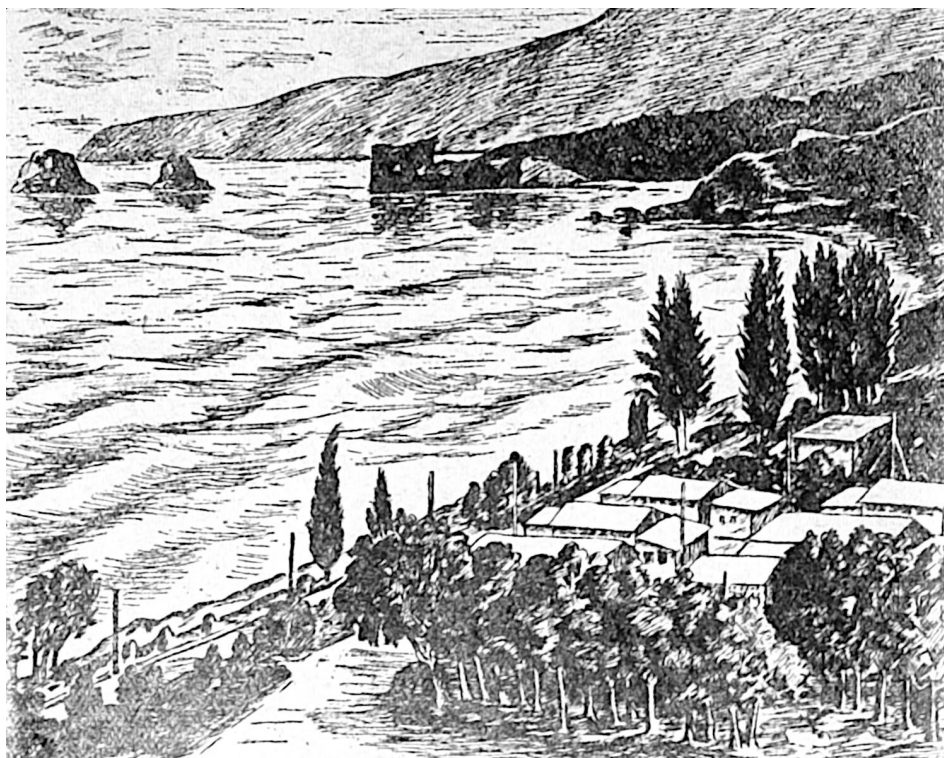
ARTEK

SSSR:n paras pionerskoi lageri on Krimassa Mustan meren rannalla. Sen nimi on “Artek”. Artekassa lebiäčetah parahat Sovetskoin muan pionerat. Sih tullah pionerat kaikkielä i čomasta Ukrainasta i loittozesta Siberistä i vilusta tundrasta i leviestä stepista i kuivasta pustin’asta. Pionerat nous-tah korgieloin gorien piällä uijah Mustassa meressä syvväh vinogradua. Hyö pyyyvetäh sarvikkahie börölödä i kaloida kuivatah kipa-risan lehtilöidä. Artekkah työnnetäh pioneroita tämän moizista ruadoloista otličnoista opastunnasta rodinan puolistannasta vragoin vijavl’ainnasta i toizista udarnoiiloista ruadoloista. Vain Sovetskoissa muassa näin pietäh huolda lapsih näh.

Zaduačča 39. Duumaigua i kirjutakkua sanonnat niin, čtobi kaksitočkane olis näijen sanoin jallessä.

- ... tämän moizet puut ...
- ... lähimmäzet puut ...
- ... muan ruado mašinat ...

- ... kolme kniigua ...
- ... nellä tovariščua ...
- ... tartujat tauvit ...
- ... tämän moizet kukat ...
- ... näinä päivinä.

2.6 Složnoit sanonnat

Prostoi sanonda

Päiväne nouzi. Kaikki eläydyi.

Tovarišča ongitti kalua.

Mie keräin gribua

Složnoi sanonda

Päiväne nouzi, i kaikki eläydyi

Tovarišča ongitti kalua,

a mie kerain gribua.

Kaksi libo enämbi **prostoida sanondua** voit yhteyttiä **složnoih sanon-
dah sojuzoin** *i, a, no, da* vuoh.

Složnoiloissa sanonnoissa prostoiloida sanondoida erotetah toine toizesta zap'atoilla. Sojuza *i* ozuttau, čto azie mänöy yhteh aigah li-bo jällekkah. Sojuzat *a*, *no*, *da* ozutetah yhten azien vastakkah olendua toizen azien ke.

Primierat: Čirotti päiväne, *i* laulettih linduzet. Päiväne nouzi, *i* myö läh-timmä. Valja kirjuttau, *a* Zina risuiččou. Mie lähtiziz pihalla, *da* aigua *ei* ole. Mie olen terveh, *no* pihalla vielä en kävy.

Zaduačča 40. Alembana annetut prostoit sanonnat yhtytäkkiä kaksin slož-noiloiksi sanonnoiksi sojuzoin *i*, *a*, *no*, *da* vuoh. Kirjutakkua niistä se, kumbane paremmin sobiu.

- *Oli aprel' a kuu proidimassa. Lehtet puuloissa ei vielä puhkiettu.*
- *Lapsien duačča on vällä i hyvä. Ei ole lähizillä jogie.*
- *Polkalla annettih prikuazan. Voiskat lähtiittih pohodah.*
- *Vielä on aigane huomnes. Lapset männäh školah.*
- *Tuldih lämbimät päivät. Nurmella vihahti heinäne.*
- *Mie tahtoin männä tovariščan luoh. Oli jo myöhä.*

Zaduačča 41. Sen moine, kuin on ylembänä.

- *Čilahti kellone. Lapset vesselästi lähtiittih stolouvoih.*
- *Kaikki oli valmis murginaksi. Kaikin istuttih stolan taguana.*
- *Lähizillä ozuttuačettih krasnoarmeicat. Miän orkestra zavodi soittua maršua.*
- *Vall'astettih hebozet. Muo lähimmä ajamah.*
- *Päiväne uvvestah vesselästi čirahti. Taivahalla vielä oldih pilvet.*
- *Myö emmä tahto voinua. Olemma valmehet andamah vihazniekalla vastuksen.*

Zaduačča 42. Täytäkkiä složnoit sanonnat.

- *Pihalla jo tunduu kevät, no gračat ...*
- *Oli polučittu kučunda, i myö ...*
- *Tuldih lämbimät päivät, i lapset ...*
- *Matikat bankassa jo toizen kuun eletäh, a ahvenet ...*
- *Kaikki kerävyttih ekskursijalla, no ...*
- *Brigada kohendi traktorin, i kolhoznikat ...*
- *Rubei vihmumah, i myö*

Zaduačča 43. Lugiekkua rasskuaza i sanokkua, mintäh ollah näin pandu zap'atoit.

HUOMNES

Zavodieči huomnes. Vielä ni missä ei ruskonut zor’a, no jo valgoi päivän nouzuranda. Valpahan harmua taivas valgoi, jähtyi, sinistyi. Tähtet to lipetettih valgiesti, to kavottih. Mua tuorestui, kastuttih lehtet. Kuda missä ruvettih kuulumah elävät iännännät, iänet, i kebiene tuulut jo lähti hypäh-telemäh muan piällä. Miun hibie rubei kebiesti särizemäh. Mie boikozeh nouzin i lähtin astumah tumanahista jogi randua myöten. En kerrinyt proi-die i kahta virstua, kuin ymbäri miusta pirahtettih valpahan ruskizet, a siidä ruskiet, kuldazet nuoren palavan päiväzen čirozet. Kaikki jalgeudui, eläydyi, rubei laulamah, humajamah, pagizemah.

2.7 Glavnoit i lizävö sanonnat

Sellittäjä sana	Sellittäjä sanonda
<i>Tuatto saneli miulla ae-roplanan luajindah näh.</i>	<i>Tuatto saneli miulla (mih näh?), kuin on aeroplana luaittu.</i>
<i>Mie en voinut männä školah läzimizen tuačči.</i>	<i>Mie en voinut männä školah (mintäh?), sentäh čto läzin.</i>
<i>Mie kačoin meččiä päi-väzen laskussa.</i>	<i>Mie kačoin meččiä (konza?), konza las-kieči päiväne.</i>

Sana sanonnassa voi olla sellitetty ei yhtellä sanalla, no i ynnäläzellä sanonnalla. Tämän moista sellittäiä sanondua sanotah **lizävö sanon-naksi**, a sanondua, kummasta se sellittäy, sanotah **glavnoiksi sanon-naksi**. Lizävö sanonda yhtyy glavnoih näijen sanoin vuoh: *mi, ken, konza, jesli, ‘čtobi, sentäh, čto, kunne, missa, mittyne, budto, kumbane* i n.i. Kirjuttajessa lizävö sanonda glavnoista erottuačou zapjatoilla.

Zaduačča 44. Kirjuttajessa pangua zap’atoi glavnoin i lizävö sanonnan keskeh.

Konza tulou sygyzy sinička lähenöy kylien luoh. Petrov niin hyvin tiedi azien čto myö käskimmä hänellä sanuo dokluadan. Nuoret juablokka puut myö talveksi kiärimm voilukalla čtobi ne ei varattais pakasta.

Zaduačča 45. Skobkissa annettuloin sanoin avulla luaikkua kahtesta pros-toista sanonnasta složnoi sanonda. Lizävö sanonda pangua glavnoin jälgeh ili edeh i erotakkua zap’atoilla. Avuksi. *Konza myö eistyimmä vähäzen, čiili (joža) varaten ozutti oman turbazen.*

1. (Konza) myö eistylimmä vähäzen, čüili (joža) varaten ozutti oman turbazen.
2. (Sentäh) Tipetti vihmane. Myö kiirehtimmä kodih.
3. (Čtobi) Pidäy puaksumbah (rigenemmä) puhastua lehmien tanhuoda. Žiivatta ei läziis.
4. (Konza) Työ miuda nostatakkua. Päiväne nouzou.
5. (Sentäh čto) Mie en ollut školassa. Miulla kivisti piädä.
6. (Konza) Lopemma zan’atijat. Myö tulemma kodih.
7. (Kumbane) Mie rubein käymäh školah. Sen avattih mulloin.
8. (Kumbane) Predseduatel’aksi oli vallittu se briha. Hän oli predseduatel’ana männyössä sobranijassa.
9. (Kuin vain) Hän rubei suoriemah dorogah. Hän polučči telegramman.

Lizävö sanonda voi seizuo libo glavnoin sanonnan iessä, libo sen jälgeh, libo keskessä. Jesli lizavo sanonda seizou glavnoin keskessä, niin sen molemmilda päin erotetah zap’atoiloilla.

Zaduačča 46. Lövväkkiä lizävö sanonnat alembana annettuloista složnoiloista sanonnoista.

Oli yö, konza myö tulimma kodih. Konza myö tulimma kodih, oli jo yö. Uuličča, kumbazella myö elämmä, on mostittu kivellä. Siinä kylässä, kumbazessa mie olen kazvanut, on suuri kolhoza. Kniigassa, kumbazen mie otin bibliotekasta, sanuočou Parižan Kommunah näh. Koivuzet, kumbazet mie istutin, kazvettih suuriksi puuloiksi. Kun tulet meillä, niin tuo miulla kniiga. Škola, kumbazessa mie opastuin, on suuri. Kun hyvin rubiet opastumah, hyvin sdaičet ispitanijat. Myö lähtimmä pellolla, konza vielä päiväne ei ollut noussut. Konza lienöy lämmin, silloin istutetah ogurčoida. Missä on hoikka, sielä i poikki. Rubiet hyvin syöttämäh lehmä, se rubieu andamah äijän maiduo.

Zaduačča 47. Kirjutakkua nämä složnoit sanonnat stročkazilla, pangua zap’atoit, kunne pidäy.

lindune ---- kadoi	opastaja --- sanoi
kumbane oli	čto huomei
meillä kletkazessa	lienöy ekskursii

68

škola
|
koissa
|
kumbane ennen oli kulakalla

Zaduačča 48. Vallikkua alembana annettuloista sanonnoista kolme sanon-
dua, kumbazet sovitat čert’ožoih. Čert’ožat luaikkua omih tetrattiloih.

podležaščoi – skazujemoi podležaščoi – skazujemoi
| |
ližävö sanonda ližävö sanonda

podležaščoi --- skazujemoi
|
sellittäjä sana
|
lizävö sanonda

*Meččäniekka vardeičči rebuo, kumbane moni kerdua käveli miän kanoin
luoh. Kol’a saneli, kuin hän čut’ ei uponnut. Jogi, kumbane virduau miän
kylästä siiričči, jιάdyi. Puu, kumbazen istutettih keviällä, juurdui. Mie tii-
jän, kuin pidäy rešie tämä zaduačča. Postanovlenija, kumbazen priimittih
sobranijassa, on vipolnittu.*

Zaduačča 49. Kirjutakkua čert’ožoissa annetut sanonnat stročkilla, pan-
gua zap’atoit. Piirräkkiä alda sanat, kumbazie sellitetäh lizävö sanonnat.

velli ---- saneli troppane ----- kadoj
| | | |
miun kuin hän kummasta myöten kerralla
 vardeičči rebuo myö astumma

kolhoza ----- varusti
| / \
kumbazessa čtobi teriämbäh traktorin
mie elän zavodie kylvö

Zaduačča 50. Alembana annetut sanonnat pangua čert’ožoih omih tetratt-
tiloih.

podležaščoi - skazujemoi	podležaščoi - skazujemoi
/	
sellittäjä lizävö	lizävö sellittäjä
sana sanonda	sanonda sana

podležaščoi - skazujemoi	podležaščoi - skazujemoi
	/
sellittäjä sellittäjä	sellittäjä sellittäjä
sana sana	sana sana
lizävö	lizävö
sanonda	sanonda

Siemenet, kumbazissa ollah siivyöt, lennetäh edäh. Valgie kondie syö t’uleniloida, kumbazie hän mahtau pyydiä. Predseduatel’a sanoi kaikilla, čto sobranijan jälgeh lienöy koncerta. Myö kiirehtimmä kodih, sentäh čto rubei tipakoimah. Škola, kumbazessa myö opastumma, on goralla. Kolhozassa, kumbazessa ei ole učottua, aziet männäh pahoin. Myö lähemmä ekskursijalla, konza lopemma opastunnan.

Zaduačča 51. Alahana annettuo rasskuazua kirjuttajessa složnoiloih sanondoih pangua zap’atoit.

PÄIVÄZEN PIMENNYS

Myö tijnustimma čto augustan 5 päivänä huomneksella lienöy päiväzen pimennys. Kaikki vuotettih konza tulou se huomnes. Huomneksella augustan 5 päivänä myö äijäldi varaimma čto pilvet peitetäh meistä päiväzen. No miän varajanda oli tyhjä sentäh čto terväh kaikki taivas selgii pilvilöistä. Myö kačoiomma päiväzeh st’oklista läbi kumbazet ennen oldih nogetettu tuohuksella. Päiväne kerralla rubei kattuačemah kuudamon kruugalla kumbane vähäzin eistyi sih päin. Päiväzestä jäi vain kaidane čirottajane randane. Kaikki tynnistyi budto kuin vuotettih midä ollou strašnoida. Kodvazen jälgeh päiväne rubei hill’akkazeh avaudumah. Terväh se rubei endizellä čirottamah.

2.8 Kohtalline pagina

Sanondua, kumbazessa sanasta sanah on annettu kenen ni ollah pagina, sanotah **kohtallizeksi paginaksi**.

Kohtallista paginua lugiessa erotetah iänellä, a kirjuttajessa — **kavičkoilla**².

- Jesli autoran sanat ollah kohtallizen paginan iessä, niin autoran sanoin jälgeh pannah **kaksitočkazen**³ (:). *Lenin sanoj*: “*Ken ei rua, se ei syö.*”
- Jesli autoran sanat ollah kohtallizen paginan jälgeh, niin autoran sanoin edeh pannah zap’atoin i tire. “*Ken ei rua, se ei syö*”, — *sanoi Lenin*.
- Jesli autoran sanat ollah kohtallizen paginan keskellä, niin ennen si-dä i sen jälgeh pannah zap’atoin i tire. “*Ken ei rua, — sanoi Lenin, — se ei syö*”.
- Jesli kohtallizen paginan lopussa seizou kzyyndä libo iänen nostanda znuakka, niin sen jälgeh autoran sanoin edeh pannah vain tire. “*Ken astuu ?*” — *kzyyi vardeiččija. Seizo! elä lekahta!*” — *rängähti hän*.

Zaduačča 52. Alembana annetut primierat muutelgua niin, čtobi autoran sanat oldais kohtallizen paginan jälgeh.

Pihalla Šura kirgaj: “*Miša, astu školah!*” *Lapset sanottih*: “*Terveh, Anna Ivanovna*”. *Opastaja vastai*: “*Terveh, terveh, lapset!*” *Lena kzyyi*: “*Konza lähtemmä ekskursijalla?*” *Vas’a miäččyh kizatessa iändi*: “*Hyp-piä, Kol’a!*” *Vožatoi kzyyi opastajalda*: “*Ket meillä ollah udarnikat opastujessa?*” *Manja sanoi*: “*Mie rubien sorevnuiččiečemah Kat’an ke.*”

Jesli yhten pagizijan pagina muuttuu toizen pagizijan paginalla, niin joga paginan edeh pidäy panna tire⁴ (—). Silloin kavičkoilla kohtallista paginua ei eroteta.

- *Lapset, tahtotta kuunella, mintäh Tas’an työnnettih Artekkah?*
- *Tahtomma, tahtomma!*
- *Sanele, Tas’a.*
- *Meillä stepissa oli äijä suslikkoida, i ka myö kezällä pyyvimmä niidä. Mie yksin sain 450 suslikkua.*
- *A työ, lapset, lugiekkua, min verran Tas’a siästi kolhoznoida leibiä.*

²lahinmerkit

³kaksoisčöke

⁴viivaine

Yksi suslikka syöy kezän aloh 4 kiluo jyviä.

Zaduačča 53. Alembana annetut kohtallizet paginat kirjutakkua niin, čtobi ei pidäis panna kavičkoida.

“Fedula, midä huulet burčistit?”

“Kaftanan poltin. “Paikata voit?” “Da nieglua ei ole”. “A suuri-go on loukko?” “Yksi rinda vain jäi.”

“Terveh!” “Terveh!” “Midä vejät?” “Halguo.” “Mitusta halguo — vet siula on heiniä.” “A kuin näjet, čto heiniä, niin miksi kyzelet?”

Zaduačča 54. Kirjutakkua omat primierat, čtobi kohtalline pagina olis annettuloin sanoin jäl’geh.

- ... *sanou heillä* ...
- ... *tämän moizen paginan* ...
- ... *hänellä vastah sanou* ...
- ... *kzyy häneldä* ...
- ... *iändi ikkunasta* ...

Zaduačča 55. Kirjuttajessa pangua pietyndä znuakat i kavičkat, kunne pidäy.

SLUČAI RAJALLA

Časovoi nägi kylmännyön brihaččuzen i vedi načal’nikan luoh.

Načal’nikka kzyzi brihaččuzelda

Kuin on siun nimi

Mihas’

Miksi siulla a načal’nikka pidäy

Tuatto työndi

Miksi olet paidazin

Ei suanut ottua pal’tuo

Mintäh ei suanut

Meillä ket ollou vierahat tuldih i naine yksi heillä ollah bombat revolverat.

Käskiettih tuatolla mečän kautta vediä hiät Tuatto hill’akkazeh miun tiän luoh työndi

Äijä-go heidä on

Seiččemen libo kaheksan hengie

A ej-go hyö tuatollas sanottu kunne pidäy heidä vediä

Sanottih hutoralla — toizella puolella jogie

72

*Pidäy kiirehtiä sanoj načal'nikka
Hän mäni telefonan luoh i zvonj Kaikella zastuavalla viidie vintovkoin ke
Jagakkua granuutat Naizella sanokkua čtobi ottais pioneran meillä
Siidä hän kiändyi Mihas'ah päin i sanoj
No, lebiäče geroi Huomena pagizemma.*

2.9 Predmiettasanat

Zaduačča 56. Kirjuttajessa alda piirräkkiä predmiettasanat i pangua zap'atoit.

OMALLA RODINALLA

Martan 16-sta päivä on ozakas päivä. Leningrada on čomennettu flagoilla portrietoilla plakatoilla.

Tänäpäivänä tullah Leningradah Severnoin poljusan geroit.

Portah tuldih rabočoiloin služaščoiloin krasnoarmeicoin l'otčikoin studentoin i opastuien delegacijat.

Kaikin tahtotah enzimäziki nähtä Severnoin pol'usan geroiloida.

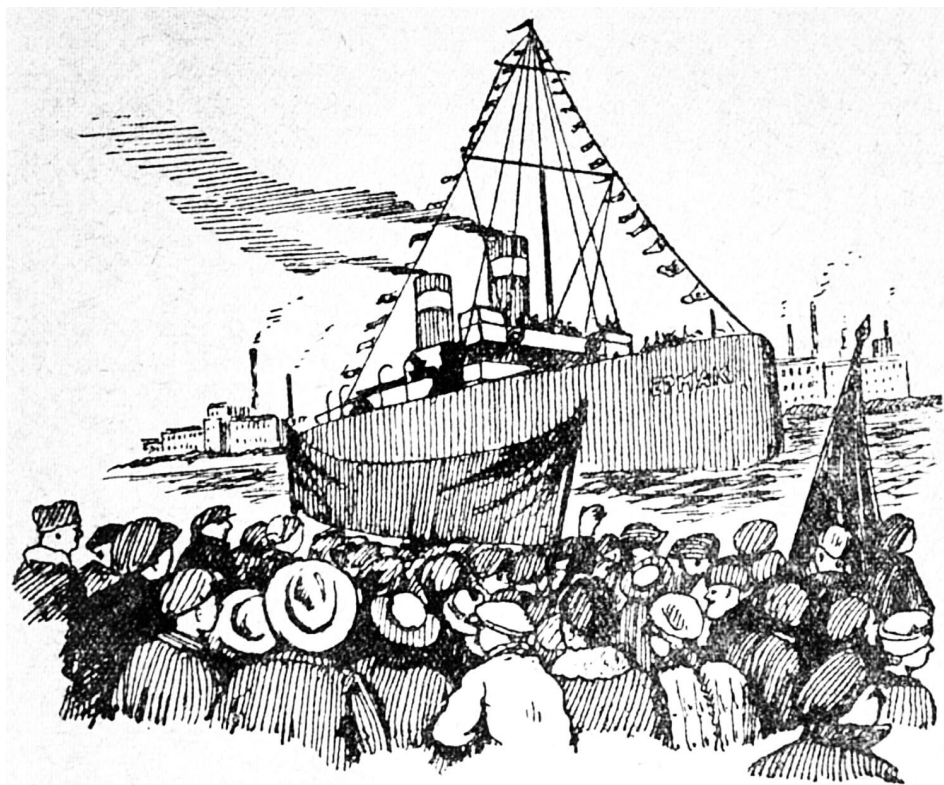
“Jermak” läheni randah. Urra-a-a-a! kajuou vozduhassa. Lennetäh yläh šuapkat, kepkat. Pöllästynyt pyöriy ledokolalla koira “Ves'olii”. Severnoilla pol'usalla ei ollut tämän moista šumuo.

Leningradah tulduo luaittih mitingan, kumbazessa vistupaidih papaincat.

Zaduačča 57. Kirjutakkua i alda piirräkkiä predmiettasanat.

Tänä päivänä pihalla on suuri tuuli, vain ei lienis vihmua. Eglen oli jyry. Illalla oli tumana. Meidä kučuttih sobranijah. Sobranijassa oli äijä rahvasta. Pruazdniekkana kaikin lähtemmä demonstracijalla. Ennen pruazdniekkua provierimma sorevnovanijan dogovorán. Proidi peremena, i zavodieči urokka. Peremenan aigana pidäy avata Fortočka, čtobi klassassa olis puhtas vozduha.

Pie huolda omasta tervehyösta. Ruado ei pahenna ihmistä. Geografijan urokalla myö risuičimma Azijan kartua. Karielan kielen urokoilla opastuimma predmiettasanat. Huomneksella hämärissä, lapset tuldih školah.

Predmiettasanoin muutunda⁵.

	yksikkö		monikko	
Nom.	<i>sana</i>	<i>sobranija</i>	<i>sanat</i>	<i>sobranijat</i>
Gen.	<i>sanan</i>	<i>sobranijan</i>	<i>sanoin</i>	<i>sobranijoin</i>
Akkuz.	<i>sanan</i>	<i>sobranijan</i>	<i>sanat</i>	<i>sobranijat</i>
Essiv.	<i>sanana</i>	<i>sobranijana</i>	<i>sanoina</i>	<i>sobranijoina</i>
Part.	<i>sanua</i>	<i>sobranijua</i>	<i>sanoida</i>	<i>sobranijoida</i>
Transl.	<i>sanaksi</i>	<i>sobranijaksi</i>	<i>sanoiksi</i>	<i>sobranijoiksi</i>
Iness.	<i>sanassa</i>	<i>sobranijassa</i>	<i>sanoissa</i>	<i>sobranijoissa</i>
Elat.	<i>sanasta</i>	<i>sobranijasta</i>	<i>sanoista</i>	<i>sobranijoista</i>
Illat.	<i>sanah</i>	<i>sobranijah</i>	<i>sanoih</i>	<i>sobranijoih</i>
Adess.	<i>sanalla</i>	<i>sobranijalla</i>	<i>sanoilla</i>	<i>sobranidbilla</i>
Ablat.	<i>sanalda</i>	<i>sobranijalda</i>	<i>sanoilda</i>	<i>sobranijoilda</i>
Abes.	<i>sanatta</i>	<i>sobranijatta</i>	<i>sanoitta</i>	<i>sobranijoitta</i>

⁵nominantaivutus

	yksikkö		monikko	
Nom.	<i>talo</i>	<i>kezä</i>	<i>talot</i>	<i>kezät</i>
Gen.	<i>talon</i>	<i>kezän</i>	<i>taloloin</i>	<i>kezien</i>
Akkuz.	<i>talon</i>	<i>kezän</i>	<i>talot</i>	<i>kezät</i>
Essiv.	<i>talona</i>	<i>kezänä</i>	<i>taloloina</i>	<i>kezinä</i>
Part.	<i>taluo</i>	<i>keziä</i>	<i>taloloida</i>	<i>kezie</i>
Transl.	<i>taloksi</i>	<i>kezäksi</i>	<i>taloloiksi</i>	<i>keziksi</i>
Iness.	<i>talossa</i>	<i>kezässä</i>	<i>taloloissa</i>	<i>kezissä</i>
Elat.	<i>talosta</i>	<i>kezästä</i>	<i>taloloista</i>	<i>kezistä</i>
Illat.	<i>taloh</i>	<i>kezäh</i>	<i>taloloih</i>	<i>kezih</i>
Adess.	<i>talolla</i>	<i>kezällä</i>	<i>taloloilla</i>	<i>kezillä</i>
Ablat.	<i>talolda</i>	<i>kezäldä</i>	<i>taloloilda</i>	<i>kezildä</i>
Abes.	<i>talotta</i>	<i>kezättä</i>	<i>taloloitta</i>	<i>kezittä</i>

Zaduačča 58. Muutakkua yksikössä i monikossa predmiettasanat *lehmä, truba, kana*.

Zaduačča 59. Alembana annetut sanat kirjutakkua näin: enziksi kirjutakkua rahvasta ozuttajat predmiettasanat, a siidä toizet predmiettasanat. Joga sanan ke kirjutakkua kyzyndä *ken libo mi*.

kniiga, stola, učenikka, pero, klassa, sizar, komnatta, tuatto, syömine, leibä, hiiri, muamo, nagro, kazi, hebone, hukka, aeroplana, Volga, mor’akka, traktora, jänis, sarai, kodi, akka, villa, l’otčikka, kana, kolhoz-nikka, škola, brihačču, tetratti, orava, opastaja.

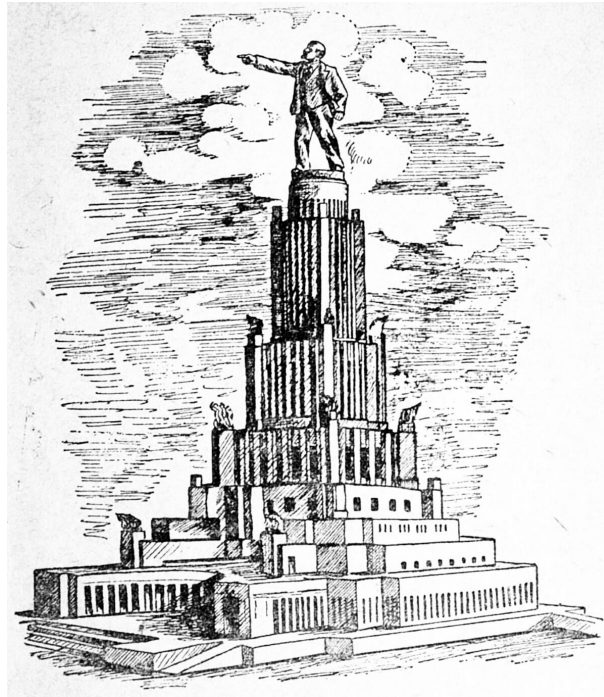
Zaduačča 60. Kirjuttajessa skobkissa annetut sanat pangua partitivah.

1922 vuodena Sovietoin sjezdalla t. Kirov predloži stroie trudjaščoiloin oma dvorca. Silloin miän muassa ei ollut jygiedä (promišlennosti), ei ollut (mašina), ei ollut äijiä (stali).

Nyt miän mua on bohatta. On meillä kaikkie: i (metalla), i (betona), i (mašina). On otličnoida (inženera), (arhitektora), (tehnikka). Myö jo strojimma zamečatel’noit kanualat, metron, uvvet linnat. I ka 1937 vuodena Moskovassa zavodittih stroie korgeimbua i čomembua muailmassa (dvorca).

Sovietoin dvorca lienöy 415 metran korgune. Dvorcan suuressa zualassa voit lendiä pienellä samol’otalla. Zualah mahtuu istumah 20 tuhatta (hengi).

Dvorcan katoksella lienöy 100 metran korgune. Leninan pamjatnikka.

Zaduačča 61. Kirjuttajessa alda piirrettylöin sanoin piällä kirjutakkua, kumbane on genitivassa, kumbane akkuzativassa.

Znamenitoi Sovetskoi sadovnikka Mičurin luadi čudesua. Višnjan marjat hän zastuavi kazvamah tuomessa. Mančikan — vavarnon varvoissa. Muassa kazvau kartofel'a, a muan piällä oksazilla pomidorat. Hän ylen hyvin tiezi kazvoksien elännän. Hän kaiken ijän ruadoi savussa. No carskoi vluasti ei auttanut hänellä. Mičurin oman perehen ke eli köyhästi. Okt'abr'skoin revol'ucijan jälgeh Lenin lično priimi učastijan Mičurinan aziessa. Mičurinalla ruvettih auttamah. Hänen nimi lieni kuulovane kaikella muailmalla.

Mičurinan kuolennan jälgeh savussa ruvettih ruadamah hänen učenikat, kumbazet ielleh vejetah suurda Mičurinan ruaduo.

Zaduačča 62. Kirjutakkua i ozutakkua, kumbazet sanat ollah genitivassa, akkuzativassa i kumbazet partitivassa.

MTS työndi kolhozah traktorin. Traktorin luona seizou traktorista. Traktorua kaččou Griša. Zavodan pihalla oldih mašinat. Kyläh stroittih uvven voi zavodan. Miän rajonassa on kolme suurda voi zavodua. Zavoda luadiu siirua. Siirah varoin pidäy maiduo. Siiran pandih kypsenedäh.

Annilla on hyvä šuapka. Stolalla on kniiga. Ota Annilda šuapka, a stolalda kniiga. Opastaja andoi kniigan Annilla. Mie otin kniigan Annilda. Halguo hallatah kirvehellä. Poiga seizou dorogalla.

Adessivan kyzynnät ollah: kellä?, millä?. Se ozuttau sijua, missä, min piällä predmietta on, kellä on, kellä, millä (andau), millä ruadau, kunne mänöy.

Ablativan kyzynnät ollah kelda?, mildä? Se ozuttau paikkua min piäldä, libo min läheldä predmietta eruou (lähtöy libo otetah).

Zaduačča 63. Kirjutakkuai točkien sijah pangua skobkissa olijat predmiettasanat adessivah libo ablativah.

Lindu istuu puun ... (oksa). Kalaniekat sovvetah ... (meri). Veneh nägyy ... (järvi). Lindu lähti lendoh ... (oksa). Lapset ollah ... (piha). Muamo kuččui lapset ... (piha). Halguo hallatah ... (kirves). Stuula on ... (late). Pionerat jo tuldih ... (ekskursija). Ojua kaivetah ... (labie). Mitusta vill'ua kazvaukolhozan ... (pellot). Traktora ajau kyläh ... (peldo).

Inessivan kyzynnät ollah: kessä?, missä?. Se ozuttau sijua, min sydämessä (siämessä) predmietta on. Elativan kyzynnät ollah: kestä?, mistä?. Se ozuttau min sydämestä (siämestä) predmietta eruou (lähtöy, otetah).

Primierat. Lapset ollah školassa. Lapset lähtiettih školasta. Mišasta lieni l'otčikka. Karielan järvilöissä on äijä kalua. Karielan järvilöistä suahah äijän kalua.

Zaduačča 64. Kirjutakkua i točkien sijah pangua skobkissa olijat sanat inessivah libo elativah.

Tämä kniiga on luaittu (bumuaga) a bumuaga on tuodu (Kondupohja). Miän (kylä) on bibliotekka. Rahvas kniigua otetah lugiettavaksi (bibliotekka). Miän (škola) on äijä opastujua. Lähizistä (kylä) tuvvah maiduo linnah. Mašinoida valmistetah (zavoda). Mašinoin ruado kuuluu (linna). (Linna) on äijä kinuo i teatrua. Hyö oldih (teatra). Tuatto tuli kodih (linna).

Zaduačča 65. Kirjutakkua i ozutakkua mittuzessa luvussa i muutoksessa ollah predmiettasanat.

1937-na vuodena sent'abr'a kuulla Tatarskoissa respublikassa jyrinehen i kahun ke langei muah ylen suuri meteoritta (tulikivi). Se halgieli palaziksi. Kolhoznikat i pionerat organizuidih meteoritan ečinnän. Hyö hyvin tiettih, mittyne cennosti on meteoritta naukalla varoin. Hyö lövvettih yhten meteoritta palan, kumbane painoi 54 kiluo.

Zaduačča 66. Kirjuttajessa pangua sanat monikkoh.

KUIN AJETAH SIJASTA SIJAH

Oli aiga, konza linnasta linnah rahvas ajettih vain hebozella. Telegällä i hebozella ajeldih kuivua dorogua myöten. Jogie i merda myöten ajeldih parussa korablilla. Siidä aijasta äijä muuttui. Rahvasta i gruuzuloida nyt vedäy pojezda, parohoda, automobil’a, aeroplana. Ajellah nyt äiijä raviembah (boikombah). Nut on doroga hyvä. Pojezdassa i parohodassa on hyvä puhtahus.

Zaduačča 67. Kirjuttajessa skobkissa annetut sanat pangua sobijah muutokseh.

Nojabr’an 7-nä (päivä) on Suuren proletarskoin (revol’ucija) pruazdniekka. Tuatto saneli (lapset) kommunističeskoih (partija) näh. Krasnoin (armija) azie on puolistua Sovetskoida Sojuzua vragoista. Myö gordiečemma miän Krasnoilla (armija). Udarnikan vallittih sobranijan (predsedatel’a). Laukan (piha) lähti autobusa. Seinällä on äijä (plakuatta). (Gazietta) oli kirjutettu vejen nouzendah näh (Kitaj). Muan särizendä oli (Japonija).

2.10 Tunnussanat

Zaduačča 68. Kirjutakkua tunnussanat tetratti loih.

YÖ

Kuin hyvät ollah kuudamoizet kezä yöt! Istuočet jyrkän mäjen rindiellä: siun iessä nägyy loppumatoin tazane mua kylän ke. Edähäzestä harmuastata mečästä hobiezena rihmana kierdeliečöy jovut. Golubazesta yö taivahasta kačotah tuhatat roistaie tähtözie. Tyyni. Aijotellen lähizestä pellostu kuuluu peldo puun iäni, libo lähizestä kylästä kuuluu storožan kolotuškan kolkutus. Vozduha särähtäy, liikahtau minuttazeksi, i tuas kaikki hillenöy. Kebiellä viluzella puhaldelou kastehizesta jogi rannasta.

Tunnussanat siduočetah predmiettasanan ke luvussa i muutoksessa. Primiera. *suuri mies* — molemmat sanat ollah yksikön nominativasa.

Zaduačča 69. Kirjutakkua tunnussanat yhtessä predmiettasanoin ke i ozutakkua muutos.

Kivine lapsien kodi on korgiella mäellä keskellä vanhua saduo. Vanhasa savussa on pieni kruugloi lambine (bruudu). Savusta ymbäri tahtotih stroie kivizen zaboran, no stroittih puuhizen. Sen kruasittih keldazella kruaskalla. Puuhizesta zaborasta läbi nävytäh madalazet marja varbazet i juablokka puuhuot. Kezällä.marja varbazista kerätäh ylen äijän magieda marjua. Lapset kzyyttih vanhaldada sadovnikalda, mistä ollah tuodu juablokka puut.

Tunnusanat ozutetah predmietan luaduo. Predmietat voit erottua toine toizesta luaduo (kačestvua) myöten: *paha, hyvä*; suurutta myöten: *korgie, suuri, pieni*; formua myöten: *pyörie (kruugloi)*; cvetua myöten: *ruskie, harmua, keldane*; materialua myöten: *kivine, puuhine, bumua-gahine*; maguo myöten: *magie, kargie*, i toizie priznakkoida myöten.

Zaduačča 70. Kirjutakkua tunnussanat enzistä luaduo (kačestvua) myöten, siidä materialua, maguo, cvetua i suurutta myöten. Lizäkkiä niih predmietasanat.

Raudane, magie, ruskie, suuri, suolane, valgie, pieni, pitkä, hyvä, kirpiččähine, musta, savihine, lyhyt, šulkune, sinine, puuhine, korgie.

On veniäläzestä kielestä otettuloida tunnussanoita, kumbazien loppu on *oi*. *Primiera: bojevoi, kolhoznoi, socialističeskoi, Tolmačevskoi i n.i.*

Nämä sanat muututah näin:

	Yksikkö	Monikko
Nom.	<i>revol'ucionnoi</i>	<i>revol'ucionnoit</i>
Gen.	<i>revol'ucionnoin</i>	<i>revol'ucionnoiloin</i>
Akk.	<i>revol'ucionnoin</i>	<i>revol'ucionnoit</i>
Ess:	<i>revol'ucionnoina</i>	<i>revol'ucionnoiloina</i>
Part.	<i>revol'ucionnoida</i>	<i>revol'ucionnoiloida</i>
Transl.	<i>revol'ucionnoiksi</i>	<i>revol'ucionnoiloiksi</i>
Iness.	<i>revol'ucionnoissa</i>	<i>revol'ucionnoiloissa</i>
Elat.	<i>revol'ucionnoista</i>	<i>revol'ucionnoiloista</i>
Ill.	<i>revol'ucionnoih</i>	<i>revol'ucionnoiloih</i>
Adess.	<i>revol'ucionnoilla</i>	<i>revol'ucionnoiloilla</i>
Ablat.	<i>revol'ucionnoilda</i>	<i>revol'ucionnoiloilda</i>
Abess.	<i>revol'ucionnoitta</i>	<i>revol'ucionnoiloitta.</i>

Zaduačča 71. Kirjuttajessa alda piirräkkiä tunnussanat.

Hän on sovetskoi rabotnikka. Komsomol'skoi sobranija lienöy tänä päivänä. Karielan kieli on gosudarstvennoi kieli Kareljassa. Suuri Okt'abr'skoi Socialističeskoi revol'ucija oli 25 päivänä okt'abr'a kuuda 1917 vuodena.

Social'noista strahovanijasta on suuri pol'za SSSR:n ruadajalla rahvahalla. Meččäruado Kareljassa on yksi kaikista važnoimmista gosudarstvennoiloista zaduačoista. Tovarišča polučči kirjazen Tolmačevskoista sel'sovietasta. Gaziettua “Karielan tozi” pečatoijah Kalininskoin oblastin Karel'skoissa okrugassa. Hän on petrozavodskoi eläjä. Sovetskoi škola kazvattau borcie kommunistman puolesta

Karielan kielessä tunnussanoissa voibi olla kolme **srvnenija stepenie**⁶ : **položitel'noi**, **srvnitet'noi** i **prevoshodnoi**⁷. Srvnitet'noin stepenin ozuttaja on **mbi**. Prevoshodnoin stepenin ozuttaja on **in**. Primiera: *suuri, suurembi, suurin*.

Primiera.

- *Kalinin on suuri linna. Leningrad on suurembi. Moskova on SSSR:n suurin linna.*
- *Dnepr on pitka jogi, Volga on pitkempi, a Ob' on SSSR:n pitkin jogi.*
- *Kazbek mägi on korgie, El'brus on korgiemi, a pik Stalina on SSSR:n korgen kohta.*

Tunnussanoin srvnitet'noin stepenin muuttuessa lizenöy soglasnoiloin stupenin vaihtunda, kuin i predmiettasanoissa.

Srvnitet'noin stepenin tunnussanoin muuttelenda

	Yksikkö	Monikko
Nom.	<i>harvembi – hienombi</i>	<i>harvemmat — hienommat</i>
Gen.	<i>harvemman — hienomman</i>	<i>harvembien – hienombien</i>
Akk.	<i>harvemman – hienomman</i>	<i>harvemmat — hienommat</i>
Ess.	<i>harvembana – hienombana</i>	<i>harvembina – hienombina</i>
Part.	<i>harvembua — hienombua</i>	<i>harvemie – hienomie</i>
Transl.	<i>harvemmaksu – hienommaksu</i>	<i>harvemmiksi – hienommiksi</i>
Iness.	<i>harvemmassa – hienommassa</i>	<i>harvemmissa – hienommassa</i>
Elat.	<i>harvemmasta – hienommasta</i>	<i>harvemmista – hienommista</i>
Illat.	<i>harvembah — hienombah</i>	<i>harvembih — hienombih</i>
Adess.	<i>harvemmallu – hienommallu</i>	<i>harvemmilla – hienommilla</i>
Ablat.	<i>harvemmalda – hienommalda</i>	<i>harvemmilda – hienommilda</i>
Abess.	<i>harvemmatta – hienommatta</i>	<i>harvemmitta – hienommitta</i>

⁶verdailuaste

⁷pozitiva, komparativa da superlativa

Prevoshodnoin stepenin tunnussanoin muuttelenda

	Yksikkö	Monikko
Nom.	<i>harvin – hienoin</i>	<i>harvimmat — hienoimmat</i>
Gen.	<i>harvimman – hienoimman</i>	<i>harvimbien – hienoimbien</i>
Akk.	<i>harvimman – hienoimman</i>	<i>harvimmat – hienoimmat</i>
ESS.	<i>harvimbana – hienoimbana</i>	<i>harvimbina – hienoimbina</i>
Part.	<i>harvimbua – hienoimbua</i>	<i>harvimbie – hienoimbie</i>
Trans.	<i>harvimmaksu – hienoimmaksi</i>	<i>harvimiksi – hienoimmiksi</i>
Iness.	<i>harvimmassa – hienoimmassa</i>	<i>harvimmissa – hienoimmissa</i>
Elat.	<i>harvimasta – hieznoimmasta</i>	<i>harvimista – hienoimmista</i>
Illat.	<i>harvimbah – hienoimbah</i>	<i>harvimbih — hienoimbih.</i>
Adess.	<i>harvimalla – hienoimmalla</i>	<i>harvimilla – hienoimmilla</i>
Ablat.	<i>harvimalda – hienoimmalda</i>	<i>harvimilda – hienoimmilda</i>
Abess.	<i>harvimatta – hienoimmatta</i>	<i>harvimitta – hienoimmitta</i>

Zaduačča 72. Muutelgua muutoksie myöten tunnussanat suurembi, pienempi yksikössä i monikossa i kirjutakkua.

Zaduačča 73. Kirjuttajessa ozutakkua, mittuzessa stepenissa ollah tunnussanat.

Puu on kova, kivi on kovempi, a rauda on kovin. Keviä on lämbimempi talvie. Kezä on vuvven aijoista lämbimin, a talvi viluin. Ukrainassa kezä on kuiva, Volgan suussa kezä on kuivempi, a kuivin kezä on keski Azijassa. Onegan järvi on pienempi Ladogua. Neva jogi on lyhyt. Muailman parahimman i čomimman metron stroittih Moskovassa. Pamiran mägiloissa pik Stalina on SSSR:n korgejn kohta.

2.11 Aziesanat

Zaduačča 74. Lugiekkua tämä rasskuaza i kaikki aziesanat kirjutakkua tetrattiloih.

NYBLÄ

Meillä zavodalla tulou Lenin. Miulla sanottih:

– Natarova, sie prijmit pal’ton.

Klubassa oli ägie. Lenin rubei pagizemah, pal’ton pani stuulalla. Mie otin

sen i vein vešalkah. Kačon, vazemella puolella pal'ton polassa ei ole keskimästä nybliä. Mie otin omasta žaketkasta nyblan da i puutin sen Leninan pal'toh lujalla langalla, čtobi viikoman kestäis. Hän lähti, no nybliä ei dogadinut. A nyblä se oli toizen moine. Mie olin hyvällä mielin, no ni kellä en sanonut omua sekrettua.

Proidi kodva aigua. Astun kerran Liteinoida myöten i “Feniksan” fotografijan ikkunasta näjen suurennettuo Leninan portriettua. Hänellä on piällä suamoi se pal'to. Mie kačon tarkembah — a pal'tossa on miun nyblä.

Sinä talvena Lenin kuoli. Mie ostin zavetnoin portrietan i panin zirklon ramkah.

— A nybläzen — mie puutin.

NENCAT

Nencat ollah pedroin kaččojat (vodijat). Hyö eletäh kovissa (čumoissa), kumbazet ollah katetut pedroin nahkoilla. Muatah pedroin nahkoilla, syväh kalua i pedran lihua; vuatteida ommellah pedran nahkoista. Pedrat syväh jägäliä. Konza jägälät on syötetty yhtestä kohtasta, silloin nencat eistyäh toizeh paikkah. Talvella hyö ammutah reboloida, hukkie, kondeida, moržie i t'uleniloida. Kezällä tapetah meri zvierilöidä, suahah kalua, ammutah linduloida i kerätäh jäiččä.

Talveksi nencat siirrytäh elämäh jugah, meččien lähemmäksi, a kezäksi pol'arnoiloin merilöin rannoilla. Meri tuuli ajau pedroista čakat (siäkset) i puarmat.

No ruttoh proidiu pol'arnoi kezä. Jo lennetäh linnut jugah. Pajettih zvierit. Jälgimäzinä ihmizet lähtiettih tundran keski mualla.

Aziesanat muututah aigoida muoten. **Proidimatoin aiga.** *Mie kirjutan. Proidinut aiga.* *Mie kirjutin.*

Zaduačča 75. Kirjutakkua i ozutakkua aziesanoin aiga forma *Vasta vain nouzi päiväne. Heinien ladvazissa vielä losniu kaste. Piäskyöt lennelläh alahana. Tihet heittiäčetäh alah. Yöllä oli vihma. Ägiesti čirottau päiväne puolen päivän aigah. Levie järvi on tyyni. Madaloilla rannoilla kazvau heinikkö. Kalat ollah kuin nukkeudunuot. Harvazeh kuuluu sorzan poigovehen l'opetus.*

Zaduačča 76. Kirjutakkua rasskuaza i alda piirräkkiä aziesanat proidinuossa aijassa.

ENZIMÄNE AUTOMOBIL’A RUGARVESSÄ

Kolmanpiänä illalla, nellän čuasun aigah, tuli automobil’a Narandovasta päin. Dorogua myöten hurhetti. Kylässä jo vuotettih mašinua. A kun rahvasta keräydyi vastah, nin sanoilla sanuo ei sua. Kaikki sinne kiirehtetih, čtobi ehtie (kerritä) automobil’an tulennaksi. Eliässeh pruzdniekkah emmä niin ruttoh keräydynyt, kuin diiva mašinua kaččomah. Jo ruvettih nouzemah dorogalla pöly pilvet. Tuli kahahti, keski kylällä seizattui. Täyzi mašina oli rahvasta, matkaniekkua.

Siidä mitinga oli. Kaikki rahvas Sovetskoida vluastie kiitetäh, čto luadi hyvän dorogan da laski moizet mašinat ajamah.

Zaduačča 77. Lugiekkua palane suarnasta i kirjutakkua aziesanat proidimattomassa aijassa.

*Balda sanou:
Ruan mie siulla kaikki ruavot,
kuin vain sie, pappi, tahtot.
Vuvvessa plokata kolmičči anna,
syömizeksi herneh rokkua kannu.
Suuri duuma papilla,
Syyhyttäy oččua näpillä:
On ero plokusta plokulla,
Da duumaičči proidiu, kuin papilla.
Sanou Baldalla: ladno
Meilä molemmilla lienöy skladno.
Kohenna miun talohusta,
Ozuta omua userd’jua i provorusta.
Eläy Balda papin koissa,
Iče maguau olgiloissa,
Syöy nellästä
Ruadau seiččemestä;
Valguondah suaten kaikki huoldau,
Hebozen vall’astau, peldozen kyndäy,
Lämmittäy kiuguan, ostau, varustau,
Jäičän paistau da iče i kuorittau.*

Zaduačča 78. Kirjutakkua sanonnat i muutakkua aziesanat proidimattomasta aijasta proidinuoh aigah.

Serjoža mänöy stolan luoh i vključčiu radion. Pereh kuundelou dokluadua Moskovasta. Dokladčikka sanelou, mittyne mänöy stroika Moskovassa. Hän mainiččou Moskva joven uuzih sildoih i metroh näh. Dokluadan jälgeh radio soittau. Pietäh toizen dokluadan Volga-Moskovan kanualah näh. Siidä soittau rahvahan instrumenta orkestra. Nyt (laulau) pajattau hora. hyvä on kuunnella radiuo joudo aijalla.

Zaduačča 79. Muutakkua annettuloissa sanonnoissa aziesanat proidimat-
tomasta aijasta projdinuon äijän monikkoh. Kirjutakkua molemmat stol-
bikkazet. Primera. *Hebone hyppiäy. Hebozet hypättih.*

<i>Peldo andau vill'ua.</i>	<i>Pellot ... Vill'ua</i>
<i>Traktora kyndäy.</i>	<i>Traktorat ...</i>
<i>automobil'a vedäy halguo.</i>	<i>Automobil'at ... halguo</i>
<i>Aeroplana lendäy.</i>	<i>Aeroplanat ...</i>
<i>Ratas (kolessu) pyöriy.</i>	<i>Rattahat ...</i>
<i>Lehti kohizou.</i>	<i>Lehtet ...</i>
<i>Kärbäne purou.</i>	<i>Kärbäzet ...</i>
<i>Juablokka kirbuou.</i>	<i>Juablokat ...</i>

Aziesanat muututah licoida⁸ i luguloida myöten

yks.1	<i>mie kirjutan</i>	<i>mie kävelen</i>
yks.2	<i>sie kirjutat</i>	<i>sie kävelet</i>
yks.3	<i>hän kirjuttaa</i>	<i>hän kävelöy</i>
mon.1	<i>myö kirjutamma</i>	<i>myö kävelemmä</i>
mon.2	<i>työ kirjutatta</i>	<i>työ kävelettä</i>
mon.3	<i>työ kirjutetah</i>	<i>hyö kävelläh</i>

Ličnoit loput aziesanoissa ollah:

yks.1	<i>n</i>
yks.2	<i>t</i>
yks.3	<i>u/y</i>
mon.1	<i>mma/mmä</i>
mon.2	<i>tta/ttä</i>
mon.3	<i>tah/täh, vah/väh, llah/lläh</i>

⁸persona

Zaduačča 80. Kirjutakkua sanonnat točkien sijah. Aziesanoin ličnoit loput alda piirräkkiä.

<i>luven rasskuazua</i>	<i>luvet rasskazua</i>	<i>lugou rasskazua</i>
...	<i>luajit ramkua</i>	...
<i>ammun oravua</i>
...	...	<i>valmistau urokkua</i>
...	<i>suat kalua</i>	...
<i>kačon kinuo</i>
...	<i>kirjutat kirjasta</i>	...
...	...	<i>tuou gazietan</i>

Zaduačča 81. Kirjuttajessa muutakkua aziesanat yksikön 1-stä monikon 1-zeh licah. Avuksi. *Mie niitän. — Myö niitämmä.*

Mie lopen ruavon omalla aijalla. Mie kuundelen dokluadua sel’sovietassa. Mie ajan automobil’alla. Mie valmistan urokat. Mie opastun stihotvorenijan “Lenin”. Mie luven kniigan “Stalin”. Mie kirjutan tetrattih pajon (virren) “Rodina”. Mie mänen pioneroin sborah. Mie näin fil’man Čapaev“. Mie kezällä lähten ekskursijalla Leningradah. Mie panen vihman aijaksi traktorin katoksen alla. Mie panen plakuatan kluban seinällä.

Zaduačča 82. Kirjuttajessa aziesanoin yksikön 1-ne lica muutakkua yksikön 3-h licah. Avuksi: *Mie autan. — Hän auttau.*

Mie maltan. Mie kannan. Mie vuotan. Mie suatan. Mie tuon. Mie kuoritän. Mie stroin. Mie syön. Mie vastuan. Mie maguan. Mie tavon. Mie astun. Mie ajan. Mie salbuan. Mie pajatan. Mie opastun.

2.12 Soglasnoiloin stupenin vaihtunda⁹

Zaduačča 83. Kirjuttajessa muutelgua skobkissa annetut sanat sobijah čislah i muutokseh.

Pienen Tan’an tuatto lähti (laukka). Tan’a käski ostua (miäččy), a veli Miša pienen (veičči). Laukka on (jogi) tagana kylän (loppu). Laukan tagana on sadu. (Sadu) kazvetah juablokka puut. Kylän (laukka) on äijä tavarua. Tuatto toi Tan’alla (miäččy), a Mišalla pienen (veičči). Lapset hypättih (tuatto) polviloilla i lujah kabuttih händä.

⁹konsonantoin astevaihtelu

Sobranija oli (ilda). (Kurgi) ollah pitkät (jalga). (Rebo) händä on pitka. Vilu on talvella eliä (lindu). Kalaniekat pyyvetäh kalua (merda) i verkoloilla.

Zaduačča 84. Kirjuttajessa mustemmalla kirjutetut sanat pangua monikon nominativah i sidä myöten muutakkua sanonda.

*Okt’abr’skoina pruazdniykkana lapsella oli uuzi **pajda**. Školassa oli kruasittu lattie i **lagi**. Tougo pellosto ymbäri on uuzi **aida**. Hyvässä pelvahassa on pitkä **kuidu**. **Raida** kazvau niityllä. Järven rannalla on suuri kodi.*

Aziesanoissa soglasnoin stupeni vaihtuu, kuin i toizissa sanoissa. Avonazessa slogassa enämmin on luja stupeni, a salvatussa slogassa slaboi stupeni.

*Koira **haukkuu**. Yöllä koirat äijäldi **haukuttih**. Opastaja sanoi, čto urokalla rubiemma kirjuttamah diktantua. Myö urokalla kirjutimma diktantan. Pidäis tänä päivänä **loppie** kniiigan luvenda. Mie **lopin** kniiigan luvennan. Pidäy **kuččuo** Vas’a meillä. Mie **kučuin** Vas’an.*

Jesli lujassa stupenissa on *kk, tt, pp, čč*, niin slaboissa on **k, t, p, č**.

Primierat:

- **kk — k:** *liikkuo — liikun, lukkie — lukin, n’okkie — n’okin, ruokkie — ruokin.*
- **tt — t:** *ottua — otan, livottua — livotan, jättiä — jätän, voittua — voitän.*
- **pp — p:** *rippuo — ripun, lappua — lapan, koppiee — kopin, loppie — lopen,*
- **čč — č:** *kaččuo — kačon, kuččuo — kučun, skoččie — skočin, eččie — ečin.*

*Paha on **juobuo**. Mie eglen **juovuin**. Pidäy tukat **siduo** lentazella. Mie **sivoin** tukat ruskiella lentazella. Baba pani očkat sil’ millä i **lugi** gaziettua. Mie **luvin** Puškinan suarnua.*

Jesli lujassa stupenissa on *b, d, g*, niin slaboissa se muuttuu bukvaksi *v*.

Primierat:

- **b — v:** *sobie — sovin, riibie — riivin, juobuo — juovuin;*
- **d — v:** *kuduo — kuvon, soudua — sovvan, siduo — sivon;*
- **g — v:** *lugie — luven, sugie — suvin, taguo — tavon.*

Zaduačča 85. Kirjuttajessa alembana annetut sanonnat muutakkua monikon enzimäzeh lichah proidinuoh aigah. Alda piirräkkiä soglasnoiloin stu-

peniloin vaihtunnat. *Primiera: Pidäy ottua ‘kniiga bibliotekasta. Myö otimma kniigua bibliotekasta.*

Hän lämmitäy kiuguan. Pidäy kaččuo vazazie. Ruadajessa pidäy liikkuo boiko. Hän tappoi zmejan. Tukkie aivin pidäy sugie. Ruana pidäy kerralla siduo. Pidäy sobie tovariščoin ke. Mama käski ammuldua korvon vettä. Mie amullin, a mama čikon ke kannettih kodih. Kondie pidäy kierdiä enzi lumen jälgeh. Hyö kierrettih tänä sygyzynä kolme kondieda. Sänget pidäy kyndiä sygyzylä. Sygyzylä kolhozassa kynnettih sänget traktoralla.

Jesli lujassa stupenijassa on *ld, rd, nd*, niin slaboissa on *ll, rr, nn*.

Primierat:

- **ld – ll:** *uskaldua — uskallan kieldiä — kiellän, ammuldua — ammul-lan, vejäldiä — vejällän, ajaldua — ajallan;*
- **rd – rr:** *kierdiä kierrän, siirdiä — siirrän, piirdiä — piirrän, sor-dua, — sorran;*
- **nd – nn:** *andua — annan, kyndiä — kunnän, kandua — kannan, kiän-diä — kiännän.*

Mie autan tuatolla nylgie oravoida. Mie nyllen boiko. Pidäy särgie hal-guo. Mie särren halguo. Lähten meččäh linduloida ambumah. Mie talvella ammuin oravan.

Jesli lujassa stupenissa on *rg, lg, mb*, niin slaboissa on *rr, ll, mm*.

Primierat:

- **rg – rr:** *purgua — purran, särgie — särren, pyrgie — pyrrin;*
- **lg – ll:** *sylgie — syllen, nylgie — nyllen;*
- **mb – mm:** *ambuo — ammun, lymbyö — lymmyn.*

Sanoissa, kumbazissa on pehmiet glasnoit bukvat, bukvan *l* jälgeh kirjuttuačou ’ (**pehmennys znuakka**): *kiel’ diä, vihel’ diä, kyl’ bie, kyl’ miä, sil’ mä, jäl’ gi* i n.i. Konza sana muuttuu i sanah lienöy kaksinane *ll*, niin pehmennys znuakkua niijen keskeh ei kirjuteta: *kiellän, vihellän, viellän* i n.i.

Zaduačča 86. Kirjuttajessa piirroksen sijah pangua ’ (pehmennus znuakka), kunne pidäy.

Mama kiel-di miuda myöhä istumizesta kniigoin ke. Meillä moneh kerdah sanel-dih, kuin pidiä huol-da tervehyöh näh. Kylyn jäl-geh ei pie kyl-miä. Lattiella ei pie syl-gie. Ei pie kyl-bie ägiessä kilyssä. Ken ollou pihalla

vihel-di. Illoilla on kyl-mä, vilune tuulut puhaldau järvel-da. Hänel-dä kyzel-dih, keda on otličnikkoida klassassa.

Zaduačča 87. Kirjuttajessa skobkissa annetut sanat pangua sobijah luguh i licah.

Mie (kierdiä) langua. Myö (vediä) vettä hebozella. Mie eglen (särgie) suuren tukun halguo. Mie olen dežurnoi i (jagua) tetratit opastuilla. Mie (kiel-diä) lapsie mänemästä hoikalla jiällä. Myö emmä (sylvie) ni konza lat-tiella. Myö hyvin (tiediä) urokat. Myö lujasti (pidiä) udarnoida znamjua omassa klassassa. Myö sidä (kandua) Okt’abr’skoin pruazdniekan aigah demonstracijassa.

Zaduačča 88. Kirjuttajessa joga sanonnassa pangua nimensijalline monikon enzimäzeh licah i muutakkua aziesanat.

Hän lugou kirjasta. Hän nägi aeroplanua lendämässä. Hän kudou hurstie. Hän puzerdau sobie i panou kuivamah nuoralla. Hän ruadau mečässä. Hän kandau kalua. Hän vedäy tavarua laukkah. Hän vuottau Grišua. Hän puuttou nybliä. Hän pyörittäy jurua (hukasta). Hän tiedäy urokan hyvin. Hän luvettau nuorembua vellie.

Zaduačča 89. Kirjuttajessa skobkissa annetut sanat pangua sobijah luguh i licah.

Mie joga päiviä (lugie) gaziettoida. Mie (ottua) primieran miän klassan otličnikoista. Demonstracijassa myö (kandua) oman otrjuadan flagua. Pet’a i Vas’a (kandua) Stalinan portriettua. Miän kolhoznikat (ruadua) stahanovcoin luaduh. Myö (kuččuo) pograničnikkoida sanelemah meillä Sovetskoin muan rajan vardeindah näh. Myö tarkah (primiettie) joga tundemat-toman miehen.

2.13 Naklonenijat

Myö stroimma (luaimma) zavodassa automobil’oida i traktoroida. Männöy-go hän krasnoih ugolkah? Kirjuttanou-go hän miulla kirjazen? Mie tulizän klubah, kuin tiedäzin, čto lienöy spektakl’a. Kuin sie tulizät izba-čital’nah, niin kuundelizit sielä radiuo. Kačo, hyvin-go mie rešin zaduačan? Sie luve Puškinan stihotvorenija “Talvi”. Van’a, tuo miulla bibliotekasta Nekrasovan kirjuttama kniiga.

Aziesanoissa on nellä **naklonenijua**¹⁰:

¹⁰modat: indikativa, potentiala, konditionala da imperativa

1. **Izjavitel’noi**, primieraksi *sanon*.
2. **Vozmožnostnoi**, *sanonen*.
3. **Uslovnoi**, *sanozin*).
4. **Povelitel’noi**, *sano*.

Izjavitel’noi nakloneniija

Mie kuundelen orkestran soitandua. Sie kirjutat stengaziettah. Hän kirjutau dokluadua. Mie risuičen kartua. Sie kirjutit stengaziettah. Hän valmisti dokluadan.

Aziesanat izjavitel’noissa nakloneniijassa ozutetah, čto ruado on tovel-line i se mänöy libo nyt, libo rubiev mänemäh, libo mäni. Primieraksi: *kuundelen, kuundelin*. Aziesanat muututah aigua myöten vain izjavitel-noissa nakloneniijassa.

Izjavitel’noi nakloneniija, proidimatoin aiga

y1	y2	y3	m1	m2	m3
<i>sanon</i>	<i>sanot</i>	<i>sanou</i>	<i>sanomma</i>	<i>sanotta</i>	<i>sanotah</i>
<i>kačon</i>	<i>kačot</i>	<i>kaččou</i>	<i>kačomma</i>	<i>kačotta</i>	<i>kačotah</i>
<i>mänen</i>	<i>mänet</i>	<i>mänöy</i>	<i>mänemmä</i>	<i>mänettä</i>	<i>männäh</i>
<i>luon</i>	<i>luot</i>	<i>luou</i>	<i>luomma</i>	<i>luotta</i>	<i>luvvah</i>
<i>tuon</i>	<i>tuot</i>	<i>tuou</i>	<i>tuomma</i>	<i>tuotta</i>	<i>tuvvah</i>
<i>syön</i>	<i>syöt</i>	<i>syöy</i>	<i>syömmä</i>	<i>syöttä</i>	<i>syvväh</i>
<i>ruan</i>	<i>ruat</i>	<i>ruadau</i>	<i>ruamma</i>	<i>ruatta</i>	<i>ruatah</i>
<i>hyppiän</i>	<i>hyppiät</i>	<i>hyppiäy</i>	<i>hyppiämmä</i>	<i>hyppiättä</i>	<i>hypätäh</i>

Izjavitel’noi nakloneniija, proidininut aiga

y1	y2	y3	m1	m2	m3
<i>sanoin</i>	<i>sanoit</i>	<i>sanoi</i>	<i>sanoimma</i>	<i>sanoitta</i>	<i>sanottih</i>
<i>kačoin</i>	<i>kačoit</i>	<i>kaččoi</i>	<i>kačoimma</i>	<i>kačoitta</i>	<i>kačottih</i>
<i>mänin</i>	<i>mänit</i>	<i>mäni</i>	<i>mänimmä</i>	<i>mänittä</i>	<i>mändih</i>
<i>loin</i>	<i>loit</i>	<i>loi</i>	<i>loimma</i>	<i>loitta</i>	<i>luodih</i>
<i>toin</i>	<i>toit</i>	<i>toi</i>	<i>toimma</i>	<i>toitta</i>	<i>tuodih</i>
<i>söin</i>	<i>söit</i>	<i>söi</i>	<i>söimmä</i>	<i>söittä</i>	<i>syödih</i>
<i>ruavoin</i>	<i>ruavoit</i>	<i>ruadoi</i>	<i>ruavoimma</i>	<i>ruavoitta</i>	<i>ruattih</i>
<i>hyppäin</i>	<i>hyppäit</i>	<i>hyppäi</i>	<i>hyppäimma</i>	<i>hyppäittä</i>	<i>hypättih</i>

Zaduačča 90. Kirjutakkua rasskuazasta aziesanat izjavitel’noissa naklone-nijassa.

STALINSKOIT SOKOLAT

Miän suuri rodina gordiečou Sovetskoin Sojuzan geroiloilla — Čkalovalla, Bajdukovalla i Beljakovalla. Hyö lennettih Stalinskoida maršruttua myö-ten. 56 čuasussa 20 minutassa samol’otta ANT-25 lendi 9374 kilometrua. Se oli matka Moskovasta suareh (ostrovah) Udd suaten.

25:nä päivänä maijan kuuda 1937 vuvvella pravitel’stva razreši Čka-lovalla, Bajdukovalla i Beljakovalla lendiä Severnoin poljusan kautta Se-vernoih Amerikkah.

18:na päivänä ijun’an kuuda, 5 čuasuo 5 minuttua huomnesta rohkiet l’otčikat lähtieth toista Stalinskoida maršruttua myöten. Matka oli jygie. Lennettih lässä kaksi tuhattua kilometrua moista kohtua myöten, missä tah suaten ni ken ei lendänyt.

Hyö lennettih 63 čuasussa 25 minutassa 12 tuhattua kilometrua. Konza hyö heittiäčettih (Amerikkah, Portlendah), heih näh rubei pagizemah kaik-ki muailma. Rohkiet l’otčikat lähtieth Moskovasta kuin Sovetskoin So-juzan geroit, a tuldih Amerikkah kuin muailman geroit.

Zaduačča 91. Kirjutakkua sanonnat muuttaen aziesanat proidimattomasta aijasta proidinuoh aigah, yksiköstä monikkoh.

Mie luven Puškinan suarnua pappih i hänen kazakkah Baldah näh. Hän postuppiu rabfakkah. Sie mänet gaziethua lugemah kolhoznikoilla. Hän tu-lou školah jolkalla. Vain vihazniekka moittiu kolhozua.

Aivoin, aivoin kalinane kukkiv... Astun, astun meččiä myöten i kačon kaikkih randazih:

*ei ni midä ni missä nävy,
Vain lendäy viizi linnusta.
Ei ne olla linduzet
Vain miän Sovetskoit l’otčikkazet.
Lennetah hyö, lennetäh ylembänä pilvizie
Rutombah piäskö linduzie.*

Zaduačča 92. Kirjutakkua aziesanat izjavitel’noissa naklonenijassa yksi-kön kaikissa licoissa.

vastata, nousta, leikata, sanuo, kaččuo, työndiä, pyydiä, nostua, ottua.

Aziesanoin käskendä forma

<i>Lujennat SSSR-n oboronua</i>	<i>Lujenna SSSR:n oboronua!</i>
<i>Otat udarnikasta primierua</i>	<i>Ota udarnikasta primierua!</i>
<i>Opastut hyvin</i>	<i>Opastu hyvin!</i>
<i>Valmistat urokkua.</i>	<i>Valmista urokka!</i>
<i>Rešit zaduaččua.</i>	<i>Reši zaduačča!</i>

Aziesanoin formie, kumbazet ozutetah kyzyndiä, soviuttua libo käskendiä, sanotah **käskendä formiksi**. Käskendä formassa on aivin slaboi stupeni, hot’ sloga on i avonane. Primiera: *kačo, anna, luai, kačokkua, annakkua, luaiykkua*.

Zaduačča 93. Joga alembana annettu aziesanan käskendä forma muuta monikoksi i kirjuta se toizen sobijan sanan ke. Avuksi: *Vejäkkiä halguo. Sivokkua liyhtehet.*

<i>peze</i>	<i>sivo</i>
<i>kua</i>	<i>salbua</i>
<i>sano</i>	<i>pirota</i>
<i>kanna</i>	<i>syötä</i>
<i>leikkua</i>	<i>vejä</i>
<i>kirjuta</i>	<i>voija</i>
<i>lövvä</i>	<i>luaji</i>

Zaduačča 94. Lövväkkiä stihotvorenijassa “Niittäjä” aziesanoin käskendä format i kučunnat.

<i>Niittäjessä</i>	<i>Šuhua, kossa</i>
<i>Liiku käzi!</i>	<i>Läjmä edäh!</i>
<i>Hengähtelevä,</i>	<i>Painu, heinä,</i>
<i>Lämmin tuuli!</i>	<i>Sorrettuna!</i>
<i>Vilustuta</i>	<i>Kukat, piähyöt</i>
<i>Levie steppi!</i>	<i>Painallakkua!</i>

Zaduačča 95. Kirjuttajessa alda piirräkkiä aziesanoin käskendä format. *Interesno stancijalla on kaččuo parovozasta, konza passažirat kiirehtetah...*

— *Mitričovna, Mitričovna, nouze tänne!*

— *Missä on bilietta? Vain mie siulla sydäin.*
— *Da lövvä jo teriämbäh, — jiat!*
— *Graždanina, eisty!*
— *Kirjuta, Klaudija! elä unohta, kukkine!...*
— *Nu i rahvasta! I midä hyö ajeldanneh, a ei istuta koissa!*
*Konduktora kaččou, kaččou, ottau suuh svistkan, da kun vihelläldäy: fiu-
u-!*

*Parovoza särähtäy, eistäldäy. ruttozeh kerran toizen suurilla kätzillä i
olgupiälboilla, fu! fu! fu! i lähti.*

Zaduačča 96. Käskendä forman yksikkö kirjuttajessa muutakkua moni-
koksi.

POSLOVIČAT I SANANPIÄT (POGOVORKAT)

*Joga paginua elä usko. Dorogalla kagrua elä kylvä. Elä kakata, kuin et mu-
ni. Elä ottuače yhtellä käjellä solmie kerittämäh. Seiččemen kerdua mittua,
a kerda leikkua. Ole terveh! Kiugualla elä rohkendele, pellolla elä varaja.
Tavo, kuni on rauda palava. Ammu pyy, kuni on oksalla.*

Zaduačča 97. Kirjuttajessa muutakkua sanonnat niin, čtobi ne oldais käs-
kendä forman yksikön 2:ssa licassa.

ONGITANDA

*Ennen lähtemistä valmistakkua kaikki, midä vain pidäy ongittajessa: va-
rustakkua onget, suagua leibiä, madozie kaivakkua, elgiä unohtakkua ot-
tua keralla muanitusta. Aivomma nouskua i mängiä vallittuh kohtah. Ka,
tulitta ongitus sijah. Pirotakkua muanitus, laskiekkua onget vedeh i is-
tuočekkua tuhjozien alla. Zavodiu näykkie. Pullone (probkane) lekahti. Työ
ihastutta, no elgiä liikahtakkua sijalda i elgiä lekahtutakkua ongie! Vuo-
takkua! Ka pullone eistyy randah päin. Tarkazeh nostallakkua ruagua (va-
bua). I kačokkua, hobiena losnien, ongessa bringau kala.*

Zaduačča 98. Muutakkua sanonnat niin, kuin opastaja sanois ne tiän klas-
san kaikilla lapsilla.

*Mäne pajah. Kačo sielä kaikki instrumentat, kumbazilla seppä ruadau:
ahjo, pallis (palgehet), pihtet. Tunnustuače sepän ruavon ke. Ole tarkembi,
kaikki primieti i kirjuta. Duumajče, kuin vois kebendiä sepän ruado.*

Zaduačča 99. Aziesanan infinitiva muutakkua monikon käskendä formak-
si. Sana pidäy jätäkkiä kirjuttamatta. Avuksi. *Hyvin leikkua uuzi kniiga.*

Pidäy hyvin leikkuo uuzi kniiga. Pidäy varustua kaikki vešcat. Pidäy opastua urokat. Pidäy pirottua linduzilla ruogua. Pidäy työndiä kirjane. Rejet pidäy varustua kezällä, a telegät — talvella. Pidäy olla tervehenä. Pidäy enämbi hiihtiä suksiloilla. Pidäy paremmin opastuo. Pidäy kuunnella urokan aigah, midä sanou opastaja.

Zaduačča 100. Erotetut aziesanat kirjutakkua käskendä formassa.

Istuočie stolan tagah, varustua kaikki, midä pidäy, i zavodie lugie. Sua ha pero, panna se ručkah i kirjuttua. Leikata palane leibiä, voidua voilla, pirottua suolua i syvvä. Joudopiänä aivombah nousta, suoriecie, varustuačie i ajua suksilla meččäh. Panna lumella lihua i virittiä ravvat, kattua ne lumella, peittiä jället i kiändyö kodih. Huomneksella kävvä raudoida kaččomah.

Aziesanoin käskendä forman muutunnat

y2	y3	m2	m3
sano	sanokkah	sanokkua	sanokkah
kačo	kačokkah	kačokkua	kačokkah
mäne	mängäh	mängiä	mängäh
luo	luogah	luogua	luogah
tuo	tuogah	tuogua	tuogah
syö	syögäh	syögiä	syögäh
tunne	tunnekkah	tunnekkua	tunnekkah
rua	ruakkah	ruakkua	ruakkah
hyppiä	hypäkkäh	hypäkkiä	hypäkkäh

Zaduačča 101. Muutakkua aziesanat *ottua, nostua, siduo, haravoiija, kastuo, pyyhkie* käskendä formassa licoida i luguloida myöten.

Kieldosanane aziesanoissa

Zaduačča 102. Muutakkua aziesanat an kaikissa licoissa kieldosanazen ke. Avuksi. *Mie en istu. Sie et istu. Hän ei istu.*

Mie istun. Mie kerian buolua. Mie syön marjua. Mie ajan velosipedalla. Mie soitan skripkalla. Mie luain kandlehen. Mie luven syöndä aigah. Mie läzin.

Zaduačča 103. Muutakkua aziesanat monikon kaikissa licoissa kieldosanazen ke. Avuksi. *Myö emmä puhu. Työ että puhu. Hyö ei puhuta.*

Myö puhumma. Myö hyppelemmä kiistah. Myö pyyvämmä rebuo. Myö luaimma bobuo. Myö pyyhkimmä latetta kuivalla vastalla. Myö jätimmä ikkunan avuamatta.

Zaduačča 104. Kirjuttajessa alda piirräkkiä aziesanat kieldosanazieen ke.

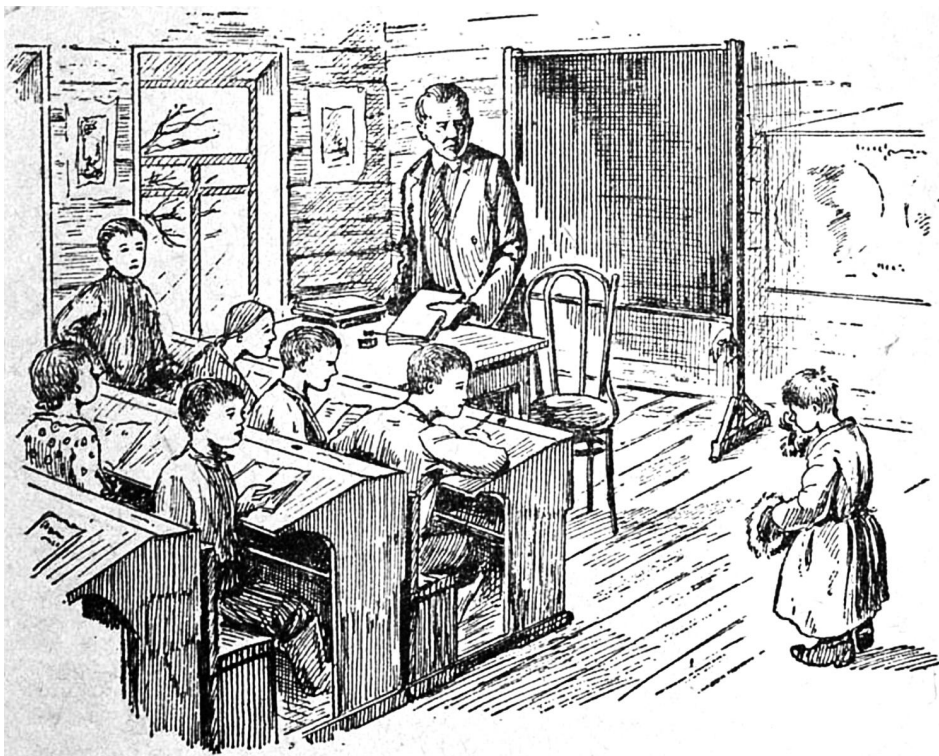
FILIPPOK

— *Kunne sie Filippok?*

— *Školah.*

— *Sie olet vielä pieni, elä mäne.*

Filippok rubei eččimäh šuapkuu. Omua ei löydänyt, a otti tuattoh šuapkan. Konza Filippok astui omua uuliččua myöten, koirat händä ei koskiettu. Susieda kyzyi: “Kunne sie mänet, lapsi?” Filippok ni midä ei virkanut i lähti juoksemah mi on vägie. Filippok mäni školah. Opastaja kyzyi: “Da sie ken olet?” No hän niin pöllästy, čto ei voinut i suuda avata. Silloin Kost’a, hänen velli, sanoj, čto Filippok ammuin pyrgiy školah, da muamo ei laske.

2.14 Aziesanoin muutunda kioldosanazen ke

Izjavitel’noi naklonenija. Proidimatoin aiga

Yksikkö	Monikko
<i>mie en sano</i>	<i>myö emmä sano</i>
<i>sie et sano</i>	<i>työ että sano</i>
<i>hän ei sano</i>	<i>hyö ei sanota</i>

Izjavitel’noi naklonenija. Proidinut aiga

Yksikkö	Monikko
<i>mie en sanonut</i>	<i>myö emmä sanonut</i>
<i>sie et sanonut</i>	<i>työ että sanonut</i>
<i>hän ei sanonut</i>	<i>hyö ei sanottu</i>

Povelitel’noi naklonenija

Yksikkö	Monikko
<i>sie elä sano</i>	<i>työ elgiä sanokkua</i>
<i>hän elgäh sanokkah</i>	<i>hyö elgäh sanokkah</i>

Zaduačča 105. Muutakkua azizesanat: *en kačo, en lämmitä* naklonenijoida i licoida myöten.

2.15 Infinitivat

Zaduačča 106. Kirjuttajessa točkien sijah pangua avuksi annetut aziesanat enzimäzeh infinitivah. Avuksi: *kirjutan, risuičen, mänen, kävyn, kannan, kyzyn, keitän, pezen, vardeičen, valan, annan.*

Mie duumajčen ... kirjazen. Serjoža mahtau hyvin ... Lapsset tahtottih ... puun alla. Sizarella pidäy ... školah. Jogahizella pidäy ... omat marjat kodih. Pidäy ... fotografalda, ej-go lähte miän ke ekskursijalla. Vejettä ei sua ni midä ... Pidäy ennen syöndiä ... käjet. Pidäy kolhoznoida eluo ..., kuin sil’ mii piässä. Pidäy enämbi ... raudua, enämbi ... metallua.

Zaduačča 107. Kirjutakkua sanonnat i alda piirräkkiä toine infinitiva.

Ennen myö ostimma bumuaigua toizista mualoista. Nyt miän omat fuabrikat ruvettih luadimah kuuzešta (näriestä) bumuaigua. Otpuskan aigah pidäy manna käymäh bumuaigua fuabrikkaa kaččomah. Sovetskoi vluasti stroi

Karelijah bumuaga fuabrikat. Karelijassa ruvettih keittämäh cell’ulozua i valmistamah bumuagua. Kniigoida i gaziئتoida ruvettih pečatoimah omalla bumuagalla.

Okt’abr’skoin revol’ucijan jälgeh Karelija rubei kazvamah, bohattumah i kukkimah.

Zaduačča 108. Kirjuttajessa točkien sijah pangua, kunne pidäy, enzimäne libo toine infinitiva.

Tule bibliotekkah ... tovarišča Molotovan dokluadua. Pidäy ... niin, čtobi miän škola lienis paras rajonassa. Pidäy ... kukat niin, čtobi hyvin kazvettais. Ruavosta tulduo mänemmä ... Stolouvoih. Krasnoin armijan päiväksi pidäy ... spektakl’ua. Syönnän jälgeh pidäy ... repeticijalla. Spektakl’ua ... Lähtemmä lähimbäzih kolhozoih i meččä punktalla. Volod’a da Griša ruvetah ... Petruškua, a mie da Maša ... Morjakoin Tancie. Spektakl’assa rubiemma pajoloida ... Stihotvorenijoida ... i gimnastikkua ... Pidäy hyvin ... Spektakl’a.

2.16 Aziesanan iččiehinne forma

Myö suoriečimma i lähtimma kinoh, Lapset istuočettih syömäh. Taivas peittiäčöy, harmailla pilvilöillä.

*kattua — kattuačie peittiä — peittiäčie
ottua — ottuačie istuo — istuočie
vediä — vediäčie suorita — suoriečie
sanuo — sanuočie pestä — peziečie*

Aziesanat, kumbazien loppu on *čie* ozutetah, čto azie koskuu iččiehinne azien luadijah. Näidä aziesanoida sanotah **iččiehinneiksi aziesanoiksi**¹¹. Näissä aziesanoissa pidäy kirjuttua aivin yksi č. Č-n iessä kirjuttuačou *ua, iä, uo, yö, libo ie*. Erähissä (muduanzissa) slučailoissa, kuin *avau-duo, pölyydyö* ozuttajua *čie* ei panna.

Zaduačča 109. Muutelgua i kirjutakkua iččiehinne aziesanat *peziečen, istuočen* annettuo primierua myöten.

Avuksi	Yksikkö	Monikko
1	<i>kattuačen</i>	<i>kattuačemma</i>
2	<i>kattuačet</i>	<i>kattuačetta</i>
3	<i>kattuačou</i>	<i>kattuačetah</i>

¹¹refleksivine taivutus

Zaduačča 110. Alembana annettuloissa sanonnoissa aziesanat muutelgua yksikön kolmandeh licah.

Myö istuočemma stolan taguah lugemah. Mie sugiečen omalla suvalla. Hyö kattuačettih hyvin, čtobi ei kyl'mettäis. Myö suoriečemma hyvin, čtobi olis lämmin. Mie varustuačen lähtemäh školah. Hyö kengiečettih i läh-tiettih kon'killa ajelemah. Mie peittiäčen Zinasta hirzi tukun tagah. Mie peitossa ollessa pölyvyvin. Školah lähtiessä pezieče i sugieče hyvin. Iččiehizet aziesanat muututah kaikissa naklonenijoissa.

Izjavitel'noi naklonenija. Proidimatoin aiga.

	Yksikkö	Monikko
1	<i>sugiečen</i>	<i>sugiečemma</i>
2	<i>sugiečet</i>	<i>sugiečetta</i>
3	<i>sugiečou</i>	<i>sugiečetah</i>

Izjavitel'noinaklonenija. Proidinut aiga.

	Yksikkö	Monikko
1	<i>sugiečin</i>	<i>sugiečimma</i>
2	<i>sugiečit</i>	<i>sugiečitta</i>
3	<i>sugieči</i>	<i>sugiečettih</i>

Käskendä naklonenija

	Yksikkö	Monikko
2	<i>sugieče</i>	<i>sugiečekkua</i>
3	<i>sugiečekkah</i>	<i>sugiečekkah</i>

Zaduačča 111. Muutelgua iččieherine aziesana *suoriečie* yksikössä i moni-kossa, kaikissa licoissa, kaikissa naklonenijoissa.

Zaduačča 112. Kirjuttajessa iččiehizet aziesanat alda piirräkkiä.

Papaninan gruppah hyvin varustuači lähtiessä, čtobi Severnoilla pol'usalla eliä pitkä talvi. L'otčikat istuočettih samol'ottoih i läh-tiettih lendämäh Se-vernoilla pol'usalla. Kaikki samol'otat ylen hyvin heittiäčettih jällä.

21 päivänä maijan kuuda 1937 vuodena Sovetskoiloh radiostancijoih lizäydyi vielä yksi kaikista severnoimbi radiostancija. Kaikki Sovetskoin Sojuzan rahvas gordiečou rohkeilla oman muan geroiloilla.

Stancija “Severnii pol'us” loppi ruavon 1938 vuodena fevral'a kuun 19 päivänä. Sovetskoit ledokolat “Taimir”, “Murman” i “Jermak” tuodih papanincat kodih.

2.17 Nimensijallizet

Ličnoit nimensijallizet¹²ollah: *mie, sie, hän, myö, työ, hyö.*

Zaduačča 113. Muutelgua muutoksie myöten nämä ličnoit nimensijallizet.

Zaduačča 114. Kirjuttajessa muutelgua sanonnat monikon enzimäzeh lichah.

KINO

Kerran mie olin kinuo kaččomassa. Ozutettih kinuo “Čapajev”. Miuda äijäldi miellytti tämä kino. Mie tahtozin olla Čapajevan otr’uadassa. Mie tahtozin olla sen moine, kuin Čapajev. Miulla himottais ambuo beloiloida pulem’otasta. Miulla himottais opastuo tarkah ambumah.

Mie opastun tarkah ambumah. Mie rubien nyt sdaimah vorošilovskoin ambujan normie. Kaikin lienemmä vorošilovskoit ambujat!

Zaduačča 115. Kirjuttajessa skobkissa annettu nimensijalline pangua sobijah muutokseh.

¹²personapronominat

Tulet-go huomneksella ottamah (mie)? (Mie) ollah uvvet sukset. Ollah-go (sie) sukset? (Mie) pieni velli ei mahta hiihtiä. Eglen (mie) čuraimma korgiesta mäjestä. (Han) katkei yksi suksi. Tule huomena meillä, i (mie) läh-temmä hiihtämäh. Vielä opastaja lähtöy (mie) ke. (Hän) ollah ylen hyvät sukset. (Mie) lähtemma meččäh.

Tuolla seinällä on karta, a tällä seinällä doska. Tämä klassa on suuri. Tuossa klassassa on äijä partua. Sidä kartinua mie näin izba-čital’njassa. Nämä kruaskat ollah ylen hyvät. Niitä karandašoida tuodih laukkah äijän.

Ozuttajat nimensijallizet¹³ollah: tämä, tuo, se, nämä, nuo, ne. Ne muututah muutoksie myöten, kuin predmiettasanat.

	Yksikkö			Monikko		
Nom.	<i>tämä</i>	<i>tuo</i>	<i>se</i>	<i>nämä</i>	<i>nuo</i>	<i>ne</i>
Gen.	<i>tämän</i>	<i>tuon</i>	<i>sen</i>	<i>näijen</i>	<i>nojen</i>	<i>nijen</i>
Ess.	<i>tänä</i>	<i>tuona</i>	<i>sinä</i>	<i>näinä</i>	<i>noina</i>	<i>niinä</i>
Par.	<i>tädä</i>	<i>tuoda</i>	<i>sidä</i>	<i>najda</i>	<i>noida</i>	<i>niidä</i>
Ill.	<i>täh</i>	<i>tuoh</i>	<i>sihi</i>	<i>näih</i>	<i>noih</i>	<i>niih</i>

Zaduačča 116. Kirjuttajessa skobkissa annetut nimensijallizet pangua so-bijah muutokseh.

ŠKOLA

(Tuo) järven rannalla on miän uuzi škola. (Se) školua stroittih kaksi kuuda. (Se) ymbärillä myö keviällä istutamma kukkua. Kezällä ne kaunehesti kukitah. (Nämä) kukka vagozien välissä ollah dorogazet. (Ne) dorogazilla on pirotettu peskuo. (Ne) dorogazie myöten myö kävelimmä. Školan luona on suuri ploščadka. (Se) ploščadkalla myö kizuamma kaiken moizih kizoih.

Mittuzie linduloida sie tiijät? Mittuzet linnut eletäh tiälä talven aigana? Ken siulla saneli orlah näh (kotkah näh)? Missä eletäh orlat? Midä sie ruat? Mittyne on školan stengazietta?

Kyzyndä nimensijallizet ollah: kumbane, mittyne, ken, mi. Ne muutu-tah muutoksie myöten, kuin predmiettasanat.

¹³demonstrativapronominat

	Yksikkö		Monikko	
Nom.	<i>kumbane</i>	<i>mittyne</i>	<i>kumbazet</i>	<i>mittuzet</i>
Gen.	<i>kumbazen</i>	<i>mittuzen</i>	<i>kumbazien</i>	<i>mittuzien</i>
Part.	<i>kummasta</i>	<i>mitusta</i>	<i>kumbaziz</i>	<i>mittuzie</i>
Ess.	<i>kumbazena</i>	<i>mittuzena</i>	<i>kumbazina</i>	<i>mittuzina</i>
Ill.	<i>kumbazeh</i>	<i>mittuzeh</i>	<i>kumbazih</i>	<i>mittuzih</i>

Zaduačča 117. Kirjuttajessa kyzyndä nimensijallizien piällä kirjutakkua muutoksien nimet.

Mittuzen kniigan sie ostit? Midä siinä sanotah? Kenellä annoit sen lugie? Kumbazina päivinä annetah bibliotekasta kniigua? Ken on bibliotekarina? Mittuzie kniigoida sie otit bibliotekasta? Kumbazet kniigat oldih interesnoit? Kellä sanelit interesnoida kniigua? Miksi miulla et sanellut? Kumbazena päivänä lähtemmä bibliotekkah? Mittuzie kniigoida myö otamma?

Zaduačča 118. Kirjuttajessa skobkissa annetut nimensijallizet pangua sobijah muutokseh.

Elä kesken jätä (oma) azieda. (Myö) klassalla annettih premijan. (Myö) on äijä otličnikkua. (Mittyne) otmetkat ollah (sie)? (Kumbane) školan ke tiän škola sorevnuiččiečov? (Tämä) traktorin työndi keviällä MTS. Traktora kyndäy (tuo) pellolla. (Kumbane) dorogua myöten pidäy ajua? (Tämä) stroitah nyt uutta zavodua. Miun tuatto on stroimassa (se) zavodua. (Ken) käzissä nyt ollah fuabrikat i zavodat? (Kaikki) mualoin proletarijat yhtykkiä!

2.18 Lugusanat

ARVOTUKSET

- *Nellä vellie eletäh yhten katoksen alla.*
- *Seiččemenkymmendä sovasta i kaikki nyblittä.*
- *Kaksi seizou; kaksi viruu, viijes kävelöy, kuvves vedeläy, seiččemes virret laulau.*
- *Seiččemen selgiä, sada jalgua.*
- *Vastavukset: stola, kapusta, ovi (uksi), astova.*

Sanoida, kumbazet -nevvotah äijä-go on predmiettä libo mones-go on predmiettä, sanotah **lugusanoiksi**. **Äijikkö lugusanat**¹⁴ ollah: *yksi*,

¹⁴perusluvut libo numerualat

kaksi, kolme, i n.i. Ne vastatah kyzyndöih: *äijä-go? moni-go? Vuoro lugusanat*¹⁵ *enzimäne, toine* i n.i. vastatah kyzyndöih: *äijäs-go? mones-go?*

Äijikkö lugusanat

<i>yksi</i>	<i>yksitoista</i>
<i>kaksi</i>	<i>kaksitoista</i>
<i>kolme</i>	<i>kolmetoista</i>
<i>nellä</i>	<i>nellätoista</i>
<i>viizi</i>	<i>viizitoista</i>
<i>kuuzi</i>	<i>kuuzitoista</i>
<i>seiččemen</i>	<i>seiččementoista</i>
<i>kaheksan</i>	<i>kaheksantoista</i>
<i>yheksän</i>	<i>yheksäntoista</i>
<i>kymmenen</i>	<i>kaksikymmendä</i>
<i>sada</i>	<i>kaksi sadua</i>
<i>tuhatta</i>	<i>kolme tuhattua</i>
<i>milliona</i>	<i>nelli millionua</i>
<i>milliarda</i>	<i>viizi milliardua</i>

Primiera. 7 927 311 705 = *seiččemen milliardua yheksän sadua kaksikymmen seiččemen millionua kolme sadua yksitoista tuhattua seiččemen sadua viizi.*

Vuoro lugusanat

<i>enzimäne</i>	<i>yhtestoista</i>
<i>toine</i>	<i>kahtestoista</i>
<i>kolmas</i>	<i>kolmastoista</i>
<i>nelläs</i>	<i>nellästoista</i>
<i>viijes</i>	<i>viijestoista</i>
<i>kuuves</i>	<i>kuuvestoista</i>
<i>seiččemes</i>	<i>seiččemestoista</i>
<i>kaheksas</i>	<i>kaheksastoista</i>
<i>yheksäs</i>	<i>yheksastoista</i>
<i>kymmenes</i>	<i>kahteskymmenes</i>
<i>sadas</i>	<i>(suas) kahtessadas</i>
<i>tuhannes</i>	<i>kolmastuhannes</i>

¹⁵jälletysnumerualat libo ordinualat

Lugusanoida 10:stä 20:neh suaten i täyzie kymmenie kirjutetah yhteh. Primiera: yksitoista, kaksitoista i n.i.; kaksikymmendä, kolmekymmendä i n.i. Yksie kymmenistä, kymmenie savoista, sadoi tuhatoista i n.i. kirjutetah eris. Primiera: kaksikymmendä yksi (21), kaksi sadua (200), kaksi sadua viizikymmendä yksi (251), kolme tuhattua viizi sadua yheksänkymmendä kaheksan (3598) i n.i.

Zaduačča 119. Kirjutakkua tävvet vastavukset. Luvut kirjutakkua bukvil-la.

Äijä-go päiviä on janvar’a kuvssa? Äijä-go čuasuo on suutkissa? Äijä-go minuttua on čuasussa? Äijä-go sekundua on minutassa? Äijä-go stranicua¹⁶ on tässä kniigassa? Äijä-go učenikkua on tiän klassassa? Äijä-go učenikkua on kaikessa miän školassa? Äijä-go taluo on miän kolhozassa?

Zaduačča 120. Kirjuttajessa joga lugusanan edeh kirjutakkua skobkissa kyzynnät äijä-go? mones-go?

Vuvvessa on kaksitoista kuuda. Kuussa on kolme dekadua. Dekadassa on kymmenen päiviä. Ijul’a on seiččemes kuu. Nojabr’a on yhtestoista kuu. Myö opastumma vuvvessa kymmenen kuuda. Prostoissa vuvvessa on kolme sadua kuuzikymmendä viizi päiviä, a visokosnoissa kolme sadua kuuzikymmenda kuuzi päiviä. Joga nelläs vuozi on visokosnoi. Miulla lähti kah-testoista vuozi, a miun vellellä kuvvestoista.

Zaduačča 121. Kirjutakkua luvut sanoilla. Kirjutakkua tämän moizet svedenijat tiän školah näh.

Miän školassa on 4 klassua. Enzimäzessä klassassa on 44 učenikkua, toizessa — 38, kolmannessa — 36, nellännessä — 29, a kaikessa školassa — 147 učenikkua. Miän klassassa on 15 brihaččuo i 14 tytöstä. Klassassa on 27 pionerua. Joga päiviä meillä on 4 libo o urokkua. Joga urokka on 45 minuttua, pienet peremenat ollah 10 minuttua i suuri peremena 30 minuttua.

Zaduačča 122. Kirjutakkua luvut sanoilla.

MIH MÄNDIH RAHVAHAN DENGAT

Okt’abr’skoih revol’ucijah suaten pappiloilla oli 2 millionua 850 tuhattua gektarua muada. Hyö oldih dohodnoiloin kodiloin izännät. Niin, yhtessä Moskovassa oli 906 kirikön kodie.

¹⁶sivu

Glavnoi pappi – Piiterin mitropolitta — sai palkua vuvvessa 289 tuhattua rubl’ua. Novgorodan arhiepiskoppa — 308 tuhattua rubl’ua. Moskovin mitropolitta — 81 tuhattua rubl’ua, Kievan mitropolitta — 84 tuhattua rubl’ua.

Äijiköllizien lugusanoin muuttelenda

1	Yksikkö	Monikko
Nominativa	<i>yksi</i>	<i>yhtet</i>
Genitiva	<i>yhten</i>	<i>yksien</i>
Akkuzativa	<i>yhten</i>	<i>yhtet</i>
Essiva	<i>yhtenä</i>	<i>yksinä</i>
Partitiva	<i>yhtä</i>	<i>yksie</i>
Translativa	<i>yhteksi</i>	<i>yksiksi</i>
Inessiva	<i>yhtessä</i>	<i>yksissä</i>
Elativa	<i>yhtestä</i>	<i>yksistä</i>
Illativa	<i>yhteh</i>	<i>yksih</i>
Adessiva	<i>yhtellä</i>	<i>yksillä</i>
Ablativa	<i>yhteldä</i>	<i>yksildä</i>
Abessiva	<i>yhtettä</i>	<i>yksittä</i>

2-10	Yksikkö				
Nom.	<i>kaksi</i>	<i>kolme</i>	<i>seiččemen</i>	<i>kaheksan</i>	<i>kymmenen</i>
Gen.	<i>kahten</i>	<i>kolmen</i>	<i>seiččemen</i>	<i>kaheksan</i>	<i>kymmenen</i>
Akkuz.	<i>kahten</i>	<i>kolmen</i>	<i>seiččemen</i>	<i>kaheksan</i>	<i>kymmenen</i>
Ess.	<i>kahtena</i>	<i>kolmena</i>	<i>seiččemenä</i>	<i>kaheksana</i>	<i>kymmenenä</i>
Part.	<i>kahta</i>	<i>kolmie</i>	<i>seiččendä</i>	<i>kaheksua</i>	<i>kymmendä</i>

2-10	Monikko				
Nom.	<i>kahtet</i>	<i>kolmet</i>	<i>seiččemet</i>	<i>kaheksat</i>	<i>kymmenet</i>
Gen.	<i>kaksien</i>	<i>kolmien</i>	<i>seiččemien</i>	<i>kaheksien</i>	<i>kymmenien</i>
Akkuz.	<i>kaksien</i>	<i>kolmet</i>	<i>seiččemet</i>	<i>kaheksat</i>	<i>kymmenet</i>
Ess.	<i>kaksina</i>	<i>kolmina</i>	<i>seiččeminä</i>	<i>kaheksina</i>	<i>kymmeninä</i>
Part.	<i>kaksie</i>	<i>kolmie</i>	<i>seiččmie</i>	<i>kaheksie</i>	<i>kymmenie</i>

11	Yksikkö	Monikko
Nom.	<i>yksitoista</i>	<i>yhtettoista</i>
Gen.	<i>yhtentoista</i>	<i>yksientoista</i>
Akkuz.	<i>yhtentoista</i>	<i>yhtettoista</i>
Ess.	<i>yhtenätoista</i>	<i>yksinätoista</i>
Part.	<i>yhtätoista</i>	<i>yksietoista</i>

Äijikkö lugusanoin yhtestätoista kahtekymmeneh suaten muuttujessa muuttuu vain enzimäne čuasti. Primiera: *yhteksitoista, yheksäksitoista i n.i.*

20	Yksikkö	Monikko
Nom.	<i>kaksikymmendä</i>	<i>kahtetkymmenet</i>
Gen.	<i>kahtenkymmenen</i>	<i>kaksienkymmenien</i>
Akkuz.	<i>kahtenkymmenen</i>	<i>kahtetkymmenet</i>
Ess.	<i>kahtenakymmenenä</i>	<i>kaksinakymmeninä</i>
Part.	<i>kahtakymmendä</i>	<i>kaksiekymmenie</i>

21	Yksikkö	Monikko
Nom.	<i>kaksikymmendä yksi</i>	<i>kahtetkymmenet yhtet</i>
Gen.	<i>kahtenkymmenen yhten</i>	<i>kaksienkymmenien yksien</i>
Akkuz.	<i>kahtenkymmenen yhten</i>	<i>kahtetkymmenet yhtet</i>
Ess.	<i>kahtenakymmenenä yhtenä</i>	<i>kaksinakymmeninä yksinä</i>
Part.	<i>kahtakymmendä yhtä</i>	<i>Kaksiekymmenie yksii</i>

Sostavnoiloin äijikkö lugusanoin muuttuessa muututah kaikki čuastit. Primiera. *Tuhattua kaheksua sadua viittäkymmendä kuutta*

Vuoro lugusanoin muuttelenda

1.	Yksikkö	Monikko
Nom.	<i>enzimäne</i>	<i>enzimäzet</i>
Gen.	<i>enzimäzen</i>	<i>enzimäzien</i>
Akk.	<i>enzimäzen</i>	<i>enzimäzet</i>
Ess.	<i>enzimäzenä</i>	<i>enzimäzina</i>
Par.	<i>enzimästä</i>	<i>enzimäzie</i>
Tra.	<i>enzimäzeksi</i>	<i>enzimäziksi</i>
Ine.	<i>enzimäzessä</i>	<i>enzimäzissä</i>
Ela.	<i>enzimäzestä</i>	<i>enzimäzistä</i>
Ill.	<i>enzimäzeh</i>	<i>enzimäzih</i>
Ade.	<i>enzimäzellä</i>	<i>enzimäzillä</i>
Abl.	<i>enzimäzeldä</i>	<i>enzimäzildä</i>
Abe.	<i>enzimäzettä</i>	<i>enzimäzittä</i>

2-3.	Yksikkö		Monikko	
Nom.	<i>toine</i>	<i>kolmas</i>	<i>toizet</i>	<i>kolmannet</i>
Gen.	<i>toizen</i>	<i>kolmannen</i>	<i>toizien</i>	<i>kolmanzien</i>
Akk.	<i>toizen</i>	<i>kolmannen</i>	<i>toizet</i>	<i>kolmannet</i>
Ess.	<i>toizena</i>	<i>kolmandena</i>	<i>toizina</i>	<i>kolmanzina</i>
Par.	<i>toista</i>	<i>kolmatta</i>	<i>toizie</i>	<i>kolmanzie</i>
Tra.	<i>toizeksi</i>	<i>kolmanneksi</i>	<i>toiziksi</i>	<i>kolmanziksi</i>

11.	Yksikkö	Monikko
Nom.	<i>yhtestoista</i>	<i>yhtennettoista</i>
Gen.	<i>yhtennentoista</i>	<i>yhtenziientoista</i>
Akk.	<i>yhtennentoista</i>	<i>yhtennettoista</i>
Ess.	<i>yhtendenätoista</i>	<i>yhtenzinätoista</i>
Par.	<i>yhtennettätoistain.i.</i>	<i>yhtenzietoista</i>
Tra.	<i>yhtenneksitoista,</i>	<i>yhteziksitoista</i>

Vuoro lugusanoin yhtennestätoista kahtendekymmenendeh suaten muuttuessa muuttuu vain ensimmäne čuasti.

20.	Yksikkö	Monikko
Nom.	<i>kahteskymmenes</i>	<i>kahtennetkymmenennet</i>
Gen.	<i>kahtennenkymmenennen</i>	<i>kahtenzienkymmenenzien</i>
Akk.	<i>kahtennenkymmenennen</i>	<i>kahtennetkymmenennet</i>
Ess.	<i>kahtendenakymmenendenä</i>	<i>kahtenzinakymmenenzinä</i>
Par.	<i>kahtennetakymmenennettä</i>	<i>kahtenziekymmenenzie</i>
Tra.	<i>kahtenneksikymmenennettä</i>	<i>kahtenziksikymmenenzikse</i>

Vuoro lugusanoin täyziän kymmenien muuttujessa muututah molemmat čuastit.

21.	Yksikkö	Monikko
Nom.	<i>kaksikymmendä ensimmäne</i>	<i>kaksikymmendä ensimmäzet</i>
Gen.	<i>kaksikymmendä ensimmäzen</i>	<i>kaksikymmendä ensimmäzien</i>
Akk.	<i>kaksikymmendä ensimmäzen</i>	<i>kaksikymmendä ensimmäzet</i>
Ess.	<i>kaksikymmendä ensimmäzenä</i>	<i>kaksikymmendä ensimmäzinä</i>
Par.	<i>kaksikymmendä ensimmästä</i>	<i>kaksikymmendä ensimmäzie</i>
Tra.	<i>kaksikymmendä ensimmäzeksi</i>	<i>kaksikymmendä ensimmäziksi</i>

Primiera: *A. S. Puškin syndyi (rodiih) tuhatta seiččemen sadua yheksänkymmendä yheksändenä vuodena.*

Muijen sostavnoiloin vuoro lugusanoin muuttuessa zavodijen 20:sta muuttuu vain jälgimäne čuasti. Muut čuastit ollah nominativan äijikkö čislasanoin formassa.

Primiera. *Kaksikymmendä viijes, kaksikymmendä viijennet, viizi sadua kuuzikymmendä kaheksas, viizi sadua kuuzikymmendä kaheksannessa.*

Zaduačča 123. Muutelgua lugusanat predmiettasanoin ke muutoksie myöten. *Kaksi sil'miä, yheksäs stranica, nellä školua, kolmas kirjane.*

Zaduačča 124. Kirjutakkua luvut sanoilla. Joga lugusanan jälgeh skobkih pangua sen muutoksen nimi.

Hän lähti meččäh 6-ven tovariščan ke. Rasskuaza oli kirjutettu 4:lla stranicalla. 11 lizätä 16 lienöy 27. 50 puolendua 18 lienöy 52. 700 puolendua 277 lienöy 425. Hän viigräičči 500 rubl'ua.

Zaduačča 125. Kirjuttajessa skobkissa annetut lugusanat muutakkua sobijah muutokseh.

Opastaja ei löydänyt Van'an tetratisa ni (yksi) hairahtusta. Kaikesta diktantasta Fen'a ei mahtanut oigein kirjuttua vain (kaksi) sanua. Man'an sugazessa ei ole (seiččemen) piidä. Miän Mišalla ei ole (kolme) vuotta.

Zaduačča 126. Kirjutakkua luvut sanoilla.

Enzimäne p'atiletkä loppui 1933 vuodena, toine 1938 vuodena. 1 938 vuvvesta zavodieči kolmas p'atiletkä. 1937 vuodena loppiettih Volga — Moskovan kanualan stroinnan. Paraš'utista hyppäi (skočahti) aeroplanasta 49 kerran. Meillä annettih tänä päivänä rešittäväksi 92:zen zaduačan.

Zaduačča 127. Lövväkkiä alembana annettuloista poslovičoista äijikkö i vuoro lugusanat.

Kaheksalla kodizella yksitoista uuliččua. Libo kaheksantoista libo kahtetta kaksikymmendä. Seiččemen kessä yhtä ei vuoteta. Kolmella varoin varustamma, i nelläs kullane on. Lähizellä on kodine: kuuzitoista kilometrua ajoin, a kun vielä kuuzikymmendä ajan, niin vain kuuzi sadua jäiy. Yhtä čirkusta kahtehkymmeneh astieh et pane.

Zaduačča 128. Kirjuttajessa luvut kirjutakkua sanoilla, a vuozu cifralla.

SSSR:n načal'noiloin školien opastuinen lugu 12604 tuhatasta 1928-na vuodena nouzi 28842 tuhattah suaten 1987:na vuodena. Opastuinen lugu keski školissa 95717 tuhatasta nouzi 17872 tuhattah suaten. Opastuinen lugu visšoiloiissa školissa 177 tuhatasta nouzi 542 tuhattah suaten.

Zaduačča 129. Kirjutakkua vastavukset i vastavuksissa olijat luvut sanoilla.

Konza Lenin (rodih) syndyi? (1870 vuvven aprel’ a kuun 22:na päivänä). Konza oli Suuri proletarskoi revol’ucija? (1917 vuvven nojabr’ a kuun 7:nä päivänä). Konza priimittih Stalinskoin Konstitucijan? (1936 vuvven dekabr’ a kuun 5:na päivänä kaheksannella Vsesojuznoin Sovietoin črezvičainolla sjezdalla). Konza oldih enzimäzet valličennat SSSR:n Verhovnoih Soviettah? (1937 vuvven dekabr’ a kuun 12:na päivänä).

2.19 Narečijat

KOLHOZNIKAT

Kolhoznikat (konza?) äijälleh zavoditah kylvön. Hyö (kuin?) družno läh-tietäh pellolla. Ruado (missä?) sielä rubieu mänemäh (kuin?) hyvin. Čtobi ei ni midä unohtua, kolhoznikat kaikki varustettih (konza?) ennen.

Selittäjie sanoida sanonnassa, kumbazet ozutetah, kuin mänöy ruado (boiko, družno, yhtessä), konza mänöy ruado (huomena, ammuin), missä mänöy ruado (tiälä, tuolla), sanotah **narečijoiksi**¹⁷

Narečijat voijah luadiečie tunnussanoista, silloin: lizäyvytäh niih loput *sti, ldi* libo *h*. Primieraksi *kova — kovaldi, kovasti, jygie — jygieldi, jygiesti, harvah, rohkieh*.

Zaduačča 130. Erotetut narečijat kirjutakkua nijen aziesanoin ke, kumbazien ke ne sovitat.

JOVELLA

Ennen myö pagizimma, čto lähtemmä kebiezeldi suuriečenuot, otamma keralla sen, mittä ei voi olla. Huomneksella myö lähtimmä dorogah. Doroga mäni oigieh puoleh i toi miät meččäh. Iessä losni jogi.

Myö mänimmä jogi randah i kerralla hyppäimmä vedeh. Vesselästi brizgutimma toine toista. Päiväne ägiesti paistoi. Kaikilla sielä oli ylen hyvä.

Zaduačča 131. Kirjuttajessa alda piirräkkiä narečijat.

¹⁷adverbit

Lämbimästi tuulou tuuli. Vesselästi kaččou kaikki ilma. Eglen taivas oli kaiken päivän pilvessä. Opastaja meillä sanoi, čto puuloida pidäy istutua pystyölle: viärin se ei juurru. Jällekkäh ajettih brihačut hebožilla sellässä. Aivoin huomneksella mie istuin joven rannalla. Ylähänä laulettih linduzet. Ägiesti paistoi päiväne. Kazi hyppeli linduloilla jällesti, koira vi-hazesti kaččoi kazih.

Zaduačča 132. Kirjutakkua annettuloilla narečijoilla vastakkazet narečijat. Primiera: *alahana — ylähänä, oigieh — viäräh.*

Loittona (edähänä), alembana, taguana, sielä, kallehesti, hill'ah, harvah, hyvin, ennen, eglen, myöhä, palavaldi, äijäldi, čomasti, huomena, jygiesti, kovaldi, yhtessä, enämmäldi, igävästi, rohkiesti.

Zaduačča 133. Kirjutakkua kuuzi sanondua niin, čtobi joga sanonnassa olis yksi ylembänä annettuloista, narečijasta.

Erähien (muduanzien) narečijoin spiska

Loittona (edähänä), nepremenno, kiirehesti, lähellä, odnuako (onnuako), čomasti, alahana, boiko, vesselästi, ylähänä, rohkiesti, tiäl, kuni, kallehes-ti, sielä, siiričči (kylličči), bohatasti, hypyllä, teräväldi, kaikkiella, jo, näbielä, yhtessä, naizust', kovaldi, kerrassa, igäväldi, kerdah, äijäldi, ker-ralla, oigieh, vägeh, ylen, viäräh, velgah, hyvin, kebieh, puoleh, pahoin, jygieh, levälleh, eglen, harvah, kiistah, ennen, pystyh, uvvestah, aivoin (ai-join, terväh, ielleh, vijen, rohkieh, seičas, yksittäin, myöhäh, vähäzin.

Zaduačča 134. Vallikkua spiskasta 10-15 narečijua i kirjutakkua ne kol-meh stolbikkazeh kzyndöidä myöten.

konza? missä? kuin?

2.20 Jälgisanzet

Kivi on pertie vasten. Traktora ajau poikki pellosta. Kodi on stroittu školah varoin. Heinät tukkuimma ennen ildua. Mie kualoin poikki jovesta. Trakto-rista seizou traktorin iessä. Lapset tuldih traktorin luoh. Peldoloin tagua-na ollah nurmet (niityt). Myö maman ke lähtemmä nurmella.

Sanazet vasten, myöten, taguana, luoh, varoin, suaten, piällä, alla, näh, iessä, kautti, poikki, ke i muut ollah **jälgisanazet**¹⁸. Ne yhtistetäh sanoida toine toizen ke. Jälgisanazie sentäh sanotah jälgisanaziksi, čto ne ollah predmiettasanoin jälgeh. Erähät (muduannet) näistä sanazista voijah olla predmiettasanoin iessä. Primierat: *Poikki dorogan i dorogasta poikki*.

Jälgisanazet ei olla sanonnan členoina. Jälgisanazie kirjutetah eris niistä sanoista, kumbazien iessä libo jälgeh ne ollah.

Zaduačča 135. Kirjuttajessa skobkissa annetut sanat pangua sobijah muutokseh. Jälgisanazet alda piirräkkiä.

Meččä nägyy ... (peldo) piässä. Ymbäri ... (kylä) ollah pellot. Aida mänöy ... (peldo) ymbäri. Päiväne paistau läbi ... (pilvi). Poikki (jogi) on silda. Myö kävyimma školah ... (meččä) kautti. Äijä aeroplanua lendi ... (kylä) piäličči. Myö luaimma ogorodan ... (škola) luoh. Miän jogi virduau ... (nurmen) taguana. Kolhoznikat kaivettih silossu havvan ... (kylä) luoh.

Zaduačča 136. Kirjuttajessa točkien sijah pangua sobijat jälgisanazet.

Myö tovariščan ... ajoimmo traktoralla. Traktorista vedi meidä ... kylän. Sadu on koin ... Koista ... kazvetah puut. Sillan ... puuttuu kalua. ... dorogan hyppäi jänis. Kluban ... on futbol'noi ploščadka. Illalla mie istun yheksäh čuasuh ... Myö čikon ... luvemma gaziättua stahanovcoih ... Pieni Kol'a vedelöy latetta ... telegästä.

2.21 Sojuzat

Pionera muistau ruavon školassa i koissa. Vihma proidi, i rubei paistamah päiväne. Miän jogi on levie, no madala. Mie tahtoin männä muzeih, no oli jo myöhä. Pet'a, Maša da mie olemma dežurnoit pionerskoissa komnatas-sa. Mie tahtoin tulla tiän luoh, da ruavot pietettih miuda koissa. Veessä pezieči, a kuivaksi jäi. Mägilöillä on lumi, a mägilöin välissä ägie (räkki) kezä. Päiväne to ägiesti paistau, to peittyi pilvilöih. Mie tulen tiän luoh libo huomneksella, libo illalla.

Sanazie *i, a, no, da, to, libo*, kumbazet sivotah yhteh sanonnan yhtenluaduzie členoida, libo prostoiloida sanondoida složnoiloih sanonloih, sanotah **sojuzoiksi**¹⁹. Sojuzat ei olla sanonnan členoina.

¹⁸postpozitat da prepozitat

Zaduačča 137. Enzimäzeksi lövväkkiä prostoit sanonnat, kumbazissa sojuzat *i, a, no, da* sivotah yhtenluaduzie sanonnan členoida, a siidä složnoit sanonnat, kumbazissa sojuzat *i, a, no, da* sivotah prostoiloida sanondoida. Päiväne čirottau i paistau. Päiväne nouzi, i tumana kadoi. Vihelläldi svistka, i poezda liikahti. Kolhoznikat niitetäh kosilkalla, a ei stoikalla (kosalla). Kezä keräy, a talvi syöy. Mie kiirehtiin, no yksikaikki myöhästyin. Meččäniekka ambui jäniksen i ilveksen. Seizotah lämbimät siät, no gračat vielä ei tuldu. Tovarišča luadi tulda, a mie sain kalua. Puuttui ahvenda, haugie i särgie. Tulda iski (räiskäi), i jyrähti. Doroga kadoi, i myö seiza-tuimma. Paimen kaččoi karjua i tuagieh soitti torveh (bremozeh). Pidäis lugie; da pimeni. Tahtoin lähtie ongittamah, da rubei vihmumah.

2.22 Sanoin luadiečenda

Zaduačča 138. Kirjuttajessa točkien sijah pangua sana “fuabrikka” sobijassa muutoksessa.

KREPOSTNOILLA FUABRIKALLA.

Suuren sukonnoin ... (min?) piha oli ahtas i redukas. Aivoin huomneksella ... (missä?) algoi kävelendä. Enzimäzenä rubei kävelemäh storoža. Hill’akkazeh hän lähti omasta budkasta i zavodi zvonie kelloh. Kello rip-pui ... (min?) kontorin luona. Ei omua himuo kerävvytty suat ruadajat ... (mih?) cuarin P’otr I:n aigah. Heidä yhtessä ... (min-ke?) annettih kupcilla, kumbazilla varoin heillä pidi ruadua kaikki oma igä. Oldih ... (missä?) i svobodnoit²⁰ ruadajat. Nälgä ajoi hejdä ... (mih?) ruadamah. No viikoksi hyö ei jädä ... (mih?), vuotettih parembua aigua, čtobi lähtie ... (mistä?).

Zaduačča 139. Proidinuosta zaduačasta fuabrikka sanan muutunnat kirju-takkua čert’ožah. Erotakkua osnovasta loppu. Avuksi:

sana	osnova	loppu
<i>kalah</i>	<i>kala</i>	<i>h</i>
<i>kalan</i>	<i>kala</i>	<i>n</i>
<i>kalasta</i>	<i>kala</i>	<i>sta</i>
<i>kalalla</i>	<i>kala</i>	<i>lla</i>

¹⁹konjunktat

²⁰ei-krepostnoit

Tuatto tuli kodih. Suureh meččäh voit uöksyö. Häneh tartui koira. Mama keitti kiiselie i kuadoi viideh torelkah.

Predmiettasanoin, tunnusanoin, lugusanoin, nimensijallizien osnovua tijjustetah yksikon illativasta, erottajen loppu *h*. Primierat: *kodih* — osnova *kodi*, *suureh* — osnova *suure*, *häneh* — osnova *häne*, *viideh* — osnova *viide*.

Zaduačča 140. Kirjutakkua alembana annettuloista sanonnoista predmiettasanoin, tunnussanoin, lugusanoin i nimensijallizien sanoin osnova.

Sovetskoissa Sojuzassa on kaikilla annettu prava (valda) opastuo. Knii-gasta mie luvin hyvän rasskuazan Čeljuskincoih näh. Gazietasta myö opastujmma uvven pajon “Rodina” i pajatimma pioneroin sborassa. Kružkassa myö opastuimma viizitoista pajuo. Hyö mändih kaččomah kinuo “Kapitanan Grantan lapset”. Stolan taguana istutah lapset i kizatah dominoh. Pionerskoissa komnatassa on hyvä lebiäčie. Nasti soittau gitaralla. Gaziettua lugietah Ol’a da Pet’a.

Šura **tulou** meillä. Šura piädyi **tulemah** opastajan aigana. Vas’a **kaččoi** kartinazie. Mie rubein **kaččomah** hänen ke.

Aziesanoissa osnovua lövvetäh toizesta infinitivasta, erottajen loppuo *mah, mah*. Primera. *Tulemah* — osnova *tule*, *kaččomah* — osnova *kaččo*.

Zaduačča 141. Kirjutakkua alembana annetusta rasskuazasta aziesanoin osnova.

LENINAN ELÄNDÄ

Meillä ozuteldih kartinoida i saneldih, kuin Lenin eli. Myö näimmä kolmevuodista Leninua. Siidä ozutettih kartinoida, kuin Lenin eli ssilkassa Siberissä, kuin hän sielä ruadoi — kirjutti.

Ozutettih i sidä kodie, kumbazessa eli Il’ič rajan taguana. siidä ozutettih, kuin Leninua vastattih Peterburgan rabočoit, konza hän tuli Rossijah fevral’skoin revol’ucijan jälgeh.

Lenin automobil’asta sanoi rabočoiloilla i salduatoilla, čto pidäy yhtyö i ajua vluastista bohatat, a vluasti andua rabočoiloin i krest’juanoin käzih. Žuali meillä oli, konza näimmä kartinasta, kuin Il’ič läzijänä istuu kreslassa. Miän sil’mien iessä proidi kaikki Il’ičan eländä.

Kala eläy vejessä. Miän kylän luona on kalakas järvi. Siinä kalaniekat pyyvettih kalua. Viijen kilometran piässä kylästä on kalatoin lambi (bruudu).

Ylembänä annettuloissa sanonnoissa nägyy, čto kala vastauduu monessa sanassa.

Sidä sanan algu čuastie, kumbane kerdauduu monessa sanassa, kumbazella on yhtehine mieli (smisla), sanotah sanan **juureksi**. Primieraksi: *kala, kalane, kalaniekka, kalazet, kalatoin, kalakas*.

Zaduačča 142. Alembana annettuloista sanoista piirräkkiä juuret. Avuksi: **suola, suolane, suolata**.

koivune, koivut, koivuhine, koivu; villa, villakas, villane, villahine yö, yöniekka, rihma, rihmane; kuiva, kuivanda, kuivatah, kuivanut; liha, lihahine, lihava, lihauduo; vihmakas, vihmatoin, vihma, vihmane

Zaduačča 143. Alembana annetusta ruavosta kirjutakkua enzistä yhten juuren sanat, sen jälgeh, toizen juuren i n.i. Juuri alda piirräkkiä.

Puu, viha, meččäydyö, kulda, kobra, meččäniekka, puuhut, st’okla, meččä, vihaza, kuldane, kobralline, tervahine, st’oklaniekka, kuldahine, kylä, st’oklahine, puutoin, sil’mä, kyläläne, st’oklatoin, sil’mätöin, terva, kobrakas, vihazniekka, tervakset, kyläne.

Osta uuzi pila. Halgoloin pilindä jäi kesken. Tovariščan hyvä sana on kallis. Hänen sanonda sobranijassa kuuluu hyvin. Buabolla oli suuri kerä langua. Mie autoin buabolla kerie.

Konza juuresta luadiečetah sanat, jälgimäne glasnoi bukva voibi muutuo toizeksi, libo ynnäh kaduo. Juuren jälgimäne glasnoi voibi vaihtuo libo kaduo i sanoin muuttujessa. Primiera: *pila — pilindä, tiedo tiediä veri — vereydyö, kukka — kukkie, sana — sanoilla, meri — merdä.*

Zaduačča 144. Alda piirrettylöin sanoin juuriloista luaikkua toizie sanoida i pangua točkien sijah. Sanonnat kirjutakkua i juuren jälgimäne glasnoi bukva alda piirräkkiä.

Tämä on hyvä pila. Hän on hyvä ... Meillä on suuri ruado. Hän on hyvä ... Vlasov on hyvä kaivaja. Myö vetta otamma ... Anni on hyvä kirjuttaja. Hänellä on hyvä ... Eglen oli suuri vihma. Tänäpäinä niin že ... Vas’a oli äijäldi lumeudunut. Miän hallot kattoi ... Mäjellä on suuri koivikko. Pihalla kasvau ...

Zaduačča 145. Alembana annettuloista sanoista duumaigua kaiken moizet sanat. Avuksi: *kirja, kirjava, kirjutakkua, kirjutanda, kirjane, veri, vereydyö, verikäs, verevä, verdyö.*

Vilu, kulu, sula, luu, savu, pesku, vihma, piä, polu, viha, liha, mua, sana, pala, kerä kana.

Man'alla kadoi suga. Piädä suvitah suvalla. Miän kylän luona on suuri mägi. Hiän kylän kohta on mäjetoin.

Konza juuresta luadiečeta sanat, juuren jälgimäne soglasnoi bukva voibi vaihtuo toizeksi, libo ynnäh kaduo. Juuren jälgimäne soglasnoi voibi vaihtuo libo kaduo i sanoin muuttuessa. Primiera: *mägi — mäjetoin, suga — suvitah, virda — virratoin, suga — suvalla.*

Zaduačča 146. Kirjuttajessa alembana annettuloista sanoista luaikkua uvvet sanat niin, čtobi soglasnoi bukva muuttuis toizeksi, libo sovsem kadois. *Parda, kanda, jalga, tukku, virda, silda, rauda, maido, viga, kego, vago, kodi, rebo, siibi, leibä.*

Kyzyndä ei riko ihmistä (ristikanzua). Poikki jovesta on puuhine silda. Torrelkalla on kobraline marjua. Kylän taguana on pieni suohut. Miun tuatto on meččäniekka. Siä on vihmakas. Ikkunalla kukkiu kukkane. Miän opastaja on linnalane.

Sidä sanan čuastie, kumbane on osnovassa, no ei ole juuressa, sanotah **suffiksaksi**²¹. Suffiksan avulla luadiečeta uvvet sanat. Ylembänä annettuloista sanonnoista nägyy, čto suffiksot ollah *nda, hine (hize), line (lize), hut, niekka, kas (kkaha), ne (lane) laze* i n.i.

Zaduačča 147. Alembana annettuloista sanoista erotakkua suffiksa juuresta.

andaja, kandaja, voidaja, pidäjä, pedäjäne, kukkane, kuldane, hobiehine, myöhähkö, pimiehkö, yksinane, kezalline, kalakas, kyläläne, sil'mätöin, piemiemi, kyzyndä, sanomine.

2.23 Složnoit sanat

Valgietukkane tyttöne seizoi pordahilla. **Pienikazvone** brihaččune hyppele vejjessä. *Arteli lasta, lässä kaksikymmendä hengie, astui eččimäh suolaheiniä. Peldoaitan tagana niityllä on äijä suolaheiniä. Mama osti uvven käziastien.*

²¹suffiksa, juondin

Sanoida kahten juuren ke sanotah **složnoiloiksi sanoiksi**²². Niidä kirjutetah yhteh, primieraksi *käziastie pienikazvone, kaksikymmendä, suolaheinä, yöpuu, meččäkana*. On sen mozie složnoloida sanoida, kumbazien yhtä čuastie eris ei sanota, primieraksi *piälakka; tagaverejä – taga, lakka* erikseh ei sanota. On i sen moizie složnoiloida sanoida, kumbazissa molemmilla čuastiloilla eris on oma značeniija, a yhtessä ne annetah uvven značenijan, primieraksi *käzipaikka, olgapiä, suulagi, korvajuuuri*. Sanoi luajitah i liziämäl suffiksa *ne*: *kabuladvane, suurikazvone, pitkajalgane, pitkapardane, valgietukkane*.

Zaduačča 148. Kirjuttajessa alda piirrakkiä složnoit sanat.

ŠPIONA

Illalla tuli miän taloh mustapardane mies. Hän oli suurikazvone. Olgupiällä hänellä oli sumka. Mies istuoči laučalla, pani kynnäspiän (kyngan) polvella i rubei pagizemah. Kodvan hän pagizi tuaton ke. Välizistä kyzele, kumbane doroga tiesuarasta mänöy linnah, loittona-go on toine kylä. Tuatto kačahti miuh. Mie arvain, midä pidäy ruadua. Hill’akkazin lähitin pertistä. Pihalla juoksin niin, čto jalgapohjat ei koskuttu muah. Mänin načal’nikan luoh. Kaksikymmendä miestä okružittih miän talon i špionan arestuidih.

Zaduačča 149. Vastakkua alembana annettuloih kyzyndöih složnoiloilla sanoilla i tävvet vastavukset kirjutakkua.

- *Mistä pestäh käzie?*
- *Millä pyyhkitäh käzie?*
- *Mitusta heiniä lapset syvväh?*
- *Mi taivahalla on vembelen moine?*
- *Kunne kanat noustah yöksi?*
- *Miksi sanotah sidä kohtua, missä jogi yhtyy järveh libo mereh?*
- *Konza niitetäh heiniä?*
- *Mittuzen linnun ambui meččäniekka?*

Avuksi. *yöpuu (ildapuu), heinäaiga, käziastie, ukonkuar’a (ukonvemmel’), meččäkana, käzipaikka, jovensuu, suolaheinä.*

Zaduačča 150. Luaikkua i kirjutakkua sanonnat alembana annettuloin složnoiloin sanoin ke.

saviheinä, yöliivo (lendjähiiri), suolaheinä, kangaspuut, olgupiä, tiesuara, pitkajalgane, piälakka, seiččemenkymmendä, pienikazvone.

²²yhtyssana

On lyhennettylöidä složnoiloida sanoida, kumbazet luadiečetah monen sanan algu bukvista. Algu bukvat kirjutetah suuret: *Belorusskoi Sovetskoi Socialističeskoi Respublikka — BSSR*. On moizie složnoiloida sanoida, kumbazet luadizečetah kahten sanan čuastiloista: *kollektivnoi hoz'aistva — kolhoza; rajonnoi komitetta — raikoma*. On moizie složnoiloida sanoida, kumbazet luadiečetah yhten sanan algu čuastista i toizesta ynnälazestä sanasta: *sel'skoi sovieta — sel'sovieta, professional'noi sojuza — profsojuza*.

Zaduačča 151. Kirjuttajessa alda piirräkkiä složnoit sanat.

Miän kylän luona on sovhoza. Raikomasta tuli kolhozah dokladčikka. Eglen oli profsojuzan členoin sobranija. Izba- čital'njan zavedujuščoi opastui rabfakassa. Donbassassa i Kuzbassassa suahah äijän kivihildä. MTS:n mehanikka provieri traktoroida. RSFSR on suurin Sojuznoi respublikka. USSR:ssa on miän Sojuzan suurin elektrostancija — Dneproges. Petrozavodska on AKSSR:n stolica.

Zaduačča 152. Kirjutakkua alembana annettuloista sanoista tävvet nimitykset.

sovhoza, raikoma, profsojuza, kompromat, Donbass, Kuzbass. MTS. RO-FOR, USSR, AKSSR.

Indeksa

- astevaihtelu, 29*
aziesana, 39
aziesanoin muutunda, 40
glavnoi sanonda, 66
heikko aste, 27
izjavitel'noi, 88
iänen nostanda sanonda, 51
iččiehine aziesanan forma, 95
juuri, 111
jälgisanzet, 108
kavičkat, 70
kieldosanane, 43
kučundasana, 55
kzyndä abusanane, 48
kzyndä sana, 48
kzyndä sanonda, 48
kzyndä znuakku, 48
levenemätöi sanonda, 5
lica, 83
ličnoit nimensijallizet, 97
ližävö sanonda, 66
lugu, 83
luja stupenii, 27
monikko, 16
muutos, 19
muutunda, 19
naklonenija, 87
narečijat, 106
nimensijalline, 36
ozuttajat nimensijallizet, 98
pehmennys znuakka, 86
pietyndä znuakku, 51
položitel'noi, 79
povelitel'noi, 88
predmietta, 3, 4, 14
predmiettasana, 14
prevoshodnoi, 79
proidimatoin aiga, 41
proidanut aiga, 41
prostoi sanonda, 64
sanelenda sanonda, 48
sanonda, 2
sellittäjä sana, 6
siduočenda, 2
skazujemoi, 3
složnoi sana, 113
složnoi sanonda, 64
soglasnoiloin stupenin vaihtunda, 84
sojuza, 64
sojuzat, 108
srvnvenija stepeni, 79
srvnritel'noi, 79
tire, 70
toine infinitiva, 44
točka, 48
tunnussana, 32
uslovnoi, 88
vozmožtnoi, 88
vuoro lugusanat, 99
yksikkö, 16
zap'atoi, 55
äijikkö lugusanat, 99